

DRAGNINGSMARSCHE, m. 3. (milit.) Marsch i sned riktning efter diagonal-linien ifrån en punkt till en annan, på det sätt, att truppens front alltid är parallell med sig själf.

DRAGNOT, f. 2. (fisk.) Not med dragtåg, hvarmed den drages, antingen i öppna sjön till båtar, eller vid stranden.

DRAGOMAN, --än, m. 3. Tolk hos Turkarna.

DRAGON, --ön, m. 3. 1) (ursprungligen) Beriden infanterist. — 2) (nu) Lätt ryttare. *Lång som en d. Svåra som en d.*, groft. — 3) (fam. o. pop.) Stort och groft qvinfolk. — 4) (bot.) Apoteksväxt ifrån Sibirien och södra Europa, som äfven odlas i Sverige. *Artemisia Dracunculus*. — *Ss. D-officer*, --regemente, --öfverste.

A. n. m. Benämningen anses härleda sig deraf, att de första dragoner i Frankrike hade bilden af en drake (på franska *Dragon*, uttals drag'ang) på sina fanor.

DRAGONAD, --äd, m. 3. (hist.) Benämning på den förföljelse, som under Ludvig XIV anställdes emot protestanterna i Frankrike.

DRAGONPUNSCH, dragönpunsch, m. 3. Ett slags punch, tillagad af 2 delar mosel och 1 del champagne med citron och socker, eller ock af arack, mosel, champagne och rhenskt vin, lika mycket af hvardera, jemte varmt vatten och socker efter behag.

DRAGONATTIKA, f. 1. Ättika, hvarpå dragonört bildvit lagd.

DRAGONÖRT, f. 3. Se *Dragon*, 4.

DRAGOXE, m. 2. pl. — *oxar*. Oxe, inkörd till lastdragning. Kallas så till skillnad ifrån Stall-oxe. — *Syn. Dragare*.

DRAGPLÄSTER, n. 3. (med.) Plåster, beredt af spansklugpulver, och som påläggas, för att draga osunda vätskor ur kroppen. Kallas äfven Spansklugplåster.

DRAGREM, f. 2. pl. — *remmar*. 1) Rem, hvarmed något drages ut, t. ex. på en vagns-ell. skänklåda, o. s. v. — 2) Rem på seldon, hvarmed hästen drager. Kallas äf. Dragläder. — 3) (artil.) Lina, öfverdragen med läder och försedd med en ring.

DRAGREP, n. 3. Rep, hvarmed något drages, t. ex. en kälke.

DRAGRING, m. 2. Metallring, fästad i ett föremål, för att lättare kunna dragas det, antingen med handen eller med tillhjälp af tåg, linor, som deri fastgöras.

DRAGRÖR, n. 5. (tekn.) Rör, hvarigenom man skaffar luften utgång, t. ex. ur formen vid klockgjutning. Kallas äf. Vindpipa.

DRAGSUKA, f. 1. Ett slags sjukdom, bestående i kroniska konvulsioner, hvilka förbehådas af en krålning i lemmarna, som sammandragas under ganska smärtsamma plågor för patienten.

DRAGSKIFVA, f. 1. Verktyg, som begagnas vid träddragning, bestående i en stålslifva med flera för olika tjocklekar afpassade hål, genom hvilka träden drages.

DRAGSKRUF, m. 2. pl. — *skrufvar*. 1) Skruf, hvars glatta ända är fästad i en orörig skifva, så att den väl kan kringvridas uti densamma, men ej gå fram eller tillbaka, och hvars andra ända med skruvgångarna griper in i skruvmatern af en rörlig skifva, hvilken sålunda vid skruvens kringvridning röres fram, eller tillbaka. — 2) Ett slags verktyg, som begagnas af tunnbindare. — 3) Ett slags verktyg, hvarmed pålar uppräckas. — 4) Skruf, som tjänar att sammanhålla något.

DRAGSNÖRE, n. 4. Snöre, hvarmed något drages.

DRAGSTOL, m. 2. Västol, som begagnas vid blommerade tygers väfnad.

DRAGSTROPP, m. 2. Stropp, hvarmed något drages, t. ex. på en stövel.

DRAGSTÅNG, f. 3. pl. — *stänger*. 1) Stång, hvarmedelst något drages. — 2) Stång, som vid en konstig skjutning skötes fram och tillbaka medelst konstkorset. — 3) Stång, som på ett vindspel skötes genom stocken, för att kringvrida spelet.

DRAGTÅNG, f. 3. pl. — *tånger*. Ett slags verktyg, som användes vid träddragning.

DRAGUGN, m. 2. Se *Vindugn*.

DRAGVIND, m. 2. (trädtr.) Verktyg, hvarmedelst på dragbänken messingsbleck utdrages till tråd.

DRAGVÄG, m. 2. Väg utåt brädden af en kanal eller ström, hvarpå fartyg och mindre farkoster medelst draglinor framdragas af kreatur eller människor.

DRAGÖK, n. 3. Se *Dragare*.

DRAKBLÖD, n. 3. sing. Ett slags rött harts, som erhålles dels af Drakblodsrotting, dels af Drakblodssträd och sydamerikanska trädslaget *Pterocarpus Draco*. Begagnas till rödfärgning af hartsfärbissor.

DRAKBLODSROTNING, m. 2. En palmart, hvars frukt innehåller Drakblod. *Calamus Draco*.

DRAKBLÖDSTRÄD, n. 3. Ett trädslag, som växer i Ostindien och på Canarieöarna; utsippar en kåda, som intorkad är det under namnet Drakblod bekanta harts. *Pterocarpus Draco*.

DRAKE, m. 2. pl. — *kar*. 1) Ursprungligen någon af de stora ormarterna, måhända Slangormen, men af äldsta tiders poeter förvandlad till ett fabelaktigt, vidunderligt djur med två fötter, ormsfjert, två flädermusvingar och ett ohyggligt hufvud, stundom flera sådana. (Talesätt) *Han är som d-n på godset*, säges om en rik man, som vänder på hvar styfver, han ger ut. *En stor, lång d.*, en mycket lång människa. — Bildar några sammansättningar, såsom Pappersdrake, Etterdrake. — 2) Bild, föreställande ett dylikt djur, hvilken nyttjades som fälttecken hos flera bland forntidens folk. I Kina är Draken ännu det kejserliga och riksvapnet, samt brukas stickad på kläder. — 3) I Bibeln är Draken ett bildligt begrepp af all andlig styggelse, förbunden med stor styrka; betecknar äf. djefvulen, samt öfverhufvud hvarje mäktigt fiende till det goda. *Den stora d-n*, djefvulen, d. v. s. det onda. — 4) (nat. hist.) Ett slags liten ödla, med tegellagda fjäll öfver hela kroppen; har en del af reffenens utsträckta horisontell utom kroppen och förenade med en hinna, hvarigenom de bilda ett par solfjäderlika vingar, med hvilka tillhjälp djuret kan göra långa språng emellan träden, för att fånga insekter. *Draco volans*. — 5) Se *Drakskepp*. — 6) (artil. gam.) 40-pundig kanon. *Lätt d.*, 32-pundig kanon. — 7) *D-n*, en stjernbild på den norra himmelen. — 8) *Flygande d.*, ett slags meteor. — *Ss. Drakhufvud*, --svans, --stjert, --tand.

DRAKEBLÖD, se *Drakblod*.

DRAKEBTTER, n. 3. sing. och

DRAGGIFT, n. 3. Giftigt ämne, som drakarna troddes utspjotta mot sina fiender.

DRAKONISK, a. 2. *D. lag*, grym, omänsklig lag. Kallades så efter *Drako*, förste lagstiftaren i Athen, hvilken belade äfven de minsta förbrytelser med dödsstraff. {Drac.}

DRAKSKEPP, n. 3. Så kallades af våra förfäder de skepp, som i framstammen voro prydda med bilden af ett drakhufvud.

DRAKSTEN, m. 2. Se *Ammonit*.

DRAM, m. 3. Framställning af en handling på skådebanan. — *Syn. Skådespel, Dramatisk dikt*.

DRAMA, n. sing. 1) Se *Dram*. — 2) Se *Dramatik*.

DRAMATIK, --i'k, f. 3. sing. Konsten att på skådebanan framställa handlingar ur mänskliga lifvet, antingen historiska eller diktade. — *Syn. Skådespelskonst, Dramatisk konst*.

DRAMATIKER, dramatiker, m. 3. Se *Dramaturg*.

DRAMATISK, a. 2. 1) Som tillhör eller har afseende på skådespelskonsten. *D. dikt, poet, D. konst*, se *Dramatik*. — 2) Skrifven för teatern, i form af skådespel. *D. dikt. D-t arbete*.

DRAMATISERA, v. a. 1. Framställa eller behandla i form af skådespel.

DRAMATURG, --turg, m. 3. Författare af skådespel. — *Syn. Teaterskribent, Skådespelsdiktare*.

DRAMATURGI, --turrji, f. 3. Författandet af skådespel, enligt teorien. Skådespelsdiktning. [---gie.]

DRAMATURGIK, --turrji'k, f. 3. Läran om reglerna för dramaturgi och dramatik, eller för konsten att dikta skådespel och konsten att på skådebanan framställa dem.

DRANK, m. 3. sing. Den lemning, som vid brännvinsbränning återstår af tillmäsningen, sedan brännnet är fullbordadt.

DRANKNING, f. 2. En distillation, som vid brännvinsbränning tillmäsningen undergår, och hvarvid en ganska svagt sprithaltig vätska, kallad förbränna, erhålles.

DRAPERÄ, v. a. 1. 1) Ordna en klädsel, ett förhånge, o. s. v. så, att det faller i smakfulla veck. *D. en mantel, en gardin, en ridd*. — 2) (mållark.) Framställa kläder och tyger i en målning. *D. en figur*, föreställa dess beklädnad. — *Draperande*, n. 4.

DRAPERI, --ri, n. 3. Tyg, som till prydnad blifvit ordnad i veck. [---rie.]

DRAPERING, f. 2. 1) Handlingen, då man draperar. — 2) Hynd som blifvit draperadt. *En vacker d*. — *Ss. D-skönst*.

DRAPP, m. 3. (fr. *Drapp*) Ett slags groft ylletyg.

DRASTISK, drastisk, a. 2. (med.) Hastigt och kraftigt verkande. *D-t medel*.

DREF, n. 3. (af *Drifva*) 1) (mek.) Mindre kugghjul på samma axel med ett större, hvilket sednare drifves omkring af det förra, derigenom att kuggarne af ett annat roterande hjul (Drifhjul) gripa in i det mindre hjulets kuggar. Kallas äf. Drif. — 2) (jäg.) a) Den tur, jagten går efter ett djur. — b) Drifvandet vid mindre jagter med hundar. — c) Drifningen vid ett vargskall; äf. själva de drifvande. — d) Ena hälften af manstjekan vid ett björnskill. — 3) Af gamla tåg utredd hampa.

DREFHJUL, se *Drifhjul*.

DREFJERN, n. 3. Se *Kalfaterjern*.

DREFLING, m. 2. Se *Förhådningspip*.

DREFMAT, m. 2. sing. (sjöt.) Dref (bem. 3), som användes vid diktning.

DREFNYSTAN, n. 3. Uppnystadt dref (bem. 3).

DREFSKALL, n. 3. (jäg.) Benämning på björnskill, då man med en manstjeka af 500 till 2000 personer formerar två halfcirklar, af hvilka

den ena (Drefvet) under långsamt framgående möter den andra (Hållet).

DREFFA, v. a. 1. Se *Dikta*, II.

DREFFYA, f. 1. Verktyg, som begagnas att drifva in drefvet i näten vid kalltaring.

DREGEL, m. 2. sing. Saliv (se d. o.), då den rinner ur munnen på människor eller djur. [Drägel.]

DREGELDUK, m. 2. Liten linnenapp, som fastes nedanför hakan på små barn; att de ej må dregla ner sina kläder.

DREGELKUR, m. 3. Se *Spottkur*.

DREGLA, v. n. 1. Omedvetet låta saliv rinna ur munnen. *Barn och mycket gamla personer, äfven vissa djur, t. ex. nötkreatur, d. D. ned*, med dregel nedvita, orena. — *Dreglande*, n. 4. o. *Dregling*, f. 2. [Drägl.]

DREGLARE, m. 3. En, som har den oöfvan att dregla.

DREGLIG, a. 2. Full med dregel; vätt, ordnad af dregel.

DREJA, v. a. 1. (af *t. drehan*) 1) Vrida, vända. — 2) (sjöt.) *D. back*, brassa seglen så, att de motverka hvarandra och fartyget ligger bidevind. *D. b.*: a) Under segling vända fartyget till vinden, för att ligga bi. — b) För rum seglars vända fartyget till vinden och brassa back. *D. närmare till vinden*, segla mera bidevind. *D. till*, från rum seglats ändra kursen så, att man seglar bidevind. — *Drejande*, n. 4. o. *Drejning*, f. 2. [Dräja.]

DREJARE, m. 3. 1) (tekn.) Person, som drejar. — 2) (sjöt.) En ansläng, i ändarna spetsig trästång, hvilken begagnas som häfstång, t. ex. vid surrning eller för att hårdt ådraga en bändsel. — 3) Ett slags maskin hos knappmakare.

DREJHOLTS, m. 3. (repl.) Käpp med hål i ena ändan, hvarigenom garnet lodes på rullen.

DREJREP, n. 3. (skepp.) Det tåg, hvari mäs- eller bramrån hänger.

DREJROCK, m. 2. (tekn.) Stort hjul, som förmedelst ett snöre vrider sig omkring en annan kropp.

DRESSERA, drässera, v. a. 1. 1) Inöfva djur (isynnerhet hundar och hästar). — 2) (fam.) Inöfva en människa till hvarjehanda förrättningar. — Brukas i denna bem. vanligtvis föraktligt, om dumma människor. — 3) (fabr.) Öferskåra sammetsstyger. — *Dresserande*, n. 4.

DRESSERING, f. 2. 1) Handlingen, då man dresserar. — 2) Inöfvad färdighet hos djur; äf. (fam.) hos människor. — 3) (fabr.) Ett slags öferskärning på sammetsstyger. — *Ss. D-skönst*.

DRETSSEL, se *Drätsel*.

DRICK, m. 3. 1) Se *Druck*. — 2) Drickande. Endast i uttrycket: *Mat och d*, t. ex. *Måttlig i mat och d*. — 3) Drickande på en gång. *Tömna i en d. Taga allt i en d*. — 4) Så mycket som på en gång drickes. *En d. vatten. Jag har ej fått en enda d i dag*.

DRICKA, v. a. 3. Ind. pres. sing. *Dricker*; pl. *Dricka*. Imperf. sing. *Drack*; pl. *Drucko*. Imperf. sing. *Drick*; pl. *Dricken*. Konj. imperf. *Drucke*. Sup. *Druckit*. Part. akt. *Drickande*; part. pass. *Drucken*. 1) Införa, inbälla, indraga i munnen flytande ämnen och genom tätt på hvarandra följande svältningar befördra dem ned i magen. *D. vatten, vin, punch, öl, te, kaffe*. *D. ett glas vatten, ett stöp öl, en kopp te eller kaffe*, urdricka dess innehåll. *D. brunn*, se *Brunn*. *D. ens skål eller d. någon till*, då man dricker, tillönska någon lycka och välgång.

Brukas ganska ofta absolut, t. ex.: *D. mycket, litet*. *D. smält*, långt emellan och blott helt litet hvar gång (äfv. Smutta). *D. i botten*, hela innehållet af ett kärl. *D. i kapp med någon*, tälla med någon i att dricka. *Glömma både att äta och d. Gifva boskapen d.*, vattna den. — *D. af*, dricka af innehållet i ett kärl, t. ex.: *Någon har druckit af vinet i kunnan*; man säger äfven i samma mening: *Någon har druckit af kunnan*. — *D. af* (mindre brukl.), dricka upp en del af innehållet i ett kärl (har mer afseende på myckenheten än *D. af*), t. ex.: *Han har druckit af ett helt stop ur kitteln*. För *D. af* kan äfv. nyttjas *Afdricka*. — *D. om*: a) Åter dricka. — b) Sages om drickningen vid ett dryckeslag. *Man drack om tappert hos honom*. — *Hafva något att d. på*, penningar att kosta på sig dricka ell. dricksvaror. *Här har du litet att d. på* (drickspeeningar). — *D. på*, dricka flitigare; äfv. fortare; äfv. fortfara att dricka. — *D. till*, se *D. ens skål* (här ofvan). — *D. ur*, dricka af något, som förvaras i ett kärl, t. ex.: *D. ur en mugg, ett stop, ett glas*. Thor drack ur hafvet hos Utgarda Loke. — *D. är*, tömma ett kärl, hvarur man dricker. *Drick ur glaset, broder, och tillåt mig att åter fylla i*. För *D. är* säges äfv. *Udricka*. — *D. upp*: a) Dricka af något, tills det blir slut, t. ex.: *Den skälmen har druckit upp alltihop och ej tillit mig få något med*. — b) Genom starka dryckers förtärande göra ända på. *D. upp sina penningar*. *Han har druckit upp hela sin förmögenhet*. — *D. ut*, dricka alltsammans, som förvaras i ett kärl, t. ex.: *Han har druckit ut alltsammans, som var i buteljen* (deremot: *druckit ut buteljen*). Äfv. *Udricka*. — *Syn.* (för *Dricka*) *Pumpa i sig*, *Tratta i sig*, *Klunka*, *Smutta*, *Pimpla*. — 2) (absolut) *Vara van att omåttligt förtära starka drycker*. *Han både d-er och spelar*. *Det är en ordentlig karl och ej böjd för att d.* — Om *Brännvin* säges: *Supa*. — 3) (fig.) *Insupa, insuga*. *Hvilket herrligt regn! Hvad den torra jorden nu d-ker!* Brukas i denna mening mera sällan, utom i förbindelse med partikeln *in*, t. ex.: *Jorden har redan druckit in allt regnet*. — *Syn. Se Insupa*.

DRICKA, n. sing. (egentl. Infinitiven *Dricka*) 1) (i allmänhet) Hvarje dryck, beredd af malt (således både öl och svagdricka). Brukas i denna hem. mindre ofta. *Der finnes intet annat d. än öl*. — 2) (uti inskränktere mening, och vanligare) *Se Svagdricka*. *Gif karlarna litet d. D-t har blifvit surt*. — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: *Svagdricka*, *Sockerdricka*, *Infarsdricka*, *Iskillardricka*, m. fl.

DRICKANDE, n. 4. 1) Den lifsförrättning, då menniskor eller djur dricka. Ingår i åtskilliga sammansättningar, såsom: *Vatten-*, *Öl-*, *Vin-*, *Punschdricka*, m. m. — 2) Öfverdriftet förtärande af starka drycker (med undantag af brännvin, rom, arack och likör). *D. förstör mången*. *Du skall tro, der blef ett förfärligt d.* — 3) (fig., mindre ofta) *Insugande, insugande*.

DRICKARE, n. 3. 1) En, som håller på att dricka. Brukas i denna hem. mindre ofta; mera i sammansättningar, såsom: *Vatten-*, *Vin-*, *Öl-*, *Kaffedricka*, m. fl. — 2) En, som är van att dricka mycket öf eller svagdricka. Kan äfv. sägas i fråga om vatten. *Han är en stark d., alltjemt löslig*. *Han är ingen d.*: han smakar hvarken vatten eller dricka på hela dagen. — 3) En, som är begifven på att dricka (hem. 2). *Han är både d. och spelare*. — Bildar samman-

sättningarna: *Vin-*, *Punsch-*, *Öldrickare*, m. fl. — *Syn. Drinkare*.

DRICKBAR, a. 2. Som kan drickas; smakligt att dricka. — *Drickbarhet*, f. 3.

DRICKESBRODER, se *Dryckesbroder*.

DRICKESKALAS, se *Dryckeskalas*.

DRICKESKÄRL, se *Dryckeskärl*.

DRICKESLAG, se *Dryckeslag*.

DRICKESVARA, se *Dricksvara*.

DRICKNING, f. 2. *Se Drickande*, 1 o. 3.

DRICKOFFER, n. 3. Det slags offer, då drickbara ämnen (rent vatten, vin, honung, öl, mjölk) ställas på altaret eller utgutas deromkring. *Kalmuckerne hembära sina gudar d. af brännvin*. [Drickes —, Dricks —, Dryck —.]

DRICKSPAT, n. 3. 1) *Fat* (laggkärl), ämnadt till förvaring af dricka (hem. 1). — 2) Sådant fat, med dricka på. I obestämd form säges vanligare: *Fat dricka*.

DRICKSGLAS, n. 3. Sådant slags glas, som vid måltider begagnas att dricka öl eller svagdricka ur. Brukas till skilnad ifrån *Vin-*, *Brännvins-*, *Punsch-*, *Champagneglas*, m. fl. — *Syn. Ölglas*.

DRICKSHO, m. 2. Ho för boskap att dricka ur. — *Syn. Vattenho*.

DRICKSJUKA, f. 1. Onaturligt, sjukligt, beständigt återkommande begär efter drycker.

DRICKSKALAS, se *Dryckeskalas*.

DRICKSKALLSKÄL, f. 2. Kallskål (se d. o.), tillagad af dricka (öl eller svagdricka).

DRICKSKANNA, *DRICKSKRUKA*, f. 1. Kanna, kruka, hvori dricka förvaras, eller ämnadt till detta ändamål. [Drickes —.]

DRICKSKITTEL, m. 2. pl. — *kittlar*. Kittel, hvori dricka förvaras för husfolkets, arbetares m. fl. behof. [Drickes —, Drickskittel.]

DRICKSKÄLLÄRE, m. 3. Källare, hvori hufvudsakligen dricka förvaras, eller ämnadt till detta ändamål.

DRICKSKÄRL, se *Dryckeskärl*.

DRICKSLE, n. 4. sing. (pop.) Drickbart ämne. Sages icke om brännvin, rom, arack, likörer, men väl om mjölkbland, bärsalter, o. s. v.

DRICKSPENNINGAR, m. 2. pl. Liten gåfva i penningar, som för någon bevisad tjänst tilldelas en person (egentligen för att dricka på). Brukas både i fråga om män och kvinnor, ehuru det för de sednare vore lämpligare att säga: *Näpningingar*. *Här har ni litet d. för besväret*. *Hon fick i R-d-r i d. för borstringen*.

DRICKSSKÄL, f. 2. Skäl att dricka ur. [Drickes —.]

DRICKSTUNNA, f. 1. 1) Tunna, hvori dricka förvaras eller ämnadt till detta ändamål. — 2) Tunna, full med dricka. *Hela d-n gick åt*. I obestämd form brukas hellre: *Tunna dricka*.

DRICKSVARA, f. 1. Flytande ämne, tillredt, för att begagnas som dryck. *Källarmästare försälja alla slags d-ror*. [Drickes —, Dryckes —.]

DRICKSVATTEN, n. 3. Vatten, tjenligt att dricka, såsom kallvatten och vissa brunsvatten. — Sages till skilnad ifrån *Sjö-*, *Regn-* och *Hafsvatten*.

DRIF, n. 3. *Se Dref*, 1.

DRIFANKARE, n. 4. (sjöf.) Ett till en stång underslaget större reservsegel med vdfastade tygder och en hanfot (se d. o.), i hvars båg är en 30 farnars kabel; föres utombords, för att minska driften, då fartyget är i lägerall, och för att hindra dess rörelser vid svår sjö.

DRIFBECK, n. 3. (tekn.) En blandning af två delar svart beck och litet talg, vax eller terpentin, som begagnas till underlag vid driftning med puns.

DRIFBULT, m. 2. *Se Jagbult*.

DRIFBÄNK, m. 2. Inrättning att odla sådana växter, som i vårt klimat ej i kalljord skulle komma till mognad, eller att tidigt uppdraga trädgårdsväxter, såsom solad, rådisor, gurkor, kålplanter o. d., bestående af en tre kvarter djup och fyra alnar bred, med kermar af furubrädd beklädd graf, hvori en ströbädd är lagd, och ofvaup på hvilken en ram är satt, som betäcks med lösa fönter. Kallas äfv. *Värmbänk*.

DRIFFIL, m. 2. (tekn.) Fil, liknande en knifil, och som användes till att uppskära kugarna på drivvar. Kallas äfv. *Flankerfil*.

DRIFFJÄDER, m. 2. pl. — *fjädrar*. (tekn.) 1) Fjäder af järn, stål, koppar o. s. v., som genom sin spänstighet åstadkommer tryckning och derigenom driver något mekaniskt verk. — 2) (fig.) *Se Bevekeelsegrund*.

DRIFFÄRG, m. 3. *Se Färgsoppa*.

DRIFHAMMARE, m. 2. pl. — *hamrar*. (blecksf.) Hammare med två hällsferiska banor, eller med en sådan och en annan större, icke så kulig, ban.

DRIFHJUL, n. 3. Hjul, som griper in i ett dref och sätter det i rörelse.

DRIFHOLTS, m. 3. (tunnb.) Verktyg, hvarmed banden drivas på ett laggkärl.

DRIFHUS, n. 3. (trädg.) Byggnad, enkom uppförd, för att uppdrifva frön och sättqvistar af tropiska växter, eller att framalstra blommor och frukt af sådana, hvilka behöfva starkare värma, än den, som är vanlig i växthus eller Orangerier.

DRIFHÄRD, m. 2. Härd, som hörer till en Drifugn (se d. o.).

DRIFIS, m. 2. Is, som af storm eller tå blifvit uppbrotten, och drifver omkring i sjön eller föres utför en flod.

DRIFKLOTS, m. 2. *Se Drifvare*.

DRIFKRAFT, f. 3. Kraft, som sätter i rörelse, drifver en maskin.

DRIFMÄTT, n. 3. (urm.) Liten krumcirkel med något krökta ben, hvarpå en skruftmutter med sin skruv är anbragt.

DRIFNING, f. 2. 1) *Se Drifvande*. — 2) (färgers) *Se Färdvifning*. — 3) Operation vid lodgarfning, då de afhärade hundarne inläggas i ett vegetabiliskt syrvatten, tills de blifvit uppsvällda. Kallas äfv. *Svällning*. — 4) Till plåter eller bleck utslagna metallers bearbetning medelst trä- eller stålhamrar till åtskilliga former, af bleck- och kopparslagare samt guldsmeder. — 5) (skeppsb.) Närens fyllning med dref. Jfr. *Dikta*. — 6) (trädg.) Benämndet att hos växter framkalla blommor eller frukter på en årstid, då deras utveckling icke vore möjlig, efter den naturliga gången för växandet.

DRIFNÖT, n. 3. Boskapsdjur, utsläppt på bete i skogen, hvilket kommit vilse och ej hittar hem, utan drifver omkring.

DRIFSAND, m. 3. sing. Lös sand på ytan af stora fält, som af vinden drifves än hit, än dit.

DRIFSNÖ, m. sing. *Se Yrsnö*.

DRIFT, c. 3. 1) Drifvande. Sages i fråga om vissa näringsyrken, helst af större betydighet. *D-en af ett bergverk, en grufva, ett bruggeri, en fabrik*. Ingår i åtskilliga sammansättningar, såsom: *Bruksdrift*, *Bergverksdrift*, m. fl. — 2) Ett fartygs kringdrifvande på sjön, sedan ankartäget

genom storm sprungit eller ankaret blifvit lösräckt och släpar på bottnen. *Vara, komma, råka i d.* — 3) *Se Boskapsdrift*. *En d. ozar*. — 4) (fig. i andlig mening) a) En ivre kraft, som driver menniskan till handling. *Naturens d. Göra något af egen d.*, af egen ingifvelse. — *Syn. Se Bøjelse*. — b) *Se Instinkt*. — c) Iver att raskt utföra, hvad man har för händer. *Hafva d. med sig*, vara driftig. *Han har ingen d. med sig*, det går långsamt för honom att utföra, hvad han tar sig före. — *Syn. Driftighet*. Verksamhet, Framfärd, Fart, Art. — d) (mindre brukl.) Skyndsamt, hvarmed något utföres. *Sakerna ha ingen d.* — e) *Se Gåckeri*.

DRIFTEFA, n. 4. *Se Drifnöt*.

DRIFTIG, a. 2. Som med iver och raskhet utför, hvad man företar. *En d. man, karl, af-färsman*. — *Syn. Verksam*, *Rask*, *Flink*, *Drifvande*.

DRIFTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara driftig. Jfr. *Drift*, 2. c.

DRIFTIGT, adv. På ett driftigt sätt, med drift.

DRIFTIMMER, n. 3. Trädstammar, som blifvit lösräckt från flodstränder och flutit ut i hafvet, der de vinddrivas till någon kust.

DRIFTKUKU, drifkukku, m. 3. (fig. fam.) Enfaldig person, med hvilken man drifver gäck, liksom då man narrar göken genom att efterhärma dess läte.

DRIFTVATTEN, n. 3. Vatten, som drifver en maskin.

DRIFUGN, m. 2. (metall.) Ett slags tillställning, som begagnas, då man adfriver verkby från silfver, bestående i en cirkelrund, fördupad drifhård, af utlutad, hårdt hopstampad träaska, som upphetas af flammen ifrån en på ena sidan om hårdan anlagd eldstad.

DRIFVA, v. a. 3. Ind. pres. sing. *Drifver*; pl. *Drifva*. Impl. sing. *Dref*; pl. *Drefva*. Imper. sing. *Drif*; pl. *Drifven*. Konj. impl. *Drefve*. Sup. *Drifvit*. Part. akt. *Drifvande*; part. pass. *Drifven*. 1) Tvinga någon att lämna sin plats, att begifva sig undan, bort, ut, framåt. *D. någon ifrån sig*. *D. flenden ur riket, ur landet, på flykten*. Brukas ofta i utsträckt och figurlig mening, t. ex.: *D. i landsflykt*, göra landsflyktig. *Den onda lukten dref oss ut ur rummet*. (Ordspråk) *Hungern d-feer hunden i band*, vöden tvingar mången att underkasta sig ett tvång, som man eljest ej skulle tåla. — *D. bort, fram, igenom, i n. ned, omkring, tillbaka, ändan, upp, ut*, se *Bortdrifva*, *Framdrifva*, *Genomdrifva*, &c. — 2) Fösa, jaga framför sig. Sages i denna mening hufvudsakligast om djur. *D. boskapen på bete*. *D. vall korna*. *D. ozar till marknaden, för att säljas*. I utsträckt mening säges äfv.: *D. flenden framför sig*. *Vinden d-feer skyarna, regnet, snön åt det hållet*. *Laddningen är icke nog stark att d. en så tung kula*. *Vinden dref skeppet på kusten*. (Fig. fam.) *D. gäck med någon* eller blott *d. med någon*, gäckas med någon. — *D. bort, fram, &c.*, se *Bortdrifva*, &c. — 3) Sages om jagthundar, då de förfölja villevärdet, så att det kommer i håll för jägaren och kan af honom fållas. *Den hunden d-feer råf, hare*. — Brukas isynnerhet ofta absolut och neutralt, t. ex.: *Hundarne d.*; *den hunden d-feer bra*, *är dresserad att d. på råf*. — *D. fram, upp*, se *Framdrifva*, *Uppdrifva*. — 4) Föra ur rätta kosan (om vind, ström, o. s. v.). *Vädret, strömmen, vågorna*

hafva d-foit oss ur kosan. Deraf adjektivet Väderdrifven. — *D. néd, tillbaka*, se *Ned-drifva*. *Tillbakadrifva*. — 3) Sätta i rörelse. Sages om mekaniskt verkande krafter. *Vattnet d-foer hjulet* eller *hjulet hela maskinen*. En *qvamn*, som d-foes af vatten. Verk, som d-foes med vatten, med ångmaskin, med handkraft. Brukas äfv. absolut, t. ex.: *Fjädern d-foer starkt, för starkt*. — 6) (i utsträckt mening) Hålla i gång (fabrik, manufaktur, o. s. v.), utöfva, t. ex.: *Han d-foer tio väfstolar*; *en fabrik, ett yrke, ett handverk*; *d. handel, handelsrörelse*. *D. en sak vid domstolen*, der sköta, bedriva den. *D. öfukt*, se *Bedriva*. *D. en sats*, försvara riktheten af en sats och söka utbreda öfvertygelsen derom. — *D. i'n, néd, omkring, upp*, se *Indriva*, &c. — *D. igenom*, driva en sak så, att den får framgång; se vidare *Genomdriva*. — *Syn*. Se *Idka, Bedriva*. — 7) (fig.) Tvinga, för-; bringa i ett visst tillstånd. *D. någon till något*. Nöden har ej d-foit honom der till. *Han gjorde det, d-foen af hat, af behof*. *D. någon till det yttersta, till förtviflan*. *D. någon till ljungare*, öfverbevisa någon derom, att han ljugit. — 8) (fig.) Förmå någon att med skyndsämhet verkställa en sak. Nyttjas i denna bem. endast i förbindelse med partikeln på, både om människor och djur. *D. på en arbetare*, förmå honom att arbeta raskare. *D. på en häst, en åsna, en öze*, tvinga dem att gå, springa fortare. — Objektet kan äfv. vara sjelfva arbetet, t. ex.: *Han d-foer raskt på arbetet, på utgifningen, tryckningen*, o. s. v. — 9) (fig. om sak) Uträcka, gifva utsträckning, låta något komma till en viss höjd, grad, punkt. *D. något för vida*. *D. skämtet allt för långt*. *D. sin oförskämdhet, oblyghet, skamlöshet, fräckhet ända derhän, allt . . .* *D. sin frikoslighet ända till slöseri*. *D. saken till det yttersta*. — 10) Sages om träd och växter i allmänhet, när de åt sina delar meddela tillräcklig näring för tillväxt och utveckling. *Träden börja att d. knoppar*. *Den nysådda säden har redan börjat d. brodd*. Brukas ofta absolut, t. ex.: *Träden hafva börjat d.* — 11) Medelst genom konst frambringad värme, i drifhus eller drifbänk påskynda växters utveckling, för att förr, än i fria luften kan äga rum, erhålla af dem frukt eller blommor. — 12) (med.) Sages om ämnen, medel, som ur kroppen aflägsna vissa vätskor. *Detta medel d-foer svett, urin*. Man har deraf adjektivena *Svett-drifvande*, *Urindrifvande*. — *D. ut*, se *Utdriva*. — 13) (mål.) Se *Fördriva*. — 14) (sjöf.) Se *Dikta*, II. — 15) (tekn.) Medelst trä- eller stålhamrar bearbeta till plåtar eller block utslagna metaller, så att de antaga åtskilliga, allt efter behofvet afpassade former. *D. guld, silfver, koppar, bleck*. — 16) (fam. o. pop.) *D. till*, gifva ett eftertryckligt slag. — V. n. 1) a) Framföras af bläst, vågor, ström- eller luftdrag. *Snön d-foer*. *Molnen, skyarna d. mot nord*. *Drifved, som d-foer på hafvet*. *Flotttimmer d-foer utför strömmen*. *Isstycken, som d. på sjön, med floden*. *Röken d-foer ut vester*. — *D. af, bort, fram, förbi*, af bläst o. s. v. bort-, fram-, förblåras. *D. igenom*, af bläst o. s. v. föras igenom. *D. ihop, i'n, néd, omkring, undan*, af bläst o. s. v. hop-, in-, kring-, ned-, undanföras. *D. upp*, af luftdrag föras uppåt, t. ex.: *Röken d-foer upp*, uppstiger. — *D. ut*, af luftdrag utföras, t. ex.: *Röken d-foer ut genom fönstret*. *Röken d-foer ut*, drager ut ur skorstenen, slår ej in. — b) (sjöf.) c) *D. för tackel*

och låg ell. blott d., utan segel framdrifvas af en häftig storm. *Skeppet dref på en klippa*, vräktes af stormen emot en klippa. *D. till lands, i l.* — 3) *D. för ankar* ell. blott d., sages om ett fartyg, då ankartaget genom storm sprungit eller ankaret blifvit lösryckt och släpar på botnen. — 4) Sages äfv. om ett fartyg, då det i svår storm nödgas gå för blott ett eller ett par segel, utan att kunna hålla sin kosa. *D. för ett segel, för focken*. — 2) (fig. om människor) Gå sysselsättning omkring, utan sysselsättning eller ärende. *Förnöta tiden med att gå och d. på gatorna*. *D. omkring* har samma betydelse. — 3) (jäg.) Se *Drifva*, v. n. 3. *En bössa d-foer väl, skjuter väl*. — 4) Se *Drifva*, v. s., 16. — 5) (myntv.) Sages om bly, när det vid afdrifning af silfver kommit i smältning. *Biyet d-foer*. — 6) (med.) *Svetten d-foer ut*, går ut ur kroppen genom porerna; *d-foer in*, drager sig ifrån huden tillbaka in i kroppen.

DRIFVA, f. 1. Hop, hög af något samman-drifvet. Sages om snö, äfv. om sand. *En d. af snö, sand*. *Snön har tagt sig i d-foer*, höga som små hus. — Bildar sammansättningen Snödrifva.

DRIFVANDE, n. 4. 1) Handlingen, då man drifver eller något drifves (se *Drifva*, v. a., alla bem., utom 3, 8, 10 o. 16). *Fjädrens d. ur landet*. *Boskapens d. på bete*. *Skeppets d. af strömmen ur rätta kosan*. *En qvarns d. af vatten*. *En fabriks d. med ångmaskin*. *Ett yrke, en handels, en fabriks d.* *Hans d. till det yttersta kan hafva till följd, att . . .* *Skämtets d. allt för vida*. — 2) Verknigen, då något drifver (se *Drifva*, v. n., bem. 1 o. 3). *Molnens d. öfver himmelen*. *Snöns d. Hundarnes d. på jagt*. — 3) Handlingen, då någon drifver (se *Drifva*, v. n., bem. 2).

DRIFVANDE, part. akt. af *Drifva*, v. a. o. n. *Komma d. (Med.) D. medel*, som drifver urin: — Brukas adjektivt i samma bem. som *Driftig*, t. ex.: *En d. man*. Sages dock så blott i dagligt tal.

DRIFVARE, m. 3. 1) En, som drifver (i aktivt bem.). Brukas endast i några sammansättningar, såsom: Pådrifvare, Boskapsdrifvare. — 2) Se *Drifhjul*. — 3) (svärdfej.) Verktyg, som begagnas till att drifva fästet på tången. — 4) (skeppst.) Ett segel, liknande ett läsegel, som hissas på gaffelnocken akter om mesanen, eller en kutters storsegel.

DRIFVAREBOM, m. 2. pl. — bommar. (skepp.) Stång, som utskjutes ifrån mesanbommen, och tjänar till att utsträcka drifvarens underlik.

DRIFVED, m. 3. sing. Ved, som ifrån hafvet drifves i land. Jfr. *Driftimmer*.

DRIFVEN, part. pass. af *Drifva*. *D-et arbete*. Nyttjas adjektivt i det mindre brukliga uttrycket: *D. stil*, flytande, lätt och ledig stil.

DRIFVERK, n. 8. Maskin, som drifves af hjul, medelst vatten-, fjäder-, ångkraft, o. s. v.

DRILL, m. 2. I. 1) Se *Drillborr*. — 2) (åkerbr.) Benämning på hvarje af de åslika, långa upphöjningarna af jord på en plöjd åker.

DRILL, m. 2. II. (af ital. *Trillo*) Sång- eller spelsätt, bestående deruti, att tvänne jemte hvarandra liggande toner flera gånger hastigt och tätt växlas om med hvarandra.

DRILL, m. 3. III. Se *Mandrill*.

DRILLA, v. a. 1. I. 1) Borra med drillborr. — 2) (fig. fam.) På listigt och fint sätt genomdrifva, leda, utföra något. *D. en sak*. — *Drillande*, n. 4. o. *Drillning*, f. 2.

DRILLA, v. a. 1. II. (af ital. *Trillare*) Med sång eller på ett musikinstrument utföra en drill (se d. o. II). — *Drillande*, n. 4.

DRILLBÖRR, m. 2. Borr, som har skär åt omse sidor, och användes för mycket fina hål.

DRILLBAGE, m. 2. pl. — bagnar. Båge eller sträke af fiskben, rotting eller stål, som tjänar att driva omkring en drillbör.

DRILLHJUL, n. 3. Se *Ratt*.

DRILLNING, f. 2. 1) Handlingen, då man drillar (för begge verberna). — 2) Se *Drill*.

DRILLPLOG, m. 2. (åkerbr.) Ett slags plog, som begagnas för uppläggande af drillar, för rud-såning af rotvor och böner, vid kupning af potä-ter och andra rotväxter, för uppkörande af fårar vid tegläggning, o. s. v.

DRILLSNÄPPA, f. 1. Fågelart af Snäppslä-
tet, ofvan brungrå med svarta streck och fläckar, alla andra delar ifrån och med bröstet hvita, omläckade.

DRILLVÄLT, m. 2. Vält, hvarmedelst efter fulländad södd drillarne tillpackas.

DRINKARE, m. 5. — **KERSKA**, f. 1. Man, qvinna, som har den vanan att omåttligt förtära starka drycker. Sages äfv. i fråga om brännvin, arack, rom, likör, hvilket icke är förhållandet med Drinkare; jfr. d. o. — *Syn*. Bacchusbroder, Supare, Suput, Fyllhund, Fyllvin.

BRINKER, n. 3. sing. Se *Dryckenskap*.

DRISTA, v. n. eller **DRISTA SIG**, v. d. 1. Våga, töras. *Jag d-r ej (att) göra det*. Brukas äfv. någon gång aktivt, t. ex.: *Det d-r jag ej*, hvilket dock rätteligen här betraktas såsom ett elliptiskt talesätt i st. f. *Det d-r jag ej göra*. — *Syn*. Se *Våga*.

DRISTELIGHEN, adv. Se *Dristigt*.

DRISTIG, a. 2. Se *Djerf*.

Anm. Skilnaden emellan *Dristig* och *Djerf* är den, att *Djerf* ofta brukas i dålig mening, men *Dristig* sällan.

DRISTIGHET, f. 3. Se *Djerfhet*. *Taga sig den d-en att . . .*, talesätt, som brukas af argthet, då man tillåter sig friheten att göra något, som möjligen af en granntykt person kunde illa upptagas.

DRISTIGT, adv. På ett dristigt, djerft sätt, med dristighet, frimodigt. *Stig d. fram och frukta dig icke*.

DROG, drag, m. 3. (fr. *Droque*) 1) Rå apoteksvara, äfv. rätt färgstoff. — Skrifves äfv. *Droque*.

DROGIST, dragist, m. 3. En, som handlar med droger. — Skrifves äfv. *Droguist*.

DROJETT, dröjett, n. 3. Ett slags tyg, antingen hel- eller halfsiden, eller halfylle, och af flera olika sorter. — *Ss. D-fabrik, -väfva-re*, m. fl.

DROMEDAR, -- är, eller **DROMEDARIE**, -- ärie, m. 3. 1) Djur af Kamelsläktet, liknande kamelen, utom att det blott har en pucel samt är mindre och svagare, men deremot snabbare. Camelus Dromedarius. — 2) (fig. fam.) En mycket stor, tung, trög och lunsig person. — Uttalas i denna bem. af gemene man Drummeldarie, hvaraf förmodligen Drummel uppkommit.

DRONT, dränt, m. 2. Ett numera utgåen-
t fågelsläkte på ön Bourbon och France. Lik-
nade till formen en kalkon, men kunde ej flyga.

Didus ineptus.

DROPP, n. 3. 1) Drypande, isynnerhet ifrån ett tak. *Akta dig för d-et*. — 2) Ställe, der det dryper ned, isynnerhet ifrån tak. — Bildar sam-

mansättningen Takdropp.

DROPPA, f. 1. **DROPPE**, m. 2. Liten del af ett flytande ämne, hvilken bildat sig i klotform. *Liten, stor d. En d. vatten, vin*. *Falla i d-ar*. Hyperboliskt sages: *icke en d.*, icke det ringaste. (Ordspr.) *Det är som en d. i hafset*, det förslår ingenting. — Bildar flera sammansättningar, såsom: *Vatten-, Vin-, Regn-, Blod-, Bläckdropp*. — **DROPPAR**, pl. (med.) Benämning på vissa läkemedel i flytande form, som i anseende till deras styrka gifvas i ganska liten dosis, vanligen ett visst antal droppar. *Hoffmans d. Prinsens gula d.* — *Ss. Droppform, -formig, -formighet*.

Anm. *Droppe* är den ursprungliga, egentligen rätta formen; men *Droppa* har numera äfven vunnit häfd, helst i högre och poetisk stil.

DROPPA, v. n. 1. Falla i droppar. *Regnet d-r ned*. — 2) (mindre ofta) Drypa.

DROPPBAD, n. 3. Det slags bad, då bad-

vattnet ifrån en viss höjd nedledes på kroppen droppvis.

DROPPFAT, n. 3. Fat, som sättes under på något ställe, der det är dropp.

DROPPFRI, a. 2. Fri för dropp. *D-et tak*.

DROPPFRIHET, f. 3. — *Droppfritt*, adv.

DROPPIS, m. 2. Drypande vatten, som frusit till is.

DROPPRÄNNA, f. 1. (föga brukl.) Se *Tak-ränna*.

DROPPSTEN, m. 2. Ett slags sten, som bildas af vatten, hvilket nedtränger i bergsklyftorna och upplöser kalken, samt afsätter den åter, då vattnet afstundar; rörformig, blåsigt, tät; till färgen hvit, grå, gul. Kallas äfv. Stalakitt.

DROPPSVÄFVEL, n. 3. sing. Benämning på det svafvel, som vid destilleringen utslippar (tvärs igenom jernkolfvens massa, och är renare än det i kolfven samlade, som kallas Stångsvafvel).

DROPTAK, n. 5. Litet skärmtak, till skydd för droppet ifrån ett ofvanför varande tak.

DROPTALS, **DROPPVIS**, adv. I form af droppar, såsom droppar, droppar för droppar, räknadt i droppar. *Falla d. Hålla d. Inläga ett medikament d.*

DROPPVIN, n. 3. Vin, beredt af drufsaff, som före pressningen dryper af fullmogna druvor och värderas högre än det, som erhålles genom pressning.

DROSKA, drå'ska, f. 1. 1) Ryskt fyrhjuligt åkdon, med ett långt, stoppadt säte löpande längs-
 efter, på hvilket den åkande sitter grensl, liksom till häst, och så lågt, att man kan uppstiga direk-
 te från gatan; drages af två hästar, den ena inom
 fimmstänger, med en hög, hvalfd bäge öfver
 halsen, den andra inom remmar, på sidan. —
 2) (i det öfriga Europa) Ett slags lätt, öppet åk-
 don med fyra låga hjul. — Skrifves äfv. *Drosch-
 ka, Droszka*.

DROSOMETER, dråsmätr, m. 2. pl. — *me-
 trar*. Instrument att mäta myckenheten af fallen
 dagg. Daggmätare.

DROSSA, **DROSSE**, se *Dråsa, Dråse*.

DROST, dråst, m. 3. En magistratsperson på landet, i vissa trakter af Tyskland, ungefär detsamma som en Amtshauptmann i Sachsen. Kallas *Landdrost*, om han är styresman för en hel trakt eller provins, ungefär svarande mot landshöfving hos oss.

DROTS, dråts, m. o. n. 3. (I Sverige, under Medeltiden) Rikets högste civile embetsman, och den som på konungens vägnar hade uppsigten öfver värden af alla kronans gods, inkomster och

dess fasta slott. — Ordet tros härleda sig ifrån det tyska *Truchses*, en af de högsta embetsmännen vid kejsertliga romersk-tyska hofvet, men torde rättare böra deriveras ifrån det gamla ordet *Drotseti* (praefectus praetorio). [Drotts.]

DROTT, drätt, m. 2. 1) Benämning på hvar och en af de tolf offerprester, som utgjorde Odens och hans efterträdare råd och den tidens högsta domstol. Den regerande själf kallades *Öfverdrott* eller också blott *Drott*, tilldess Pygve antog konungatitel.

Anm. *Drott* betydde egentl.: Herre, furste; tros af några härleda sig ifrån det keltiska *Druid* (jfr. d. o.).

DROTTNING, dröttning, (vanligare) drötnning, f. 2. 1) En konungs gemål. — 2) Qvinna, som förer regeringen i ett konungarrike. — 3) (i schack) Förnämsta pjesen näst efter konungen. — 4) Se *Vise*.

Anm. *Drötnning* betydde i äldsta tider hustru åt en drott (se d. o.); men, sedan öfverdrotten antagit titel af konung, bibehölls det, för att utelutande beteckna en konungs gemål.

DROTTNINGSSKATT, m. 3. Extra skatt, som af drotnning Margareta påbjöds att utgöras med en mark penningar af hvar bonde.

DROTTQVÄDE, n. 4. Ett versslag, i den gamla nordiska skaldekonsten, hvilket användes förnämligast till äredikter, för att prisa furstars och herrars (Drottars) hjetebragder.

DROTTSÄTE, n. 4. (ford.) 1) Högäta i en drotts sal. Jfr. *Drott*. — 2) (fornforsk.) Den klumpsten i en domkrets, hvar på domaren hade sin plats.

DRUCKEN, a. p. 2. (egentl. part. pass. af *Dricka*) Som druckit så mycket af en eller flera starka drycker, att förstodet blifvit oredigt. *En d. karl. Dricka sig d. Göra någon d. De voro d-ckne af sött vin.* (Fig.) *D. af sin lycka*, som genom sin lycka förlorat all besinnning och eftertänka. — Syn. *Rusig, Berausad, Ankommen, Besläkt, Mosig, Rörd.*

DRUCKENHET, f. 3. Det tillstånd, då någon är drucken. — Syn. Se *Rus*.

DRUD, f. 3. (nord. myt.) Allmänt namn på hexor och trollpackor.

DRUDENFOT, m. 3. pl. — *fötter*. Se *Alf-kors*.

DRUFAGAT, drufvagt, m. 3. (mineral.) Agat med drufformiga, naturliga figurer.

DRUFFILD, m. 3. Ett svampsläkte, som finnes på ruttnade växter i drifhus.

DRUFFÄR, n. 3. Bär af drufvor.

DRUFFORMIG, a. 2. Som till formen liknar en drufa.

DRUFFAGEL, n. 3. pl. (krigsv.) En samling af jern- eller blykulor i en säck, fast hopbundna kring en pinn, med en träspiegel i öna ändan, som jemt passer åt kullöppet i en haubits, ur hvilken de gemensligen kastas.

DRUFINNA, f. 1. En hinna i ögat, baktill svart till färgen, utgörande en förlängning af Kärhinnan, och hvars främre blad, benämnd Iris, efter hvars färg ögonen kallas blå, bruna, svarta, o. s. v., har en rund öppning, benämnd Ögonsten (Pupill), hvilken kan vidgas eller hopdragas, och hvarigenom ljusstrålarne inkomma.

DRUFKLASE, m. 2. pl. — *klasar*. Se *Drufva*, 1.

DRUFKORG, m. 2. Korg, som i vinländerna brukas att bära drufvor uti.

DRUFKUR, m. 3. Ett slags helsokur, bestå-

ende i en under längre tid fortsatt, nästan utelutande förträng af mogna vindruvor.

DRUFKÄRNA, f. 1. Kärna i ett druffbär.

DRUFLIK, a. 2. Se *Drufformig*.

DRUFMOS, n. 3. Mos, tillagadt af vindruvor.

DRUFMUST, ell. **DRUFSÄFT**, m. 3. Saft af vindruvor, hvaraf genom jäsnings erhålles vin.

DRUF SOCKER, n. 3. Ett slags socker, som erhålles ur drufsaff genom inkokning, äfven af stärkelse, hvarföre det också fått namn af Stärkelsesocker.

DRUFSTJELE, m. 2. Stjelt till en drufva.

DRUFSVULST, m. 3. Ett slags ögonsjukdom, bestående i en fast, hård svulst eller utväxt på yttre ögongloben.

DRUFSYRA, f. 1. (kem.) Växtsyra, som tillika med vinsyra förekommer i saften af sura drufvor.

DRUFVA, f. 1. 1) Samling af bär, som antingen utan stjeltar eller med helt korta sådana äro fastade vid en gemensam stängel. — 2) (vanligare) Se *Vindruftva*. *Pressa d-n, glaslet fyll.* (Fig. poet.) *D-n's saft ell. safter*, vin. — 3) (artil.) Handtaget på en kanon. Numera brukas vanligtvis blott öglor.

DRUD, -id, m. 3. (hist.) Benämning på offerpresterne hos forna keltiska folkslag.

DRU DLÄRA, f. 1. De forna keltiska folkslagens gudalära.

DRUL, m. 2. o.

DRULLE, m. 2. pl. *drullar*. (pop.) Se *Drummel*.

DRULLIG, a. 2. (pop.) Se *Drumlig*.

DRUM, drum, m. 2. pl. *drummar*. (fabr.)

De öfverblifna ändarne af varpen till en väf, som blifvit fränskurna, sedan väfven blifvit utväfd. — S. m. 3. pl. *drummer*. (gruft.) Jord- ell. sten-art, som likt ett hand drager sig på längden genom berget.

DRUMLA, v. n. 1. (fam. o. pop.) Gå långsamt och vårdslöst, utan att tänka på, hvad man förehar; äfv. i allmänhet: vara oaktsam, bära sig lösligt åt. Sägdes om tunga, tröga, dumma och lösliga människor. *Gå och d. D. till vägs*, gå fram, utan att se sig före. *D. bort*, genom drumlighet vålla, att något förloras. — *Drumlande*, n. 4.

DRUMLARE, m. 3. (pop. o. fam.) Drumlig människa. Jfr. *Dromedar*.

DRUMLIG, a. 2. (pop. o. fam.) Fallen för att drumla (se d. o.). *En d. människa*.

DRUMMEL, m. 2. pl. *drumlar*, och

DRUMMELJÖNS, m. 2. (pop. o. fam.) Se *Drummlare*.

DRUNKNA, v. n. 1. Qvåvas i vatten af brist på luft. *D. i en flod, en sjö, ett dike. Konung Fjölner d-de i ett mjödarn.* (Fig.) *D. i ett förelag*, misslyckas dermed. *D. i ett haf af gissningar*, alldeles förvirras af en mängd gissningar, bland hvilka ingen synes tillfredsställande. (Ordsp.) *Den d-r ej, som hänga skall*, en stor hof slipper ej undan med ett lindrigt straff, utan sparas vanligtvis af Försyden till det, han förtjent. — *Drunknande*, n. 4. o. *Drunkning*, f. 2.

DRUS, m. 3. Mineral, som innehåller en mängd kristaller, sittande på en gemensam bas.

DRUSEAL, n. 3. (geol.) Smärre eller större hålighet inom en gångmassa, långgrund ell. af obestämmd form, på väggarna beklädd med regelbundet formade mineralier, eller och mer eller mindre fylld med malmer eller andra ämnen.

DRUSIG, a. 2. (mineral.) Som innehåller druser.

DRYAD, -äd, f. 3. (rom. o. grek. myt.) Nympf, som bodde i ett träd, lefde och dog med detsamma. Ett träd lifsande.

DRYCK, m. 3. Flytande ämne, som begagnas att dricka, antingen för att släcka törsten, muntra sinnet eller såsom läkemedel, o. s. v. En varm, kall d. Starka d-er, som hålla sprit och äro rusande. *Mat och d.*, se *Drick*, 2. — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: Låske-, Låke-, Kärleks-, Sömn-, Giftdryck. — I *dryckjom* (egentl. gam. abl. pl.), gammalt uttryck, som ännu brukas och betyder: i drickande, t. ex.: *Den, som sviker i d-om, han sviker ock i androm styckjom*.

DRYCKENSKAP, f. 3. 1) Omättligt förtärande af starka drycker. *Vara begifven på d.* — Syn. *Drinker, Superi, Fylleri*. — 2) *Rus*. *Det gjorde han i d-en*. I denna bem. mindre brukl. — Syn. Se *Rus*.

DRYCKESBRODER, m. 3. pl. — *broder*. En, som deltagar i dryckenskap, flitigt tömmer buteljen i lag med andra drinkare. — Syn. *Bacchusbroder, Supbroder, Suput, Dryckeskämpe, Dryckesvän*.

DRYCKESGILLE, n. 4. Se *Dryckeslag*.

DRYCKESGOD, a. 2. Som förmår att dricka mycket af starka drycker, utan att blifva öfverlastad; äfv., som gerna förtär starka drycker och deltar i dryckesgillen.

DRYCKESHORN, n. 3. Horn, som af våra förfäder begagnades att dricka ur.

DRYCKESKALAS, ---äs, n. 3. Kalas, samkväm, enkom tillstånd, för att undlägna gästerna, isynnerhet med starka drycker. — Skrifves äfven *Drickeskalas* och *Drickskalas*. — Syn. *Dryckeslag, Dryckesgille*.

DRYCKESKÄMPE, m. 2. ph — *kämpar*. En, som förmår att omättligt förtära starka drycker och i drickande kan tåla med andra drinkare. — Syn. Se *Dryckesbroder*.

DRYCKESKÄRL, n. 3. Kärl, som begagnas att dricka ur.

DRYCKESLAG, n. 3. Sällskap af personer, som muntra sig med förtärande af starka drycker.

DRYCKESMÅL, n. 3. sing. (föräldr.) I d., adverbialt uttryck, som betyder: i drickande, d. v. s. i *dryckjom*.

DRYCKESVÄRA, f. 1. Se *Drickesvara*.

DRYCKESVISA, f. 1. Visa, passande att sjunga vid ett dryckesgille.

DRYCKESVÄN, m. 3. pl. — *vänner*. Se *Dryckesbroder*.

DRYFTA, v. a. 1. Se *Yanna*. — *Dryftande*, n. 4. o. *Dryftning*, f. 2.

DRYG, a. 2. 1) (i allmänhet) Som öfverstiger det vanliga måttet. *En d. mil, aln, mark. D-t mått, mål, d. vgt*, säges, då det är väl mått, vägt. — Syn. *Styl, God*. — 2) Ganska lång, stor, mycken; anseelig, betydande. *D-t stycke väg, håll, skjutställ.* *D. backe. En d. kopp*, som rymmer mycket. *En d. bok*, som håller stort arkital. *D. dosis. D. räkning*, lång räkning; äfv. räkning, som går till en betydande summa. *D-t arrende. D-a utskyllder. En d. summa, afgift. D-a stängar*, eftertryckliga slag, mycket stryk. *D. öfver axlarna, länderna*, se *Axelbred, Länddryg. Det faller mig för d-t*, det blir mig för kostsam. — Syn. Se *Stor*. — 3) Som länge räcker till; som räcker till åt många. *D. mat*, närande, hvaraf ej så mycket behöfves.

för att blifva mätt, eller af hvilken man längre är mätt, än af annan. *D. säd*, som ger mycket mjöl. *D. tobak*, som brinner länge i pipan, då man röker. *D-t arbete*, som fordrar lång tid. *D-a stilar*, små stilar, som jemförelsevis intaga blott litet rum. — 4) (fam.) Högmödig. Innehär bibegreppet af okunnighet och dumhet. *En d. penningmagnat, bonde. Det är en d. herre, skall du tro. Göra sig d.*, högmödas. — Syn. Se *Stolt*.

DRYGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara dryg (i bem. 1 o. 2). *D-en af ett mått. D. i vgt. Ett vägstyckes d. Afgifters. utskyllders d.* — Syn. Se *Storhet*. — 2) Se *Dryggel*. — 3) (fam.) Högmöd. Jfr. *Dryg*, a. 2. *Se, med hvilken d. den der rika bonden kläfer fram.* — Har sammansättningen *Bonddryghet*. — Syn. Se *Högmöd*.

DRYGGEL, m. 2. sing. Egenskapen att länge räcka till eller att räcka till åt många. Jfr. *Dryg*, 3. *Denna säd har mycken d.*, ger mycket mjöl. *Gifva mat d. genom något tillägg.*

DRYGT, adv. På ett drygt, högmödigt sätt; med dryghet, högmödigt. — Syn. Se *Stolt* (adv.).

DRYPA, v. n. o. impers. 2. Ind. pres. sing. *Dryper*; pl. *Dräpa*. Impf. sing. *Dröp*; pl. *Dröpo*. Konj. impf. sing. *Dröpe*. Sup. *Drupit*. Part. pres. *Drypande*; part. pret. *Drupen*. 1) Falla droppvis, droppe efter droppe. Om flytande ämnen. *Vattnet, svetten d-per af honom. Det d-per af taken.* — *D. d-f, ned*, se *Afdräpa, Neddräpa*. — *D. i'n*, droppvis falla in, t. ex.: *Regnet d-per in genom taket; det d-per in här.* — 2) Sägdes om föremål, som droppvis släppa från sig ett flytande ämne. *Han d-per af svett. Kläderna d. af vatten. Taket d-per.* — V. a. Låta ett flytande ämne falla droppvis, droppe efter droppe. *D. balsam i ett sår. D. Eau de Cologne på en sockerbül.* — *Drypande*, n. 4. (för v. n. o. a.) o. *Dryppning*, f. 2. (för v. a.).

DRÄP, n. 3. Lagbrott, hvarigenom en människas dödar en annan. Brukas i lagstil. *D. med vilja, af våda*. Har sammansättningen *Vådadräp*. — Syn. Se *Mord*.

DRÄPARE, m. 3. (lagt.) Människa, som dräpit en annan. — Syn. Se *Mördare*.

DRÄPELIG ell. **DRÄPLIG**, a. 2. (af gamla ordet *Drapa*, skaldeqväde, och således egentl.: Som är värd att af skalderna besjungas). Utmärkt förtärlig, högst berömlig, ovanligt god. — *Dräplighet*, f. 3. — *Dräpligt, Dräpligen*, (gam.) *Dräpliga*, adv.

DRÄPMÅL, n. 3. (lagt.) Rättegångsmål, som angår dräp.

DRÄPORD, n. 3. Dräpande, ganska bittert stickord.

DRÄPSLAG, n. 3. 1) Slag, som tilldelas någon, och hvaraf döden följer. — Syn. *Dödsdrag*. — 2) (fig.) Ytterst olycklig, förstörande händelse, som bereder någons undergång. — Syn. *Dödsdrag, Dödshugg, Dödsstöt*.

DRÄSA, v. n. 1. (om sådeskorn) Falla ur axen af torka. Man säger äfv. *D. ur*. — *Dräsande*, n. 4. [Drossa.]

DRÄSE, m. 2. pl. *dräsar*. Hög, hop, isynnerhet af säd.

DRÄCKRAPPSFÄRGAD, a. 2. Se *Blacksvart*.

DRÄGLIG, a. 2. Som kan fördragas. *En d-i ond, lidande; en d. smärta, olägenhet*.

DRÄGLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara dräglig.

DRÄGLIGT, DRÄGLIGEN, (gam.) **DRÄGLIGA**, adv. På ett drägligt sätt; så att det kan fördras.

DRÄGG, m. 3. sing. Orenlighet, som lägger sig på bottnen af vissa flytande ämnen, t. ex. vin, dricka, attika, o. s. v.

DRÄGGIG, a. 2. Full af drägg. — *Dräggighet*, f. 3.

DRÄGT, c. 5. (af *Draga*) 1) Dragning. *Kasta ut noten till d. i första d-en fingo de inlet*. — Ingår i sammansättningen *Notdrägt*. — 2) Samteliga klädespersedlar, som någon antingen i allmänhet eller för något visst tillfälle bär, eller som äro ämnade att bäras af en person. Äfv. Klädedrägt. Brukas isynnerhet i fråga om höga, förnäma eller rika personer, men äfven, dock ofta nästan skämtvis, om ringare, om de kläder, hvilka af en person begagnas vid skådespel och maskerader; således svarande mot franska ordet *Costume*. Skiljer sig ifrån *Skrud* deruti, att den sednare, tillhörande furstar, biskopar och prelater, samt högborna fruntimmer och brudar, endast begagnas vid högtidliga ceremonier, hvaremot *Dräkten* nyttjas när som helst. *En kunglig, furstlig d. En bonades, en torparens, en smeds d. Natlig, högtidlig, grann, ful d. Bära en vacker d.* — Ingår i flera sammansättningar, såsom: *Riddare-, Krigare-, Biskops-, Prest-, Borgare-, Bond-, Fiskare-, Qvinno-, Fruntimmers-, Herdindrägt*, m. fl. — *Syn. Se Klädesl.* — 3) (fig.) Utseende, form. *Kläda sina tankar i en vacker d.* — 4) *Se Dräglighet* (begge hem). — 5) *Se Skottvidd.*

DRÄGTIG, a. 2. (af *Draga*) Som bär foster i sitt lif. Säges blott om djurhonor. *En d. ko, hind, hynda. Ett d-t sto.* — *Syn. Se Hafsande.*

DRÄTIGHET, f. 3. 1) Omständigheten, att en hona är dräktig. Säges blott om djurhonor. — 2) (sjöf.) Den största möjliga varuquantitet, ett fartyg antingen kan intaga eller bära. *Ett skepp om 100 lasters d.* — 3) *En grufvas d.*, det utbyte, man deraf får.

DRÄJA, se *Dreja*.

DRÄLL, m. 2. sing. Ett slags tyeskålad linväfnad, merendels med lifvada figurer, och som begagnas till duktyg. — *Ss. D-väfnad, -väfvere.*

DRÄNG, m. 2. 1) Manlig tjänare, som förrättar gröfre karlsysslor i ett hus. *Tjena som d. Vara d. hos någon. Antaga någon till d.* — Ingår i åtskilliga sammansättningar, såsom: *Husbonddräng, Stalldräng, Boddräng, Oxdräng*, m. fl. — *Syn. Se Tjenare.* — 2) Ung man. Denna bemärkelse bibehålles numera blott i några få uttryck, t. ex.: *Han är redan långa d-en.* — 3) Yngling af bondståndet, bondson. — 4) Förekommer i några sammansättningar under betydelsen af: Handtlångare, biträde i ett yrke, såsom t. ex.: *Slagdräng*, m. fl. — *Se äfv. Kläddräng.*

A. m. *Dräng* kommer af det gamla *Dringr*, som betydde en god stridsman, en manhaftig karl.

DRÄNGARTIG, a. 2. 1) (om person) Som i skick och uppförande likar en dräng. *Han är så d.* — 2) (om sak) Som liknar en drängs skick, väsende och uppförande. *En d. min. Ett d-t utseende, skick, beteende. D-a manier.* — *Drängaktigt*, adv.

DRÄNGAKTIGHET, f. 3. Drängaktigt skick, väsende, drängaktiga seder.

DRÄNGARBETE, n. 3. Sådant arbete, som vanligtvis förrättas af drängar.

DRÄNGSKÄNDARE, m. 3. (bibl.) *Se Sodomit.* — Skrifves äfv. *Drängskändare.*

DRÄNGEDAGSVERKE, n. 4. Dagsverke, som skall förrättas af en dräng, fullvuxen manspersön.

DRÄNGHOPEN, m. 2. def. sing. (förräkt.) Mängden af drängar, drängar i allmänhet.

DRÄNGKAMMARE, m. 2. pl. — *kamrar*. Kammarer, som behos, varit behödd eller är ämnade att behos af dräng eller drängar. — *Syn. Drängstuga.*

DRÄNGLÖN, f. 3. Den lön, som bestås en dräng.

DRÄNGSLOK, m. 2. Öknamn på en dräng.

DRÄNGSTUGA, f. 1. *Se Drängkammare.*

DRÄNGTJENST, f. 3. 1) Legotjenst, som skötes af dräng. — 2) (fig. fam.) Ringa och trålig syssla.

DRÄNKÄ, v. a. 2. 1) Döda genom nedsänkning och qväfning i vatten. *I Constantinopel är det sed att d. upproriska undersåter. D. hundvalpar, kallungar.* (Fig.) *D. sina bekymmer i vin*, genom vindrickning förskingra dem. *Denna underrättelse d-kte henne i tårar*, framkallade bittra tårar ur hennes ögon. *D-kt i tårar*, se *Tårdränkt*. — 2) Låta ett ämne genomträngas af en vätska. *D. något med olja, med lim.* Man säger äfv. *Limdränka*. — *D. sig*, v. r. Frivilligt taga lifvet af sig genom qväfning i vatten. — *Dränkande*, n. 4. o. *Dränkning*, f. 2.

DRÄPÄ, v. a. 2. o. 3. Ind. pres. sing. *Dräper*; pl. *Dräpa*. Impf. *Dräpto* och (gam. form) sing. *Dräp*; pl. *Dräpo*. Imper. sing. *Dräp*; pl. *Dräpen*. Konj. impf. *Dräpte*; (gam. form.) *Dräpe*. Sup. *Dräpit* o. *Dräpt*. Part. akt. *Dräpande*; part. pass. *Dräpen*. Begä dräp (se d. o.) på någon. Brukas i lagstil och biblisk stil. *D. en människa.* (Absolut) *Du skall icke d.* — Brukas stundom äfv. i fråga om djur, helst vilda djur, t. ex.: *D. ett lejon, en tiger*. Numera säges dock hellre: *Döda. D. löss* är deremot i folkspråket ett allmänt brukligt uttryck. — *Syn. Se Döda.*

DRÄPANDE, n. 4. Handlingen, då man dräper. — *Syn. Se Mord.* — *Adj. p. 1.* (fig.) 1) Grundligt vederläggande. *D. bevis, skäl, argumenter. D. i sak*, grundligt bevisande, vederläggande, öfvertygande i allt hvad som rörer sak. — *Syn. Silände, Ovedersäglig, Ovederlägglig.* — 2) Ytterst bitande. *Ett d. svar.*

DRÄTSEL, m. 2. sing. Allmänna inkomster, antingen sådana som inflyta till kronan eller till en stad. *Kronans, stadens d.* — *Syn. Se Pinnanser.*

A. m. Ordet härledes ifrån modellids-latinska ordet *Dressorium* (hvaraf fr. *Présor*), skått.

DRÄTSELKOMMISSION, f. 3. sing. *D-en i Stockholm*, en municipal-anstalt i denna stad, som har vårdn om en del af dess inkomster samt tillsynen öfver dess byggnader.

DRÄTSELVERK, n. 5. *Se Statsverk.*

DRÖG, m. 2. Ett slags släda utan korg och stol, med jern och slät brädbotten, att derpå draga mycket tunga saker, såsom sten o. d. — *Syn. Släpa.*

DRÖJA, v. n. 2. 1) Draga ut på tiden med att göra något. *Jag har dröjt all seara. D. med något. D. med betalning. Han dröjde länge, innan han gjorde det.* — *Syn. Töfva, Uppskjuta, Draga ut på tiden.* — 2) Säges om person eller sak, som ej inträffar på den tid, man väntat. *Hvad kan d-er länge! Hans svar d-er länge.* — Brukas äfv. i denna bem. imper. sonell, t. ex.: *Det dröjde länge, innan han kom. Det d-er för länge. Det skall d., innan vi får se mig i ert hus.* — 3) Vistas kvar på ett

ställe (egentl.: längre, än man själf, ämnat eller andra väntat). *D. på ett ställe. Han d-er länge borta.* — *D. kvar*, se *Qvadröja*. — *Syn. Töfva, Förhå, Fördröja sig.*

DRÖJANDE, n. 4. Omständigheten, att någon eller något dröjer (i alla bem.).

DRÖJSMÅL, n. 3. Omständigheten, att någon eller något dröjer (bem. 1 o. 2). *Jag förstår ej hans d. i besvarandet af mitt bref. Förorsaka d. i något. Utan d., utan att dröja, ofördröjligen*, utan uppskof, snart. — *Syn. Dröjande, Uppskof, Anstånd.*

DRÖM, m. 2. pl. *drömmar*. 1) En följd af mer eller mindre sammanhängande föreställningar, verkade af inbillningskraften hos en sovande. *Hafva en d., drömma. En syn i d-mnen. Jag har fått igen min d., min dröm* har slagit in. *Jag mins det som en d., dunkelt, oredigt.* (Ordspåk.) *D-mnen som strömmen*, drömmar hafva ingen betydelse. — 2) (fig.) Verklig händelse, så oförvåntad eller kort, att den förefaller som en dröm. *Är det en d., att du är här? Blott en d. var dessa dagars sällhet.*

DRÖMAKTIG, a. 2. Som liknar en dröm. *Ett d-t tillstånd.* — *Syn. Drömmande.*

DRÖMBILD, m. 3. 1) Bild, som man tycker sig se i drömmen; syn, som man har i drömmen. — 2) (fig.) Inbillningsfoster utan verklighet. — *Syn. Se Inbillning.*

DRÖMBOK, f. 3. pl. — *böcker*. Bok, som ger anvisning till drömmars tydning.

DRÖMFANTASI, drömmfantasi, f. 3. *Se Drömbild.*

DRÖMMA, v. n. o. a. 2. 1) Vara i det öfvergångstillstånd emellan vaka och fullkomlig sömn eller ifrån sömn till vaka, då inbillningskraften är verksam, utan att likväl förmå att sätta sinnena i verksamhet. *D. om någon, något. Jag mins ej, hvad jag d-mde i natt. Jag d-mde, att jag henne såg.* (Fig. fam.) *Det hade jag aldrig kunnat d. om, aldrig ana, tänka. Hvem hade kunnat d. om det?* — 2) (fig.) I vakande tillståndet uteslutande öfverlemnas sig åt inbillningsösc spel, utan att bekyrna sig om verkligheten. *Han går och d-mer. D. bort*, genom drömmeri förspilla, t. ex.: *D. bort tiden.*

DRÖMMANDE, n. 4. 1) Sjärens verksamhet under öfvergången ifrån vaka till fullkomlig sömn, eller tvärtom. *D-ts tillstånd.* — 2) (fig.) *Se Drömmeri.* — *Adj. 1.* (fig.) Som uteslutande öfverlemnar sig åt inbillningskraftens spel, utan att bekyrna sig om verkligheten. *En d. älskare, poet. Ett d. tillstånd.* — *Syn. Svärmande, Svärmsk, Drömande.*

DRÖMMARE, m. 3. — *MMERSKA*, f. 1. 1) Person, som drömmar ganska mycket. Brukas i denna egentliga bem. ganska sällan. — 2) (fig.) En, som öfverlemnar sig åt drömmeri. — *Syn. Svärmare, Drönare.*

DRÖMMERI, n. 3. Det tillstånd, då någon vakande obehjadt öfverlemnar sig åt inbillningskraftens spel, utan att bry sig om det närvarande och verkliga. — *Syn. Drömmande, Svärmande, Svärmeri, Drömande.*

DRÖMTYDARE, m. 5. — *DRERSKA*, f. 1. Person, som föregår sig besitta konsten att tyda drömmar.

DRÖMTYDERI, n. 3. Konsten att tyda drömmar. — *Syn. Drömtydning, Drömtydningkonst.*

DRÖMTYDNING, f. 2. 1) Drömmars tydning. — 2) *Se Drömtyderi.* — *Ss. D-skonsl.*

DRÖMVILLA, f. 1. *Se Drömbild.*

DRÖNA, v. n. 4. 1) (prov.) Sakta råma. Säges om oxar. — 2) (fig.) Förförta sin tid i tanklös overksamhet. — *Syn. Vegetera.* — *Drönande*, n. 4.

DRÖNARE, m. 3. (fig.) 1) En, som förförter sin tid i tanklös overksamhet, trög, lat och bekymmerlös människa. — 2) *Se Vattubi.*

DRÖNIG, a. 2. Trög, lat och bekymmerlös. — *Drönighet*, f. 3. — *Drönigt*, adv.

DRÖPPEL, m. 2. pl. *dröpplar*. (med.) En ifrån urinröret kommande flytning af en slemmig, nästan varbländad materia, förenad med svår smärta. Ordet kan ej brukas i hyfsadt tal. — *Ss. D-kur.*

DRÖPPLA, v. a. 1. (lägt) *D. ned*, smitta med dröppel.

DSCHIGGETAI, m. pl. — *ais*. En liten brun hästras i östra Asiens högländer, bekant för sin stora snabbhet. *Equus hemionus*.

DU, pron. pers. Betecknar andra personen. Brukas i tilltal till nära släktingar i samma eller nedstigande led, förtrogna vänner, personer, med hvilka man druckit brönskål, ringare folk och tjänare. *Qvåkare och Dalkarlar kalla alla människor du. Säg du åt någon.*

DUA, v. a. 1. (fam.) Kalla du, säga du åt någon. — *Duande*, n. 4.

DUALIS, — *äliss*, m. (gram., lat.) Numerus, i vissa språk, som utmärker två personer.

DUALISM, — *issm*, m. 3. (fil. o. teol.) 1) Antagande af tvänne eviga grundväsen, ett godt och ett ondt. — 2) Antagande af tvänne olika grundämnen hos människan, ett andligt och ett kroppsligt.

DUBB, m. 2. Pjes af jern eller annan metall, som tjänar att hopfästa delar af något visst arbete eller af en maskin, genom dess indrivande i dertill afpassadt hål.

DUBBA, v. a. 1. Genom dubbnig (se d. o.) upptaga någon i en riddarorden. *D. någon till riddare.* — *Dubbande*, n. 4.

DUBBEL, a. 2. 1) Som gäller, väger eller innehåller två gånger så mycket. *D. afgift. D. portion, doser. Dubbla böter.* (Mat.) *D. proportion*, då af tvänne storheter den ena är två gånger så stor som den andra. — *Motsats: Enkel.* — 2) Säges om något, som består af två likadana eller liknande saker, eller blott varande af samma natur, samma art. *D-t lag, kvarf. D. frukt. Kalken i denna blomma är d.* *En d. rad af pelare. Föremålen synas dubbla för honom. En dosa med d. botten. En d. signal*, som upprepas två gånger. *En d. tjänst, orätt, olycka. Ett d-t brott. D-t värde. D. hastighet. Detta ord har en d. mening, betydelse. På d-t sätt. I d-t ofseende. Vika, lägga d., vika, lägga någonting i två hålter, den ena öfver den andra. (Bot.) D. blomma*, som genom odling fått ett större antal blomblad än i det naturliga tillståndet. — *Motsats: Enkel.* — Sammenskrifves ofta med sitt substantiv, såsom t. ex.: *Dubbel-dörr, Dubbelfönster, Dubbelmening*, &c.; se vidare här nedanför. — 3) (fig.) a) Säges om vissa saker, ämnen, som äro starkare, af bättre beskaffenhet, kraftigare, än andra af samma slag. *D-t öl.* — b) (om person) Falsk, bedräglig. *Missstro denna kvinna: hon har en d. karakter. Han har en d. tunga*, är falsk i sitt tal. — *Syn. Se Falsk.*

DUBBELBECKASIN, — *bäckasin*, m. 3. En art Beckasin, något mindre än Morkullan, på ryggen svart, med rödbruna, slingriga tvärstreck, samt ett hvitt tvärband öfver vingarna.

DUBBELBÖSSA, f. 1. Bössa med tvenne pipor, och hvarmed man således kan skjuta två skott tätt efter hvarandra.

DUBBELDJURET, n. 5. def. Ett stråldjur af blåssimmarne, märkvärdigt derför, att två djur alltid äro, tillsammans, det ena sittande i en hållighet på det andra, så att de kunna åtskiljas, utan att skadas. — *Diphyes*.

DUBBELDRILL, m. 2. (i musik och sång) Tvåstämmig drill.

DUBELDÖRR, f. 2. Dörr tätt innanför den egentliga och rätta dörren till ett rum, anbragt till skydd för kold och luftdrag. Kallas äfv. *innandörr*.

DUBBELFUGA, f. 1. (i musik) En fuga, hvaruti två eller flera hufvudsatser äro förbundna och genomförda.

DUBBELFYR, m. 2. (sjöt.) Fyr med sken i olika ställningar.

DUBBELFÖNSTER, n. 5. Lösfönster innanför det egentliga och rätta, och som insättes till skydd för kallt luftdrag under vintern. Kallas äfv. *innanfönster*.

DUBBELGREPP, n. 5. (i musik) Grepp på två strånar på en gång.

DUBBELHACKA, f. 1. Se *Spetshacka*.

DUBBELHET, f. 5. 1) Egenskapen, omständigheten, att något är dubbelt. — 2) (fig.) Falskhet, bedräglighet. — *Syn.* Se *Falskhet*.

DUBBELHJUL, n. 5. (fyrv.) Tvenne eldhjul, som röra sig kring samma medelpunkt så, att rörelsen af det ena går ifrån höger till venster, men af det andra tvärtom.

DUBBELKALKIG, a. 2. Så kallas en växt, hvars blomkalk består af både blomfoder och blomkrona.

DUBBELKIKARE, m. 5. Kikare, bestående af tvenne särskilda sammanfogade, en för hvardera ögat. Äfv. *Dubbelorgnnett*.

DUBBELKÖR, dubbelskö, m. 5. (i sång) Tvenne köror, hvar för sig bestående af sopran, alt, tenor och bas, och liksom ställda mot hvarandra.

DUBBELORGNETT, -- lärnjätt o. -- lärnjätt, m. 5. Se *Dubbelkikare*.

DUBBELNÄGGAD, a. 2. (bot.) Så kallas ett blad, då dess kant först har större naggtänder, och sedan mindre utanpå dessa.

DUBBELSALT, n. 5. (kem.) Salt, bildadt af en syra och två olika baser.

DUBBELSATS, m. 5. (fyrv.) En lågeld- och en gnisteldsats, blandade med hvarandra.

DUBBELSPAT, m. 5. sing. (mineral.) Ett slags kalkspat, fullkomligt gemenskielig och till figuren en rhomboid eller parallellpiped, innesluten inom sex reguliera rhomber, i följd hvaraf den har egenskapen att visa dubbla alla de förhål, som skådas derigenom. Kallas äfv. *Islands-spat*.

DUBBELSTRYKNING, f. 2. (fys.) Sätt att magnetisera en stålstång, då man på dess medelsta del ställer magneten med bogge sina poler, och stryker sedan sakta fram och tillbaka från ena ändan till den andra.

DUBBELSÄGAD, a. 2. (bot.) Säges om ett blad, när det har större sågtänder, och åter igen mindre sågtänder på dessa.

DUBBELT, adv. Två gånger. *D. så stor, så mycken. Trädet bär nu d. så mycken frukt som förut. D. så svår. D. så fort. Han tog d. mer än som behöfdes. D. upp, två gånger så mycket, t. ex.: Han begärde nu d. upp emot förra gången. En styfver (skilling, o. s. v.)*

första gången, och d. upp för alla de andra, säges, för att uttrycka, att det för hvar särskild gång skall dubblas emot hela summan för den nästföregående. Se d., genom fel på synen, tycka sig se två föremål i stället för ett. Spela gyllt eller d., spela ett parti med den öfverenskommet, att den, som först tappat och är skyldig, blir gyllt sin skuld, i fall han vinner, hvaremot den fördubblas, om han tappar; (fig. fam.) våga allt, för att draga sig ur en kinkig sak.

DUBBELTON, m. 5. (i musik) Tvenne särskilda toner, som man på en gång låter höra genom tvenne strängars vidröring med stråken, då man spelar violin.

DUBBELTRAST, m. 2. Fågel af Trastsläktet, med sterten nära $\frac{1}{2}$ an lång, ofvann på gråbrun, under gulvit och svartfläckig. *Turdus viscivorus*.

DUBBELTRÅDAR, m. 2. pl. (klädesfabr.) Ett slags fel i klädet.

DUBBELTÖL, n. 5. sing. Öl, som är starkare än det vanliga.

DUBBLA, v. n. 1. (i hasardspel) Förhöja utsatsen till dubbelt. — *Dubblande*, n. 4. o. *Dubbling*, f. 2.

DUBBNING, f. 2. Den högtidliga akt, hvarigenom nya ledamöter upptagas i en riddarorden, och hvarvid sjelfva förrättningen verkställes af konungen sjelf i ordenskapitel eller, å hans vägnar, af äldre ordensledamöter, medelst vidrörande med svärdet tre gånger öfver venstra axeln. Medeltidens riddare dubbades med svärdsdrag, efter föregående pröfvor och tjänst, ofta på valplatsen efter vunnit seger.

DUBITERÄ, v. n. 1. Tvifla.

DUBIOS, -- ö's, a. 2. Tvifvelaktig.

DUBLERA, v. a. 1. I allm.: Fördubbla. 1) (milit.) *D. lederna*, göra lederna dubbla. — 2) (sjöt.) *Kringsegla. D. en udde*. — 3) (klädesf.) *D. garn*, lägga garntrådar dubbla till tvinnning. — *Dublerande*, n. 4. o. *Dublering*, f. 2.

DUBLETT, se *Duplett*.

DUBLON, -- on, m. 5. Större spanskt guldmünt af olika värde.

DUBRODER, m. 5. pl. — bröder. Oskyld person af manliga könet, med hvilken man druckit brorskål, och den man således kallas *odub.* Förkortas ofta till endast *Broder* ell. *Bror*. Jag är d. med honom. *Vi äro d-bröder*.

DUCAT, &c., se *Dukat*, &c.

DUCTILITET, ductilitet, f. 5. Se *Sträckbarhet*.

DUELL, duell, m. 5. Strid med ordentliga vapen och enligt vissa bestämda regler, samt efter förut träffad öfverenskomelse, mellan tvenne personer, till upprättelse för någon förolämpning, som den ene tillfogat den andre eller någon af dennes anhöriga eller vänner. *D. på värja, pistol. Utmana på d. Han föll i en d. med greve X*. — *Syn.* *Envig*, *Envigeskamp*, *Tvekamp*.

DUELLANT, duellant, m. 5. En, som duellerar eller har duellerat med en annan. *Envigeskämpa*.

DUELLERA, duellera, v. n. 1. Strida i duell, i envig med någon. *D. med någon. Det är förbjudet att d.* — *Syn.* *Hålla envig*.

DUELLSPAKATET, duellspakatätt, n. 5. def. Särskild förordning, som i Sverige år 1682 utfärdades, och hvarigenom dueller strängeligen förbjödes. Äf ännu gällande.

DUENNA, duenna (uttalas i spanskan: *du-nnja*), f. 1. (spanskt ord) 1) Bedagad qvinn,

som i Spanien har uppsigt öfver ett ungt fruntimmer och utgör dess sällskap. — 2) (fig. fam.) Qvinn, som vakar öfver en ung flickas kyskhet.

DUETT, duett, m. 5. 1) Sång- eller musikstycke för två röster eller instrumenter. — 2) (fig. fam. skämtv.) Tvist, tråta mellan två personer.

DUFBO, n. 4. Bo, som dufvor reda åt sig, antingen i fria tillståndet, eller i ett dufslag.

DUFBOUDE, m. 5. pl. — bönder. *Dufhane*.

DUFFALK, m. 2. Se *Dufhök*.

DUFFALSFÄRGAD, a. 2. Af samma färg som baisen på en dufva, d. v. s. skimrande blå och röd.

DUFHUS, n. 5. Hus, enkom bestämdt för tama dufvors uppfödande.

DUFHÖK, m. 2. Rotfågel af höksläktet, alos-lång, näbben svart, kroppen ofvann blågrå eller brungrå, gula ben och svarta klor, sterten lång och afrundad med hvit spets. *Falco columbarius*.

DUFKULLA, f. 1. Örtsläkte af fam. *Primulaceae*. *Trientalis*.

DUFNA, v. n. 1. Blifva dufven. *Drickat har d-t.* — *Dufnande*, n. 4. o. *Dufning*, f. 2.

DUFNING, f. 2. (af *Dufva*, v. n.) 1) (sjöt.) Den rörelse, ett fartyg gör i stark sjögång, då någondera ändan vill taga öfvervigten. — 2) (fig. pop. skämtv.) Stöt, slag, sittopp, som tilldelas någon.

DUFSLAG, n. 5. Litet enkom uppbyggt hus, eller särskilt rum, vanligtvis på en vind, tillredt och bestämdt för tama dufvor, att der hafva sitt tillhåll och häcka.

DUFSTOL, m. 2. Se *Blåklint*.

DUFUNGE, m. 2. pl. — ungar. 1) Unge af dufsläktet. — 2) (fig. fam. skämtv.) Oerfaren och enfaldig person. Brukas helst med negation. *Han är ingen d.*

DUFVA, f. 1. 1) Släkte af Gångfåglarna, med en köttig hud öfver näsborrarna, kort, rät, hoptryckt näbb, ben och fötter korta, vingarna temligen långa och andra vingpennan långst. Se vidare *Ringdufa*, *Skogsdufa*, *Klippsdufa*. *Columba*. *Hufva som en d.*, hvithårig. — 2) Figur, liknande en dufva, som flyger längs efter ett utspänd snöre och antänder ett fyrverkeri. — *Se. Dufart*, *-hals*, *-hane*, *-hona*, *-kräfvä*, *-släkte*, *-träck*, *-vinge*, *-ägg*.

DUFVÄ, v. n. 1. (sjöt.) Säges om ett fartygs stötningar upp och ned med för eller akter, i storm.

DUFVEFOT, m. 5. pl. — fötter.

DUFVEKÅL, m. 2. sing. Örten *Erysimum officinale*.

DUFVELINS, m. 5. (bot.) En art *Lins.* *Ervum hirsutum*.

DUFVEN, a. 2. neutr. — et. 1) Säges om drycker, isynnerhet af malt, då de förlorat sin rätta smak och lukt. *D-t dricka*. — *Syn.* *Alslagen*, *Nattståndet*. — 2) (fig.) a) Kraftlös, matt. — *Syn.* *Se Matt*. — b) Olustig, sömnlatt, till följe af trötthet. — *Syn.* *Se Olustig*.

DUFVENHET, f. 5. Egenskapen att vara dufven. — *Syn.* (fig.) *Se Matthet*, *Olustighet*.

DUFVEÄGG, n. 5. Se *Harpungar*.

DUGA, v. n. 2. Hafva de egenskaper, som fordras, för att vara tjenlig, skicklig, gagnelig till något. Säges både om person och sak. *Han, hon d-ger till ingenting. Han d-ger till allt hvad man vill. Han gör aldrig något, som d-ger. Den der stenarien d-ger till byggnadssten.* (Talesätt) *Det d-ger icke*, är icke tjenligt, går icke an; kan icke gillas, godkännas; är af

ingen nytta. *Det d-ger att fresta*, det går an att försöka. (Talesätt) *Han, hon d-ger hvarken att gömma eller kasta bort*, duger till ingenting. — *Syn.* *Vara duglig, skicklig, tjenlig, nyttig; Kunna användas, begagnas.* [Dåga.]

Anm. *Duga* har i fornspråket betydelsen af *Bjelpa*.

DUGELIG, se *Duglig*.

DUGG, se *Duggregn*.

DUGGA, v. impers. 1. *Det d-r*, faller duggregn. — *Syn.* *Duggregna*. — *Duggande*, n. 4.

DUGGREGN, n. 5. Så kallas regn, när det faller i mycket små droppar. — *Syn.* *Dugg*.

DUGGREGNA, v. impers. 1. *Se Dugga*.

DUGLIG, a. 2. Som duger, är skicklig, tjenlig, nyttig. *En d. människa. Han är d. till allt. Skog, d. till timmer.* — *Syn.* *Se Skicklig, Nyttig*.

DUGLIGHET, f. 5. Egenskapen att vara duglig. — *Syn.* *Se Skicklighet, Nyttia*.

DUGLÖS, a. 2. Som saknar duglighet. Brukas endast om person. — *Syn.* *Oduglig*.

DUGLÖSHET, f. 5. Egenskapen att vara duglös. Säges endast i fråga om person. — *Syn.* *Oduglighet*.

DUGSE, a. indekl. (uttalas i allmänhet: *däggse*) *Se Duglig*. Brukas endast om person. [Dåga.]

DUGTIG, duktig, a. 2. (af *Duga*) Som duger. 1) (om person) a) Ganska duglig, skicklig. *En d. embetsman. En d. karl, qvinnan.* — *Syn.* *Se Skicklig*. — b) Stark. *En d. bärare.* — *Syn.* *Se Stark*. — c) Käck, tapper, modig. *En d. soldat, krigsman.* — *Syn.* *Se Tapper*. — d) (i moralisk mening) Redbar. *En d. karl, man.* — *Syn.* *Bastant*, *Redbar*, *Galant*, *Pålitlig*. — 2) (om sak) a) Stor; mycken. *En d. påk. En d. gådda, oxe.* — *En d. kopp. Ett d-t arbete.* — *Syn.* *Se Stor*, *Mycken*. — b) Skickligt utförd, väl gjord. *Ett d-t arbete.* — c) Eftertrycklig. *En d. örfyl. D-t regn. Ett d-t slagsmål.* (Pop. o. fam.) *D-a tag*, starkt, eftertryckligt. — *Syn.* *Bastant*, *Stark*, *Eftertrycklig*. — d) Som röjer, tillkännagifver godt förstånd eller redbar karakter. *Han har ett d-t hufvud. En d. karakter.* — *Syn.* *Se Redbar*.

DUGTIGHET, f. 5. Egenskapen att vara dugtig (bem. 1, a, b, c, d, o. 2, d).

DUGTIGT, adv. 1) Mycket. *En d. stor gådda.* — *Syn.* *Se Mycket*. — 2) Med kraft, med eftertryck, eftertryckligt. *Han blef d. up-piskad. Han läser, tjuger d. Han tar d. i. Stå honom d. Det blåser, regnar, snöar d.* — *Syn.* *Starkt*, *Bastant*, *Eftertryckligt*, *Dugtiga tag*, *Hvass*, *Skarpt*, *Häftigt*, *Så det tar, käms*, *Med kraft*, *Med eftertryck*, *Groft*, *Glupskt*.

DUK, m. 2. (af *t. Tuck*) 1) (i allm.) Tyg, väfnad. I denna bem. mindre brukligt, utom i sammansättningar, såsom: *Nättelduk*, *Hårduk*, *Kammarduk*, m. fl. — 2) Säges om hvarje af de särskilda stycken, som äro i samma väf, afskilda från hvarandra genom border, lister eller ränder, merendels af samma storlek, och ämnade till något visst bruk, såsom till hufvud- ell. halskläden för qvinnor. Kallas så, både då de ännu äro i väfstycket, och sedan de blifvit sålda, urklippta och färdiga. *Köpa, fälla, hafva en d. på hufvudet.* — Bildar för denna bem. sammansättningar: *Silkes-*, *Bomulls-*, *Lärfs-*, *Kambrickduk*, m. fl. — 3) Beträffning, vanligtvis af dräll, som utbreddes öfver ett bord till måltider, eller när kaffe, te serveras, o. s. v. *Jfr. Bordduk. Lägga*

— 2) Verktyg, hvarmedelst bildas hål i tunna metallskifvor och bleck. Kallas äfv. Durksnitt. — 3) Blecksil.

DURKSNIFF, n. 3. Se *Durkslag*, 2.

DURKTÄG, n. 3. Se *Durkmarsch*.

DURKHA, f. 1. Ett sådeslag, som odlas isynnerhet i Norra Afrika, och ger 200:de kornet i afkastning. Sorghum vulgare.

DURSKALA, f. 1. (i musik) Tonskala, hvart tredje steget eller tonen alltid är femte tonen i den kromatiska tonförlägen.

DURTONART, m. 3. Se *Dur*.

DUS, a. 2. (af fr. *Doux*, *Douce*) Sakta, len, mild. En d. ton.

DUS, n. iudekl. *Sus* och *d*, se under *Sus*. Anm. Ordet står förmodligen i släktkap med det grekiska *Dais*, kalas.

DUS, n. 3. (i *Daus*) Den sida på en till tärningspel begagnad tärning, som har två prickar. *Så d.*, vid tärningens kastning få upp denna sida. *D-er all*, äfv. *D-en* par kallas, när begge tärningarna hafva denna sida uppliggande.

DUSCH, m. 3. (fr. *Douche*) 1) Utlöppsrör ifrån en vattenbehållning. — 2) Vattenstrålen, som sprutar ut ifrån ett sådant rör. — 3) Se *Duschbad*. *Taga en d.*

DUSCHBAD, n. 3. Det slags bad, då vattnet ifrån någon höjd med häftighet nedgötes på kroppen eller någon viss kroppsdel, ifrån en rädda eller en slang, eller med en handspruta. *Taga ett d.*

DUSK, dussk, n. 3. Mulen och fuktig väderlek. — *Så D-väder*.

Anm. Ordet är beslägtadt med *Dask*, skur, svällt.

DUSKA, v. impers. 2. Regna smått. *Det d-r ute*. — *Syn. Se Regna*.

DUSKIG, a. 2. Mulen och fuktig. *D-t väder*, d. väderlek. — *Duskighet*, f. 3.

DUSKÅL, f. 2. *Dricka d. med någon*, tömma ett glas, en bägare med någon, till befästade af öfverenskommelsen, att båda derefter skola kalla hvarandra *adus*. Detsamma som Brorskål, med den skillnad, att *Duskål* äfven kan sägas i fråga om fruntimmer.

DUSSIN, n. 3. (af fr. *Douzaine*) Tolf hvarandra till beskaffenhet och bestämmelse lika ting. Tolf.

DUSSINTALS, DUSSEINVIS, adv. Räkndt efter dussin, i dussin, tolf stycken tillhopa, i sänder. *Sälja d.*

DUSSINVARA, f. 1. Vara, som säljes dussintals och merendels är af mindre värde.

DUST, dusst, m. 3. 1) *Rida d.*, sades fordom om riddare, vid en tornering, när de kommo ridande mot hvarandra och med lansarna, då de möttes, stötte till, för att hafva hvarandra ur sadeln. Kallades äfv. *Ränna spår*. *Våga en d. med någon*, inlåta sig i sådan tornerkamp med någon; (fig.) inlåta sig med någon i strid, kamp, täflan, af hvad beskaffenhet som helst. — 2) I fig. mening brukas D. numera i samma betydelse som: Våldsamt, häftigt stöt, anfall, angrepp, så väl i fysisk som moralisk mening. — *Syn. Se Stöt, Täflan*.

Anm. *Dust* betyder ursprungligen: stoft, dam; *rida d.* således: rida i sanden (inom tornerskrankorna, på arenan).

DUSTRÄNNA, v. n. 2. Rida dust. Se *Dust*, 1. — *Dustrännande*, n. 4. o. *Dustränning*, f. 2.

DUSTRÄNNARE, m. 3. En, som rider dust. Se *Dust*, 1.

DUSYSTER, f. 2. pl. — *sysstrar*. Oskyldt fruntimmer, med hvilken man är du, d. v. s. som man kallar *adus* och så kallas af henne tillbaka. *Hon är min d. De äro d-sysstrar*. — Förkortas stundom till blott *Syster*.

DUSÖR, -ör, m. 3. (fr. *Douceur*) Gåfva till erkänsla för visad tjänst.

DUMVIR, dumvuir, m. 3. Hos Romarne benämning på tvenne embetsmän, hvilka tillsammans hade någon viss uppsigt eller domsrätt.

DUMVIRAT, dumvuirat, n. 5. o. 3. Dumvirs embete, embetstid eller embetsförvaltning.

DVALA, f. 1. 1) a) Tillstånd emellan sömn och vaka, då människan ännu har ett dunkelt medvetande af hvad som tilldrager sig omkring henne. Man säger äfv. *Sömdvala*. — b) Af sjukdomsorsak föranledd djup sömn, hvarunder sinneerna äro fullkomligt översamma och lifvet tyckes hafva flytt. Kallas äfv. *Dödsdvala*, *Dödsdummer*.

Krisen efterföljdes af en långvarig d., hvarunder den sjuke låg alldeles som död. Falla, ligga i d. — c) Det slags sömn, hvori vissa djur vid vinterns inbrott falla, och som med eller utan afbrott fortgår flera månader, under hvilken tid de ej lida hvarken af hunger eller köld. Äfv. *Vinterdvala*. *Björnen, igelkotten, gråskinet m. fl. ligga vintertiden i d.* — 2) (fig.) a) Sinnessitt, hvarunder man genom det öfvervägande, allt annat uteslutande intrycket af vissa sinliga förmimmelser, vissa känslor eller tankar förlorat klart medvetande och är oförmögen af frl. själfständig handling. Äfv. *Sinnesdvala*. *Apostolen Petrus var fullen i en d., då han hade sin i Apostlagärningarna omtalade syn*. — b) Fullkomlig översambeth. Sages både i fysisk och andlig mening. *Vintern är naturens d. Hela naturen ligger i d. Efter denna svåra olycka, förföll hans själ i en d., som gränsade till fanighet*. — I andlig mening brukas äfv. *Självdvala*. — *Syn. Letaf, Försöfning*.

DVALHÄNDT, vålhänt, a. 1. Så frusen om händerna, att man nästan förlorat känslan uti dem.

DVALSÖFD, a. 2. Som ligger i så djup sömn, att den liknar en dvala (hem. 1, b).

DVERG, dvärr, m. 2. (i fornspråket *Dvergur*) 1) (nord. myt.) Benämning på ett slags människolika väsenden, små, fula och missbildade, hvilka bodde i stenar och jordhögar, samt beskrifvas såsom elaka, sluga, illstiga, mycket skickliga i metallers smältande och smidande, samt särdeles öfvade i trollkonster. *D-arne anses hafva varit en af Asarna eller de asiatiska nybyggarna undanträngd folkstam, före dem boende i Norden*. — 2) (nu) Fullväxt människa, hvars längdmått vida understiger det vanliga. — *Syn. Pyssling, Pygmé, Tummeliten*. — 3) Se *Spindel*. [Dvärg.]

DVERGAKLENOD, --- öd, m. 3. Så kallades fordom smidda, utmärkta konstarbeten, emedan de troddes vara förfärdigade af dvergarna. Äfven *Elfraklenod*.

DVERGALOE, dvärraloe, m. 3. Minsta arten af *Aloe*-släktet. *Aloe pumila*.

DVERGAMÅL, n. 5. Den poetiska benämningen på Eke, i de gamla nordiska sagorna.

DVERGAPEL, m. 2. Ett slags äpelträd med mycket små frukt. *Pyrus paradisiaca*.

DVERGARTAD, a. 2. Övanligt liten.

DVERGASMIDE, n. 4. Benämning, i vår hedniska forntid, på utmärkt väl smidda vapen.

DVERGBJÖRK, f. 2. En ganska småväxt art af Björk, som växer isynnerhet på fjällen och der

blir knappt 3 kvarter hög. Kallas äfv. *Fredagsbjörk*, *Fjällrapa*, *Vivang*. *Betula nana*. DVERGBUFFEL, n. 2. pl. — *bufflar*. Se *Grymløse*.

DVERGBÜNA, f. 1. Se *Krypböna*.

DVERGGEDER, f. 2. pl. — *cedrar*. Ett slags barrträd, som växer på Karpatherna, Tyrolerbergen och i Sibirien; ger den så kallade Karpathiska Terpentinen. *Pinus Cembra*.

DVERGFLÄDER, m. 2. sing. En art Fläder, äfv. kallad *Sommarhyll*, *Vild Fläder* eller *Manna-blod*. *Sambucus Ebulus*.

DVERGGASELL, dvärrgase'll, f. 3. En art af gasellsläktet, knappt halfannan fot hög, med små, nästan raka horn. Finnes i Kaplandet. Antilope pygmaea. Äfv. — *gazell*.

DVERGHEJORT, m. 2. En art Desmansbeck, knappt nio tum lång, med ytterst smärta ben. Finnes i Östra Asien. *Moschus pygmaeus*.

DVERGHÄGER, m. 2. pl. — *hägerar*. En mindre Hägerart, ofvan svart, inunder rostgul.

DVERGINNA, f. 1. Qvinnan af högst övanligt liten växt. [Dvärg—]

DVERGMÅSE, m. 2. pl. — *måsar*. Fågel af Måssläktet, omkring 11 tum lång, med rygg och vingar ljus blågrå, hvit stjärt, mörkröd näbb och benen karmosinröda hos fullvuxen fågel. Finnes vid stränderna af Östersjön. *Larus minutus*.

DVERGPALM, f. 3. En busklik palmart, som finnes vid Europas Medelhafskuster. *Chamaerops humilis*.

DVERGRÄTTA, f. 1. En art af Rättsläktet, endast två tum lång; har sina ben i jorden, och finnes i Sibirien och Holstein. *Mus minutus*.

DVERGSNÄT, n. 3. Se *Spindelväf*.

DVERGTRÄD, n. 3. 1) Hvarje af naturen mycket lågväxt träd. — 2) Träd af ett eljest högt trädslag, hvilket till följe af någon särskild orsak fått en övanligt liten växt.

DVERGUF, m. 2. pl. — *ufvar*. En art af Ufsläktet, blott 8 tum lång. Finnes i Alptrakterna. *Strix Scops*.

DVALJAS, v. d. 2. (af det gamla ordet *Dvalja*, dröja) Ind. pres. *Dvaljes*, sammandr. *Dvaljs*. Impf. *Dvaljdes* (föräldr. *Dvaldes*) ell. *Dvaldes*. Sup. *Dvaljts* (föräldr. *Dvalts*) ell. *Dvalts*.

Uppehålla sig, vistas, dröja på ett ställe. Brukas sällan och endast i poesi eller den högre stilen. — *Syn. Se Vistas*.

DY, m. 3. sing. Mylla, som bildats under vatten, på bottnen af sjöar och dammar, genom afsättning af växtämnen och deras förruttnelse. *Sjunka ned, fastna i d-n*. (Fig.) *Lastens d.*, dess förderf. — *Syn. Älja, Mudder*. — *Ss. Dyfull, -hvarf*.

DYABORRE, m. 2. pl. — *aborrar*. Ett slags aborre, som leker invid land, i gräs, vid tälvor och i gytjan; är mindre och mörkare till färgen än det andra slaget eller Stenaborren.

DYAKTIG, a. 2. Som liknar dy.

DYBLAD, n. 3. Örtsläkte, som växer i stillastående vatten, med blad till formen liknande näckblad, men mindre; blommorna hvita. *Hydrocharis Morus* ranæ.

DYBOTTEN, m. 2. pl. — *bottnar*. Dyg bottent i sjö, dam, träsk, kärr o. s. v.

DYFVELSTRÄCK, m. 2. sing. (i *Taufeldsdrack*) 1) En i Persien inhemsk växt. *Ferula Assa foetida*. — 2) Ett slags gummiarts, som erhålles genom inskränningar i roten på nysnämnde växt, nyttjas på apoteken, och hvars hufvudbeståndsdel är en flyktig olja, af högst vidrig lukt samt skarp och bittr smak.

DYGD, f. 3. (af *Duga*) 1) Ett förstånd, godhet och rättvisa styrkt, med dem bästänkt öfverensstämmande tänke- och handlingsätt. *D-en i sin högsta betydelse är rättfärdigheten*. — *Syn. Sedlighet*. — 2) (enskilt hos qvinnokönet) Kyskhed. *Lucretia var ett mönster för qvinnlig d.* — *Syn. Sedlighet, Ärbarhet*. — 3) God egenhet, förtjenst. *Han har den d-en att aldrig ljuga*. *Det är just d-en, det goda i saken*. *Göra af nöden en d.*, frivilligt gifva vika för nödvändigheten, rätta sig efter omständigheterna. — *Ss. D-älskande*.

DYGDIFRÖ, n. 4. (fig. i högre stil) Anlag till dygd.

DYGDHEJTEL, m. 2. pl. — *hjetlar*. En, som gör eller gjort sig utmärkt genom en högst exemplarisk och dygdigandel. — *Syn. Dygdemönster*.

DYGDHEJELTINNA, f. 1. Qvinnan, som utmärker sig för qvinnlig dygd. Brukas oftast skämtvis.

DYGDILÄRA, f. 1. Läran om dygden och dess utöfning. — *Syn. Moralliosofi, Sedelära, Pligtlära*.

DYGDDEMÖNSTER, n. 3. Person, som kan tjena till föresyn i dygd (hem. 1 o. 2). *Socrates var ett d.* — *Syn. Dygdhejtel, Dygdhejeltinna*.

DYGDEREGL, f. 1. pl. — *reglor*. Sedlig regel, föreskrift.

DYGDERIK, a. 2. Se *Dygdesam*.

DYGDESAM, a. 2. Dygdig (hem. 2), kysk. Brukas endast om qvinnor och i utskriften på bref till ogifta qvinnor af lägre klassen. *Jungfrun, D-ma, N. N.* — *Syn. Dygdig, Dygdadel, Dygdrik*.

DYGDESKOLA, f. 1. Ställning, tillstånd i lifvet, då människan öfvas i dygd. *Motgången är en god d. Uppfostran vid ett offentligt läroverk är för närvarande ingen god d.*

DYGDDEVANDEL, m. 2. sing. Dygdig, rent sedlig och god vandel.

DYGDDEFÖNING, f. 2. 1) Öfning i dygd. — 2) Dygdens utöfning.

DYGDIG, a. 2. 1) Som alltid handlar efter dygdens (hem. 1), sedlighetens bud. *En d. människa, man, person*. — *Syn. Sedlig*. — 2) (enskilt i fråga om qvinnokönet) Som äger qvinnlig dygd. *Lucretia var d. En d. flicka, ett d-t fruntimmer*. — *Syn. Sedlig, Kysk, Ärbär*. — 3) Som röjer, tillkännagifver dygd, är inrättad efter dygdens föreskrifter. *En d. lefnad. D-a tänkesätt*. — *Syn. Sedlig, God, Ädel*. — 4) (om hästar) Sedig, som icke har några orarter.

DYGDIGHET, f. 3. Egenskapen att vara dygdig (i alla hem.). — *Syn. Se Dygd*.

DYGDIGT, adv. På ett dygdigt (hem. 1 o. 2) sätt. *Leffa d.*

DYGDÄDEL, a. 2. Se *Dygdesam*.

DYGN, dynggu, n. 3. 1) (i allmänhet) Dag och natt tillsammans eller 24 timmar: den tid, jorden behöfver, för att en gång vända sig omkring sin axel. — 2) (astr.) Den tid, en himlakropp behöfver, för att en gång vända sig omkring sin axel. *Solens d. är 2512 dagar*.

DYIG, f. 3. Full med dy. — *Syn. Muddrig*. — *Dyighet*, f. 3.

DYJÖRD, f. 2. sing. Sådan jord, som finnes på bottnen af dammar, igenväxande sjöar, träsk, o. s. v.

DYKA, v. n. 2. o. 3. Ind. pres. sing. *Dyker*; pl. *Dyka*. Impf. sing. *Dykte* och *Dök*; pl. *Dykte*

o. *Doko*. Konj. impf. sing. *Dykte* o. *Döke*. Imper. sing. *Dyk*; pl. *Dyken*. Sup. *Dyktit* o. (mera sällan) *Dukit*. Part. akt. *Dykande*. Nedsänka sig med hela kroppen under vattenytan. Brukas om alla levande djur. I samma mening säges äfv. *D. ned*. *D. under vattnet* (en pleonasm, som allmänt brukas, men rätteligen icke kan godkännas). *D. till botten*, ned till botten. *Sim-fåglar d. ofta ganska länge*. *D. efter något*, dyka, för att ifrån sjöbotten upphämta något. *D. upp*, se *Uppdyka*. *D. upp något*, säges aktivt och betyder: genom dykning upphämta något. — 2) (fig.) *D. ned i*, helt och hållet egna tid och tankar åt något, t. ex.: *D. ned i vetenskapens djup*. Brukas i denna bem. mindre ofta och är då mer att betrakta som en anglicism. — *Syn*. Se *Öfverlemn* sig åt. — *Syn*. Doppa (v. n.). Doppa sig. — 3) (pop. o. fam.) Springa. Ränna. — 4) (sjöf.) Sjunka ell. sänkas under vattenytan. **DYKAND**, f. 5. pl. — *änder*. Fågel af Andsläktet, med näbben af hufvudets längd, långt bakåt sittande ben, framtärna långa och förenade med hela, mycket breda simhinnor; simmar och dyker mycket väl, flyger snabbt, men går illa. *Anas Fuligula*.

DYKANDE, n. 4. Se *Dykning*. **DYKARE**, m. 3. 1) a) Person, som kan dyka. — b) (särskilt) En, som öfvat sig i dykningskonsten, för att upphämta hvarjehanda saker ifrån sjöbotten, fiska perlor, o. s. v. — 2) Dykfågel. — 3) Vatteninsekt af Skalbaggnens ordning. Dyktisus. — 4) Ett slags fyrverkeripjes.

DYKARKLOCKA, f. 1. Stort med bly öfverdraget redskap af trä, i form af en klocka, hvars kant rundt omkring är försedd med tyngder, och som invändigt har ett på kedjor hängande säte, hvilket den person intager, som ämnar nedsänka sig till sjöbotten. Nedsänkes på ett tåg vertikalt i vattnet, så att kanten rundt omkring nedtränger på samma gång deruti, hvarigenom den instängda luften hindrar klockan att fyllas helt och hållet med vatten, äfven på det största djup, så att dykaren alltid kan åga tillräckligt andrum, då han uppsträcker sig öfver det inträngda vattnet. [Dykare —, Dykeri —.]

DYKARKONST, f. 3. sing. Färdigheten att nedsänka sig till djupet af ett vatten och der någon tid uppehålla sig. Härvid brukas vanligtvis Dykarklockan, men äfv. finnas vissa dertill inöfvade Dykare, som utan detta hjälpmedel nedstiga till hafsbotten, t. ex. vid perlfiske. [Dykarkonst, Dykningskonst.]

DYKARLÖN, f. 3. Se *Bergarlön*.

DYKDÄLB, dykdälb, m. 3. En i en barn eller på en rodd neddrifven förbindning af pålar, hvilka begagnas vid förtäijning och varpning. [Diktal.]

Anm. Ordet kommer af det franska *Duc d'Albe*, som uppgifves hafva fått sitt namn efter hertigen af Albe, hvilken skall hafva uppfunnit eller infört bruket af dem.

DYKERI, n. 3. 1) Benämning på de anstalter, hvarigenom förolyckade fartyg och deras gods räddas ur sjönöd eller upptagas ifrån sjöbotten. — *Syn*. Dykeriförättning. — 2) Särskilt yrke, som har till föremål att berga fartyg och gods. *Rättigheten att idka d. var i äldre tider ett enskilt privilegium*. — 3) Förening af flera personer, som åga privilegium på att med vissa mekaniska apparater uppliska varor och rädda förolyckade fartyg. — *Syn*. Dykeribolag, Dykerikompani. — *Ss*. *D-bolag*, *-förordning*, *-inrätt-*

ning, *-kompani*, *-lagstiftning*, *-privilegium*.

DYKERIÄFGIFT, f. 3. Afgift till ett dykeri för uppläsning af gods o. s. v.

DYKERIKLOCKA, se *Dykarklocka*.

DYKFÅGEL, m. 2. pl. — *fåglar*. (nat. hist.) Fågel, som kan dyka.

DYKNING, f. 2. Handlingen, då människa eller djur dyker (se *Dyka*, 1).

DYLAKE, m. 2. pl. — *lakar*. Ett slags fisk, en fot lång, svart, med 5 gula och bruna ränder. Lefver i dyn af sjöar och åar; finnes i norra Tyskland. *Cobitis Fossilis*.

DYLIK, a. 2. Lika, så beskaffad. *D-a personer bör man akta sig för. I d. händelse. Något d-t. Tala om vackert väder och annat d-t*. — *Syn*. Se *Sådan*.

Anm. Heter i gamla språket *Thyliker*, *Tholiker*, sammansatt af *thui lik*, d. v. s. den ell. det lik.

DYMEDELST, adv. Se *Derigenom*. **DYMLING**, m. 2. (tekn.) 1) Arm i en hjulstock, hvarigenom stampen i ett bokverk upplyfves. — 2) Pinne, 1 å 1½ tum tjock, som efter borrarling inslås i timret vid träbyggnader 3 till 6 tum djupa, för att fästa timret tillsammans.

DYMMELONSDAG, m. 2. Onsdagen i dymmelveckan.

DYMMELVECKA, f. 1. Sista veckan före påsk. Kallades äfv. *Sträffvecka*, *Arbetsvecka* och *Adösningsvecka*.

Anm. Hette ursprungligen *Dymbelvecka*, af *Dymb*, lyst, emedan kyrkklockorna då icke ringdes.

DYMOSSA, f. 1. Ett slags moss i djupa kärr. *Cinclidium stygium*.

DYMYLLA, f. 1. Se *Dyford*.

DYNA, f. 3. (af *Dun*) 1) Ett slags fyrkantig, mer eller mindre stor säck eller påse, hopsydd i alla fyra hörnen och fylld med tagel, fjäder, dun, nöthår o. s. v., för att stöjda sig emot (t. ex. ryggell. sidodyna på en soffa), att sitta på (sliddyna), hålla fötterna på (fotdyna), stöda armbågarna på i ett fönster (fönsterdyna), o. s. v. Bildar nyssnämnda sammansättningar, jemte några flera. — 2) Se *Dynstock*.

DYNAMIK, --'ik, f. 3. sing. Läran om kropparnes rörelselagar och krafternas verkningar.

DYNAMISK, a. 2. (vetensk.) 1) Sjelfverkannde, verkande genom en inre levande kraft. — *Motsats*: Mekanisk. — 2) Som har afseende på krafter eller förmögenheter. — 3) Som röjer öfverdrifven verksamhet.

DYNAMIST, --'mist, m. 3. (vetensk.) En, som bekänner sig till den åsigten, att materien består af två hvarandra motsatta krafter, en attraherande och en tillbakastötande. — *Motsats*: Atomist.

DYNAMOMETER, --måmétr, m. 2. pl. — *metrar*. 1) Instrument, hvarmedelst betydande krafter (människors eller hästars) pröfvas och bestämmas, bestående i en stålspjäder, den man genom härledning gifvit den grad af spjäderkraft, att han vid den spännande viktens borttagande återtager sin ursprungliga form. Kraftmätare. Kallas äfv. *Fjäderväg*. — 2) *Optisk d.*, instrument, hvarigenom noga kan bestämmas den förstoring, som ett synglas verkar.

DYNAST, --äst, m. 3. (från gr.) 1) (ursprungl.) Maktinnehafvare. — 2) (hos de Gamle) Despot. — 3) (nu) Furste, regent. — 4) (under medeltiden, i Tyskland) Adelig herre, som hade säte och stämma på landtagen och med full landshöghet innehade sitt gebit.

DYNASTI, --'ti, f. 3. 1) (ursprungl.) Herravälde. — 2) Regentföjd af samma ätt. *Habsburgska d-en*.

DYNASTISK, a. 2. Som har afseende på en dynasti. *D-a frågor*.

DYNER, dy'nr, m. 3. pl. (t. *Dünen*) Sandrellar vid hafsstränder.

DYNGÅ, f. 1. 1) Spilling från ladugård ell. stall, blandad med strö. *D. brukas till gödning af åker*. — I mera städadt tal brukas hellre Spilling. — 2) Träck af vissa andra än bostapsdjur, såsom kamel, ren, hjort, m. fl. — 3) (fig. pop.) Strunt, lappri. — *Ss*. *Dyngkörare*, *-körning*, *-körrel*, *-lass*, *-lukt*, *-plats*.

DYNGÅ, v. a. 1. Göda med dynga. *D. åkern*. Brukas ofta absolut. — *D. ned*, oreña med dynga. — *D. sig*, v. r. (pop. lågt) Se *Fjerta*.

DYNGBÄR, f. 2. Bär att bära dynga på.

DYNGGREPE, m. 2. pl. — *grepar*. Gaffelformigt redskap, hvarmed dynga handteras vid på-

adassning samt utsprättning på åkern.

DYNGGRÖP, f. 2. Gröp vid en ladugård eller ett stall, der spillningen efter kreaturen lägges och förvaras.

DYNGHÖG, m. 2. Hög af uppkastad spillning efter kreatur antingen vid ladugård och stall eller på åkern.

DYNGIG, -a. 2. 1) Full med dynga. — 2) Som liknar dynga.

DYNGJORD, f. 2. sing. Jord, blandad med dynga.

DYNGKÄRRA, f. 1. 1) Kärra, som begagnas till dyngkörsl. — 2) Sådan kärra, full med dynga.

DYNGPUSS, **DYNGPÖL**, m. 2. Puss, pöl, vid en ladugård.

DYNGSKÄFVEL, m. 2. pl. — *skäflar*. Skäffel, hvarmed dynga måkas i fähus och stall. [— sköfvel.]

DYNGSTACK, m. 2. Se *Dyngghög*.

DYNGSTAD, m. 3. pl. — *städer*. Ställe, der dynga samlas. — *Syn*. *Dyngplats*.

DYNGVAGN, m. 2. 1) Vagn, som begagnas till dyngkörsl. — 2) En sådan vagn, påladdad med dynga.

DYNGVATTEN, n. 5. Vatten, hvori dynga är eller varit inblandad.

DYNGÅKARE, m. 3. En, som kör dynga.

DYNING, f. 2. Den vägiga rörelse, som vattenytan har något före eller efter en storm.

DYNSTOCK, m. 2. (hammarsm.) Stock, hvori hjulnälarna i en hammarställning hafva sitt omlopp.

DYNT, m. 3. sing. En art af Blåsmask på inellervornas hinnor eller i fett hos svin. *Cysticercus Finna*.

DYNTIG, a. 2. Full med dynt. *D-t fisk*.

DYPLANTA, f. 1. En ört, med små hvita blomkronor, vid åar. *Limosella aquatica*.

DYR, a. 2. 1) (ursprungligen, nu mindre brukligt) Af högt värde. *Belgonens d-a relikier*. En *d. klenod*. — *Syn*. Se *Dyrbär*. — 2) Som kostar eller kostat mycket. *Såden är d. En d. vara. Det är d-t att lefva*, det är högt pris på lifsmedlen. *Huru d. håller han sin vara?* huru mycket vill han hafva derför? *Hålla något för d-t*, begära för mycket derför. *D. tid*, högt pris på lifsmedel. — *Syn*. *Kostnad*. — 3) (om person) Som begär högt pris för sina varor eller för en sak, som är till salu. En *d. handelsman*, *handelsverkare*. *Vara d. på något*, *D. skulle nog vilja hafva boken*, men herrn är för d. på den. — 4) (både om person och sak) Ålskad, af högt

värde. *D-e vän!* *Konungens d-a person*. *Fräl-sarens d-a blod*. — *Syn*. Se *Kär*. — 5) Högtidlig. *D. ed*, *d-t löfte*. — *Syn*. Se *Högtidlig*.

DYRBÄR, a. 2. Af högt värde (både i egentl. o. fig. mening). *Ett d-t ägg*. *En d. ring*. (Fig.) *Ett d-t bevis på tillgifvenhet*. *Dessa lärar skola alltid vara d-a för mitt hjerta*. — *Syn*. *Kostbar*, *Kostlig*, *Dyr*, *Värdefull*, *Värderik*, *Skattbar*, *Oskattbar*, *Övärderlig*, *Högt värderad*.

DYRBÄRHET, f. 3. 1) (både egentl. o. fig.) Högt värde. *Ringens d. är så stor*, att . . . *D-en af en ring, af ett förtroende, af ett vänskapsbevis*. — *Syn*. *Kostbarhet*, *Kostlighet*, *Värde*, *Värdefullhet*, *Värderikhet*. — 2) Sak af högt värde (isynnerhet juveler och nipper). *Denna ring är en stor d. Hon medtog alla sina d-er*.

DYRBART, adv. På dyrbart sätt. *D. klädt*. En *d. möblerad väning*. — *Syn*. *Kostbart*, *Kostligt*, *Präktigt*.

DYRD, m. 3. sing. (gam.) Högt värde, vikt, betydighet.

DYRHET, f. 3. Egenskapen att vara dyr (bem. 2 o. 3). a) *En varas d. Sädens d.* — b) *Hans d. är så stor*, att alla kunder dragit sig ifrån honom.

DYRK, m. 2. Verktyg att öppna läs, bestående i en stark jernsten af olika storlek, och krökt på olika sätt, vanligtvis med en hake i ändan, som tillbakaskjuter kolfven i läset, så att det går upp. *D-ar äro förhjudna att innehafvas*.

DYRKÅ, v. a. 1. I. (af *Dyrk*) *D. upp*, medelst dyrk öppna. *D. upp ett lås*. — Äfv. *Uppdyrka*.

DYRKÅ, v. a. 1. II. (af *Dyr*) 1) *D. eller* (vanligare) *D. upp*, göra dyrare, t. ex.: *D. upp priset*, *såden*, *varorna*. På auktion *d. upp en sak för någon*, tjäla med honom i bud derpå, så att han till slut får betala den dyrt. — Äfv. *Uppdyrka*. — *Syn*. *Fördyra*, *Stegra*, *Uppdriva*. — 2) a) Med känsla af fruktan eller kärlek, eller båda tillsammans, värda och tillbedja ett högre väsende, af hvilket man hoppas skydd och hjälp, eller hvars vrede man önskar afvända. *D. Gud*, frukta och älska Gud, förtrosta uppå och tillbedja honom. *Hedningarne d. falska gudar*. — *Syn*. *Tillbedja*, *Värda*. — b) Med öfverdrifven kärlek älska. *Han älskar icke, han d-r henne*. *Hon d-r sin man, sin son*. *Denne älskvärde furste var d-d af alla sina undersåter*. — *Syn*. *Tillbedja*.

Anm. *Dyrka* (i bem. 2, a) innefattar icke endast de känslor af fruktan, vördnad och kärlek, man huser för ett högre väsende, utan äfven uttrycket deraf i handling, d. v. s. genom gudstjänst. *Tillbedja*, deremot, har egentligen blott afseende på de yttre handlingar, hvarigenom man ådagalägger sitt hjertas inre dyrkan.

DYRKAD, part. pass. af *Dyrka*. Brukas nästan adjektivt i bem. af: Högt älskad, t. ex.: *D-e maka!* och äfven någon gång substantivt, t. ex.: *D-e! du föremål för min ömma ålga!* *Alltid skall jag begråta den d-e*. — *Syn*. Se *Kär*. **DYRKAN**, f. sing. indef. Känsla eller handling, eller båda tillsammans, hvarmed någon dyrkas (se *Dyrka*, 2, a. o. b.). a) *D. tillkommer endast den sanna Guden*. — b) *Hans kärlek till henne gick ända till d.* — *Syn*. *Tillbedja*. — Bildar sammansättningar: *Gudsdyrkan*, *Djurdyrkan*, *Fetischdyrkan*, *Naturdyrkan*. Se *Anm. under Dyrka*, II.

DYRKANDE, n. 4. Handlingen, då man dyrkar (se *Dyrka*, II, alla bem.).

DYRKANSVÄRD, a. 2. Som förtjänar att dyrkas (se *Dyrka*, II, bem. 2, a. o. b.). a) *Gud allena är d.* — b) *D-ä engel! En d. godhet.* — *Syn.* Tillbedjansvärd.

DYRKARE, m. 3. En, som dyrkar (se *Dyrka*, II, bem. 2, a. o. b.). Ingår i några sammansättningar, såsom: Gudsdyrkare, Djur-, Fetisch-, Naturdyrkare, m. fl.

DYRKERI, a. 2. Som ej kan uppdyrkas. *D-ä lds.* — *Dyrkfrihet*, f. 3.

DYRKÖPT, a. 1. 4) Som blifvit dyrt köpt. *En d. vara.* (Fig.) *En d. erfarenhet, visdom.* — 2) Som kostar mycket. — *Syn.* Dyr, kostsam.

DYRLEGD, dyrläjd, a. 2. Hvars lega kostar eller kostat mycket. *En d. arbetare* (— lejd).

DYRT, adv. 1) Till högt pris. *Köpa, sälja d.* *Han säljer sina varor alltid dyrare än andra.* (Fig.) *D. förtjena sitt bröd, med mycken möda.* *D. betala sin erfarenhet, genom mötgång, olycka förvärfva den.* *Det skall han d. få betala, det skall blifva honom vedergäldt, han skall få ångra det.* — 2) Högtidligt. *D. lofva, försäkra, bedyra.*

DYSENTERI, dysenteri, f. 3. (med.) Se *Rödsot*.

DYSKRASI, dysskrasi, f. 3. (med.) Vätskor- nas förskämda tillstånd.

DYSPEPSI, dysspepsi, f. 3. (med.) Dålig matsmältning.

DYSTER, a. 2. (t. *däster*) 1) Föga upplyst, skum. *Detta hus är mycket d-t.* *Kyrkans dystra, högtidliga höal.* *I skogens dystra djup.* *Den dystra skymningen.* *Ett d-t ljus, matt, dunkelt, som lyser dåligt.* *D. färg, mörk färg.* — *Syn.* Se *Mörk*. — 2) Sages om landskap, trakter, orter, som väcka ett obehagligt intryck, förstöras sinnet. *En d. natur, trakt.* *Ett d-t landskap.* *Ett d-t ställe.* — *Syn.* Se *Obehaglig*. — 3) (i fråga om person) a) Vid dåligt lynne, sorgsen, tyst och vemodigt stämning. *Han är vanligtvis mycket d. till lynne.* — b) Som uttrycker, tillkännagifver en sådan sinnessättning. *Ett d-t sinne, lynne.* *En d. karaktär, min, uppsyn.* *Ett d-t leende.* *D-t ansigte.* *Dystra idéer, tankar.* — *Syn.* Se *Bedröfvad*.

DYSTERHET, f. 3. Egenskapen att vara dyst. a) *Rummets, kyrkans, skogens d.* — b) *Trak- tens, naturens, ställets d.* — c) *Hans d.* *D-en i hans karaktär, lynne, af hans min, uppsyn.* — *Syn.* Se *Mörker, Obehaglighet, Bedröfvelse*.

DYSTERT, adv. På ett dystert sätt. *Blicka d.* *Hon log d.*

DYSURI, --ti, f. 3. (med.) Svårighet att låta sitt vatten.

DYTORF, m. 2. sing. Ett slags brännort, hvilken, nyss upptagen, liknar en fin dy eller äfja.

DÄ, adv. 1) På den tiden, i det ögonblicket, vid det tillfället, i den stunden. *D. skedde det.* *D. blef jag ond.* *D. sade jag till honom.* *D. kom han.* *Det blir d. för sent.* *Han var d. redan gammal.* *D. först el. först d. gaf han vika.* *D. för tiden, på den tiden.* *D. och d., vid åtskilliga tillfällen, under stunden, tid efter annan, skiftals, emellanåt.* — 2) Således, följaktligen. *Det är d. redan afgjort, hör jag.* *Här jag d. gjort er något för när, eftersom ni är ond på mig?* *Hvar är han d.?* *Så gån d. så vara d.!* *Än se'n d.?* — *Syn.* Se *Således*. — 3) I det fallet, i den händelsen. *D. har det ingen fara.* *D. skall jag säga er, att . . . Skulle den olyckan inträffa, d. är han förlorad.* — 4) Ändligen, omsider. *Så är han d. kommen!* — 5) Ändå, dock, likväl (vanligtvis i

missnöjd, klagande, förebrående ton). *Om han d. kunde tåga!* *Kan du d. icke hålla mun på dig?* *Fins d. i hela världen en mer oförskämd människa?* — *Konj.* 1) (i fråga om tid) När. *Jag mötte honom, d. han gick ut.* *D. han gifte sig.* *I det ögonblicket, d. han kom.* *Fördom, d. han ägde intet, var han förnöjd; nu, d. han är rik, är honom ingenting till nöjes.* *D. man ser, huru elaka människorna äro, faller man afsky för dem.* *D. man belånar, besinnar, att . . .* — 2) Emedan. *D. du ser, att så är, bör du akta dig.* *D. du icke kommer, så . . .* — *Syn.* Se *Emedan*. — 3) Om, så framt. *D. man går så långt i eftergifvenhet, bör man äga rätt att vänta ömhet tillbaka.* — *Syn.* Se *Om*, *konj.* — 4) Sedan. *D. man hunnit till en viss ålder, börjar man blifva trött vid ver- den.* — *Syn.* Se *Sedan*. — 5) Ehuur. *Han sade sig vara rik, d. han likväl är fattig.* *Han jakade, d. deremot (tvärtom) hon nekade.* — *Syn.* Se *Ehuur*.

DÄD, n. 3. 1) Gerning, handling. *Ett be- römvärd, skändligt d.* *Ett d. af den nedrig- gaste beskaffenhet.* *Bistå någon i råd och d.* *Häraf sammansättningen Öfverdåd.* — *Syn.* Se *Gerning*. — 2) Skändlig, neslig handling. *Detta d., det sistas af hans grofva brott, förde honom på schavotten.* — *Syn.* Se *Bedrift*, 2.

Anm. Dädd är det gamla ordet *Dad*, som betyd- de: berättlig gerning, bedrift, och hvaraf äfven *Dater* härleda sig.

DÄDE, f. 2. (bot.) Se *Lindodra*.

DÄF, m. fl., se *Dof*, m. fl.

DÄFJORT, DÄFHIND, se *Dofhjort, Dof- hind*.

DÄFNA, se *Dufna*.

DÄGA, DÄGSE, se *Duga, Dugse*.

DÄLIG, a. 2. Egentl.: Kraftlös, vanmaktig. 1) Icke vid halsa och krafter, icke frisk, icke rask. Uttrycker lägre grad af sjukdom: illamående. *Han har varit d. ett par dagar, men är nu bättre.* *Vara d. litet emellan.* — *Syn.* Se *Sjuk*. — 2) Icke god: ej smaklig, duglig, nyttig, tjen- lig; illa beskaffad. *Ett d-t äple, vin.* *D. mat, föda, middag.* *D. häst.* *D-t hus, mynt, väder, nöje, tidsfördrif, arbete.* *D. förtjenst.* *D. ma- ge, som har liten matsmältning.* — *Syn.* *Klen, Usel, Eländig, Ömklig, Erbarmelig, Jeumertlig, Bedröfelig, Slät, Skral.* — 3) (i moralisk mening) Icke god: a) ej handlande efter sedelärans före- skrifter. *En d. människa?* *D-t sällskap.* — *Syn.* *Omoralsk, Utan grundsatsar, Utan karaktär, Karaktärlös, Låg, Nedrig.* — b) Ej öfverensstäm- mande med sedelärans föreskrifter. *En d. hand- ling, gerning.* *D-a bevekelsegrunder.* *D-t hand- lingssätt.* — *Syn.* *Omoralsk, Låg, Nedrig, Snöd, Neslig, Förkastlig, Klandervärd, Usel, Gemen, Bof- aktlig.*

Anm. Dälig är det gamla ordet *Dalegr*, van- maktig, maktlös, egentl.: liggande i vanmakt, af *Da*, vanmakt.

DÄLIGHET, f. 3. 1) Däligt helsostillstånd. I denna bem. föga brukligt. *Hans d. har nu gått öfver.* — *Syn.* Se *Sjukdom*. — 2) Dälig egen- skap, däligt skick, tillstånd (både i fysisk och moralisk mening). a) *Matens, middagens, vä- drets d.* *Arbetets d.* — *Syn.* *Klenhet, Uselhet, Eländighet, Ömklighet, Bedröflichkeit, Erbarmlighet.* — b) *Denna människas d. är större, än nå- gon tror.* — *Syn.* *Karaktärlöshet, Låghet, Ned- righet, Immoralitet.* — c) *D-en af denna hand- ling ligger för öppen dag.* *Motivernas d. kan*

ej bestridas. — *Syn.* *Låghet, Nedrighet, Nestig- het, Förkastlighet, Immoralitet.*

DÄLIGT, adv. Illa (både i fysisk och mora- lisk mening). *Det står d. till med honom, med hans affärer.* *Äta, dricka d.* *Skrifva, läsa d.*

UPPFÖRA SIG D. — *Jfr. Dälig.* — *Syn.* Se *Ill- DÄN*, m. 3. En art Bländmåla. Kallas äfv. Plister, Pipisar, Pipå, Sugor. Galeopsis Tetrachit.

DÄN, n. 3. (föga brukl.) Se *Dänning*.

DÄN, n. 3. Starkt, mer eller mindre ihålligt, men doft buller. *Askans, kanonernas d.* *Eff- ven störta sig der i djupet med ett d., lik- nande askans.* — *Syn.* Se *Buller*, 1.

Anm. Kommer af det gamla ordet *Don*, *Dan* eil. *Dun*, buller af löstigt väder eller starkt vattenfall.

DÄNA, v. p. o. impers. 1. I. 4) Göra ett starkt, mer eller mindre ihålligt, men doft buller. *Åskan, kanonerna d.* *Hör, hur det d-r i skor- stenen.* *Vattenfallet d-r.* — *Syn.* Se *Bullra*. — 2) Gifva eko, genljuda. *Han har så stark stäm- ma, att det d-r i kyrkan, när han predikar.* — *Dänande*, n. 4.

DÄNA, v. n. 1. II. (af gamla ordet *Da*, van- maktig) Förlora medvetande till följe af en ögon- blicklig krafternas försvagning. *D. af, bort, se Afvända.* — *Syn.* *Falla i vanmakt, Förlora sansen, Svimma, Afsvimma, Afvända, Bortdäna, Få dän- dimpen.*

DÄNDIMP, m. 3. sing. (pop., fam. o. skämtv.) *Få d-en, se Däna.*

DÄNING, f. 2. 1) Lifskrafternas plötsliga för- svagning till den grad, att medvetandet förloras. — *Syn.* *Svimning, Afvändning, Dändimp.* — 2) Till- stånd, då man sålunda förlorat medvetandet. — *Syn.* *Svimning, Vanmakt, Sanslöshet.*

DÄNÖGD, a. 2. (fam.) Hvars ögon äro dunkla, matta, tyckas liksom förehäda en dänning.

DÄRA, v. a. 1. (Egentl.: Göra till däre) Ge- nom smicker, smilande, falska försepfinglar o. s. v. så intaga någon till förmån för en person eller sak, som icke förtjena det, att han icke, eller åtminstone med mycken möda, kan tagas ur sin villa. *D. någon med sitt tal, sitt inställ- samma väsen, sina artigheter.* *Han är allde- les d-d af hennes skönhet.* *Låta d. sig af nå- gon, något.* — *Syn.* *Bedåra, Tjusa, Förtjusa, Förtrolla.*

DÄRAKTIG, a. 2. 1) (om person) Som tän- ker, handlar, uppför sig som en däre. *D. men- niska, kvinna.* *Hur kan man vara så d., att tänka på sådant?* — 2) (om sak) Som förräder dräskap. *Ett d-t handlingsätt, lefnadssätt.* *D. frikostighet.* *D. tanke.* *D-t infall.* — *Syn.* (för begge bem.) *Dum, Enfaldigt, Tokig, Galen, Tank- lös, Oeftertänksam, Därhusmessig, Danviksmessig, Därlig.*

DÄRAKTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara därektig. — *Syn.* *Dumbet, Enfaldighet, Tokighet, Galenskap, Tanklöshet, Oeftertänksamhet.*

DÄRAKTIGT, adv. På ett därektigt sätt, som en däre. *Lefva, uppföra sig, handla d.* — *Syn.* *Dumt, Enfaldigt, Tokigt, Tanklös, Oeftertänk- samt.*

DÄRANDE, n. 4. Handlingen, då man däre, då någon däre.

DÄRE, m. 2. pl. *därer*. 1) Människa, som handlar utan afsigt, eller söker vinna sina afsigter utan medel eller genom otillräckliga medel, eller som i allmänhet bär sig tanklöst åt. *Han är en d. och tänker bara på sina nöjen.* *Han bevi- sar sig vara en d. i allt hvad han företager.*

— *Syn.* *Narr, Tok, Galning.* — 2) Som icke har sitt förnuft i behåll. *Brukas numera mindre i denna bem.* *Deraf Därus.* — *Syn.* Se *Van- sinnig*.

Anm. Däre, på tyska *Thor*, äro ursprungligen hafva varit ett öknamn, som gaf åt suden Thors dyrkare af dem, hvilka bekände den nya reli- gionslära, som utträngde Thors (Jupiters) dyr- kan, d. v. s. af Asalärans bekännare.

DÄRHUS, n. 3. 1) Enkom uppfördt och inrät- tadt hus, der därer (bem. 2) d. v. s. vansinnige hållas instängda eller herbergeras. *Vara, komma på d-et.* — *Syn.* *Hospital för vansinniga.* — 2) Sjelfva anstalten med styrelse, förvaltning och allt hvad dertill hör.

DÄRHUSGERNING, f. 2. (fig.) Därektig handling.

DÄRHUSHJON, n. 3. 1) Person, som är in- tagen på ett därhus. — 2) (fig.) Därektig men- niska, däre.

DÄRHUSMESSIG, a. 2. (fig.) Se *Därektig*.

DÄRLIG, a. 2. (föga brukl.) Se *Därektig*.

— *Därlighet*, f. 3. — *Därligt*, adv.

DÄRLIN, n. 3. (bot.) Se *Lindodra*.

DÄRREPE, m. 2. sing. Ett slags ogräs ibland korn, hvilket tros innehålla något narkotiskt äm- ne, som förorsakar yrsel och blindhet, om fröen i någon mängd kornas med ibland korn, som begagnas till brygd eller bröd. *Lolium temu- lentum.*

DÄRSKAP, f. 3. 1) Högre grad af oklokhet, då man antingen föresätter sig sådana mål, hvilka i och för sig eller till följe af förhållanden äro omöjliga att uppnå, eller ock till uppnående af sina mål använder uppenbart oriktiga medel, eller inlåter sig i företag, hvilka ögonskenligen måste misslyckas eller medföra olycka, ledsamhet, förlust. *Hvilken d., att vilja bygga hus med lånta penningar!* — *Syn.* *Dumbet, Enfaldighet, Galen- skap.* — 2) Därektig handling.

DÄSIG, a. 2. Sömnaktig, trög, lat. — *Dä- sighet*, f. 3. — *Däsigt*, adv.

Anm. Däsig är det gamla ordet *Dasadr*, lat. tröt, af *Dasa*, ligga och lätjas.

DÄVARANDE, a. 1. Som var, lefde, existe- rade, förefanns på den tiden. *Under d. förhål- landen.* — Skrifves äfv. *Dä varande.*

DÄCK, n. 3. Ett på balkar, kraveller och rib- bor hvilande plankgolf på fartyg, som tjénar att bära kanoner, logera besättningen och skydda ladd- ningen. *Länieskepp hafva tre, till och med fyra d., mindre örlogsfartyg två, handelsfartyg sål- lan mer än ett.*

DÄCKA, v. a. 1. Förse (fartyg) med däck. Förekommer mest i part. pass. *D-d*, hvilket brukas nästan adjektivt, t. ex.: *D. båt, farkost.* — *Däckande*, n. 4.

DÄCKEL, se *Deckel*.

DÄCKER, n. 3. (af lat. *Decuria*) Tio sty- ken (skinn).

DÄCKNING, f. 2. Däcks läggande på fartyg.

DÄCKSBALK, m. 2. (skepp.) Balk, hvarpå ett däck hvilat.

DÄCKSENÄ, n. 4. (skepp.) Benämning på de knän, som under ändarna af balkarna förbinda dessa med fartygets sidor.

DÄCKSKRÄVELLER, m. 3. pl. (skepp.) Smäc- kra bjelkar, som ligga längskepps emellan bal- karna.

DÄCKSNÄT, n. 3. (skepp.) Nät (se d. o.) i däck på ett fartyg.

DÄCKSRIBBA, f. 1. (skepp.) Benämning på

hvar och en af de ribbor, som ligga tvärskepps infalsade i kravellerna.

DÄDAN, adv. Se *Derifrån*, 1.

DÄDANEFTER, då'danna'ftr, adv. Se *Der-efter*, 1, b.

DÄFNA, v. n. 1. Blifva däfven. — *Däfnande*, n. 4.

DÄFVEN, a. 2. neutr. — *et*. Något fuktig. — *Syn. Se Fuktig*.

DÄFVENHET, f. 3. sing. Lindrig fuktighet. — *Syn. Se Fuktighet*.

DÄFVERT, m. 2. (skepp.) En svår bom, fastad på sköns i fockröset på en klamp, och stöttad med topprep till fockmasten samt med för- och akterbarduner. [Dävert.]

DÄGLIG eller DÄGLIG, däj'lig, a. 2. (af *Dag*) Vacker som en dag. Brukas nu mindre ofta, och då helst i den skämtsamma stilen. *En d. Rachel*. — *Syn. Se Vacker*. [Däglig, Dejligh, Däjlig, Dejligh.]

DÄGLIGHET ell. DÄGLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara däjlig. Jfr. d. o. — *Syn. Se Skönhet*.

DÄGGA, v. a. 1. 1) Gifva di. Denna bem., som är ordets ursprungliga och rätta, är numera föråldrad, men bibehåller sig i uttrycket *Däggande djur* (se här nedan). — 2) Dia. (Sjöt.) *D. apas*, säges, då en sjöman får sig ett rus af en med rom, arack o. d., i stället för med mjölk och kärna, på puts fylld kokosnöt. — *Däggande*, n. 4.

DÄGGANDE, part. akt. af *Dägga*. Brukas nästan aktivt i uttrycket: *D. djur*, sådana, som föda lefvande ungar, hvilka få sin första näring genom att dia mjölk ur modrens spenar. Kallas äfv. *Däggdjur*.

DÄGGDJUR, n. 3. Se *Däggande djur* (under föreg. ord).

DÄJA, se *Deja*.

DÄLD, däl'd, m. 3. Liten dal.

DÄLDIG, a. 2. (föga brukl.) Full af däl'der.

DÄMMA, v. a. 2. (af *Dam*, m.) 1) Genom uppförande af en dam stänga vatten, hindra dess strömmande, svämande. *D. vattnet i en å, vid bruk, quarn*, o. s. v. — *D. åf, för, i'n*, se *Afdämma*, sec. *D. igen, t'ill*, genom dam stänga, t. ex.: *d. igen utloppet af en bäck*. *D. upp*, se *Uppdämma*. — 2) (fig.) Se *Dämpa*, 2. — *Dämmande*, n. 4.

DÄMMARE, m. 3. Se *Sordin*.

DÄMNING, f. 2. 1) Handlingen, då man dämmer. — 2) Se *Dam*, m.

DÄMPA, v. a. 1. (t. *dämpen*) 1) Släcka, afsakta (eld). *D. elden, dess häftighet*. *D. eldens framfart, härjningar*. *D. en eldsöda*. — *Syn. Släcka, Hämma*. — 2) (om ljud) Göra saktare, lägre. *D. rösten, en ton*. *Med d-d stämma*, med saktare röst. — *Syn. Sänka, Sakta*. — 3) (fig.) Göra, att någonting upphör, undertrycka. *D. ett uppror, ens höghed, sina begär*. — *Syn. Se Kupa*.

DÄMPANDE, n. 4. Handlingen, då man dämpar.

DÄNGA, v. a. 2. (pop. o. fam.) 1) Slå hårdt, med allt eftertryck. Brukas oftast absolut. *D. med något*. *D. på, slå tätt och häftigt*; äfv. fortfara att slå; äfv. gifva stryk, piska på. — *Syn. Se Slå*. — 2) Springa. *D. i väg, bortspringa* med all fart. — *Dängande*, n. 4. o. *Dängning*, f. 2.

DÄR, m. fl. se *Der*, m. fl.

DÄST, a. 1. För mycket fet, tjock, så att

man andas tungt och är besvärad af att röra sig. [Dest.]

Anm. Hette fordom *Dosud*, af *Daas*, dvala, trötthet.

DÄSTHET, f. 3. Egenskapen att vara däst. [Desthet.]

DÄXEL, se *Deaxel*.

DÖ, v. n. 2. Ind. pres. sing. *Dör*; pl. *Dö*. Impl. sing. *Dog*; pl. *Dogo*. Konj. impl. sing. *Doge*. Imper. sing. *Dö*; pl. *Dön*. Sup. *Dött*. Part. pres. *Döende*; part. pret. *Död*. 1) (i allmänhet om allt, som har lif) Upphöra att vara till. *Allt lefvande i naturen dör*. Brukas dock om växter mindre ofta, utom i förbindelse med portiklarna *bort, ut, t. ex.*: *Flera träd hafva genom den starka källden dött bort, ut*. — 2) (om människor) Upphöra att lifva här på jorden; lemna den jordiska omklädnaden och börja ett nytt lif. *Alla människor måste en gång d. Att d., det är att befräas ur fångslaget*. *D. tidigt, i sin ungdom, i sina bästa år*. *D. i fält, i krig*. *D. för svärdet, på ärans fält, stupa i krig*. *D. för någons hand, dödas af någon*. *D. för bödelns hand, blifva afrättad*. *D. en naturlig död*, ej i strid eller genom olycksbändelse. *D. af sorg, af glädje, af ålder, sjukdom, tungsot*. *D. af hunger, omkomma af brist på föda*; (fig.) lida brist på det nödvändigaste till livets uppehälle, svälta. *D. af köld, omkomma genom brist på nödig livsvärme*; (fig.) frysa ytterligt. *D. af hetta, (fig.) plågas af öfverdrifven hetta*. *D. af skratt, (fig.) skratta öfverdrifvet*. (Fam.) *Lägga sig att d., dö helt oförmodadt, t. ex.*: *tänk, om han en vacker dag skulle lägga sig att d., hvad blefve det då af dig?* (Bibl.) *D. synden, öfvergången synden och omvända sig*. *Jag vill d., om det icke är sant ell. jag vill d. på, att så är, talesätt*, då man vill bedyra något. Man säger äfv., med ännu större eftertryck: *Jag vill både lefva och d. på, att . . . Ni dör icke i år*, säges skämtvis till någon, som råkar komma, just då man talar eller nyss talat om honom. *D. bort ifrån ell. d. ifrån någon*, då man dör, lemna efter sig någon, hvars försorg man varit. *D. undan*, dö före någon; äfv. genom sin död lemna plats för andra, t. ex.: a) *Mina vänner hafva dött undan*; b) *Yngre embetsmän befordras, allt efter som de äldre hinna d. undan*. *D. ut, se Utdö*. — *Syn. Omkomma*, Med döden afgå, Afå, Bortgå, Gå, vandra bort, hädan, Afslumra, Kola af, Stryka med, Duka under, Gå all världenes väg, Gå till sina fäder. — 3) (fig.) Försvinna, upphöra, undertryckas, hämmas. *Var lugn: hemligheten skall d. med mig*, jag skall aldrig yppa den. *Orden dogo på hans läppar*, han förmådde ej säga mer, ej säga, hvad han tänkte.

DÖD, a. 2. 1) Som upphört att lifva. *En d. människa*. *Ett d-t kreatur*. *D-t träd*. — Bildar några sammansättningar, såsom: Skendöd, Stendöd, Sjeldöd. — 2) (fig.) Som saknar lif. *Ett d-t ting*. *D-t kapital*, som ligger ofruktbart, ej inbringar något. *D-t kött, se Dödkött*. *D. kompass*, som icke nog snart rör sig, ej visar kursens ändring. — *Syn. Liflös*. — 3) (fig.) a) Liksom död, liksom man ej vore till. *Lefvande d. Borgerligen d.*, utesluten från åtnjutandet af borgerliga rättigheter. — b) Lat, trög. *Han är så d., att han ides knappt draga benen efter sig*. — c) Sorgens, dysters, fördrig, ledsam, tråkig, enslig, öde. *I går var han själfva glädjen, i dag sitter han så d., att man ej får ett ord*

af honom. *Ett d-t sällskap*. *D-t väsende*. *Det är så d-t här på landet*. *Föra ett d-t lif*. — d) Utan kraft, lif, eld, värme, själ. *Ett d-t tal*. (Teol.) *D. tro*, utan ånger och bättring. — e) *D-t språk*, som ej mera talas. *Latin och gammal grekiska kallas i allmänhet och företrädesvis: de d-a språken*. — 4) (fys.) *D. kraft*, inneboende kraft, som icke blifvit satt i verksamhet och således icke yttrar sig i synbara verkningar. — 5) (äkerbr.) *D. jord*, se *Ålf*, m. — 8. m. o. f. Död människa. *Förteckning på döda*. (Poet.) *De d-es rike*, ställe, der döda människors själar vistas efter döden. *Man bör alltid tala väl om de d-a*. *Uppstå från de d-a*.

DÖD, m. 2. 1) a) (i allmänhet) Det fullkomliga upphörandet af alla lifsförhållningar hos ett organiskt väsende (människa, djur, växt). — b) (särskilt i fråga om människor) Alla lifsförhållningars fullkomliga upphörande för beständigt och själens deraf följande skiljasmessa från kroppen samt öfvergång till ett nytt lif. *D-en är kroppens förvandling till ett lifstoft stoft, men andens befrielse och pånyttfödelse*. *D-en är lif, men lifvet är d*. *Naturlig d.*, af sjukdom eller ålder, i motsats till *Väldsam d.*, i strid eller slagsmål, genom drap, självmord eller olycksbändelse. *Dö en naturlig, våldsam d.* *Dö en förskräcklig d.*, på ett förskräckligt sätt. *Få en olycklig d.* *Dö den rättfärdiges d.*, stilla och lugnt, såsom en rättfärdig man. *Ligga för d-en*, vara dödsjuk. *Kämpa ell. dragas med d-en*, hålla på att dö. *Gå i d-en för någon*, kasta sig i dödsfara, äfv. dö för någon. *Gå, föra till d-en*, till dödsstraffs undergående. *Gifva d-en*, döda, försaka döden. *Taga d-en af något*, dö till följte af något. *Delta blir hans d.*, skall försaka honom döden. *Till d-s*, så att döden följer, t. ex.: *Piska, skjuta, slå, pisa till d.*; (hyperboliskt) *arbota, skratta, supa, färraga sig till d-s*. *I d-en, intill d-en*, in i d-en, in i bleka d-en, i lif och d., adverbiala uttryck, som betyda: så länge lifvet varar, t. ex.: *I d-en, in i d-en din; hata, älska in i d-en; intill d-en trogen*. (Talesätt) *D-sens barn ell. blott d-ens*, egentl. dömd till döden, eller som måste dö; (fig.) som har att vänta svårt straff; högst olycklig, t. ex.: *Du är d-sens barn*, om du ej lyder; *han är d-ens b.*, honom väntar straff, olycka, föderf. *Slås på lif och d.*, med föresats att döda sin motståndare eller själf falla. (Ordspr.) *I dag röd, i morgon d.*, äfven den, som har den mest blomstrande helsen, kan plötsligt blifva dödens offer. *Antingen bröd eller d.*, se under *Bröd*. *För d-en gifs ingen bot*, allt lefvande måste dö. — Bildar sammansättningar *Sotdöd*, *Brädd*. — *Syn. Dödsfall*, *Frånfälle*, *Afgång* med döden, *Bortgång*, *Bortgång ur tiden*, *Hälsanfärd*, *Ändalykt*, *Ända*, *Slut*, *Bane*. — 2) (teol.) *Lekamtig, timlig d.*, när kropp och själ skiljas ifrån hvarandra. *Ändelig d.*, när själen skiljes sig ifrån Gud genom synden. *Den eviga d-en*, när kropp och själ skiljas ifrån Guds ansigte, till evig fördömdelse. — 3) (fig.) a) *Borgerlig d.*, se *Borgerlig*, 2. — b) Djup smärta. *Den canartige sonen blir hans d.*, skall försaka honom de bitteraste ånden. — c) Tillintetgörande, förstöring. *Förbudssystemet är handens och näringsarnes d.* — d) (poet.) *D-en ell. d-ens bild*, ett beaurangel med en lie i handen. — *Syn. Dödens engel*, *Dödsengelen*, *Manen* med lian.

DÖDA, v. a. 1. 1) På våldsamt sätt beröfva lifvet. Söges om människor och djur. *D. någon*

med ett värjstyg, ett pistolskott. *Han blef d-d i en strid med röfvere*. *Ett lejon d-de honom*. *D. ett lejon, en varg, en björn, en orm, en havfisk, en fluga, o. s. v.* — Anm. Ordet brukas icke i fråga om till döden dömd missgärningsman; man säger i detta fall: *Afå, Afått*. — *Syn. Afådgataga*, *Dräpa*, *Mörda*, *Förgöra*, *Ombringa*, *ihjelslå*. — 2) Försaka döden. *Kan äfven hafva växter till objekt*. *Ett taktelgel föll ned och d-de honom*. *Han blef d-d af åskan, af ett i otid intaget medikament*. *Sorgen d-r honom till slut*. *Den stränga källden har d-t silkesmaskarna, de flesta olivträden*. — *Syn. Taga lifvet af*, *Blifva ens bane, ens död*. — 3) (fig.) a) Försaka ytterlig smärta, harm, förtret, trötthet, ledsnad, o. s. v. *Jag har en värk, som d-r mig*. *Han d-r mig med sitt evinnerliga prat*. — *Syn. Taga lifvet af*. — b) Stilla, komma att upphöra; kufva, betvinga. *Det har medlet skall d. värken*. *D. sitt kött samt med dess lustar och begärelser, kufva sina sinliga begär*. — c) Utplåna. *D. en revers, en inbeteckning*, förklara den ogiltig, ej noll och intet värde.

DÖDANDE, n. 4. Handlingen, då man dödar (för alla hem.). — Adj. p. 1. 1) Som försaker eller kan försaka döden. *Ett d. gift*. *En d. ånga, vind*. — 2) (fig.) Ytterst smärtsam, förtretlig, ledsam. *En d. värk, smärta*. *Ett d. stickord*. *D. prat*. *En d. ledsnad*. — *Syn. Dödlig*, *Dräpande*, *Mördande*.

DÖDBRÄND, a. 2. Söges om kalk, då den blifvit för hårdt bränd, i hvilket fall den icke för- enar sig med vatten.

DÖDDAG, m. 2. (fam.) Brukas endast i plur., i uttrycket: *till d-ar*, d. v. s. till döden, så länge lifvet varar, i lifstiden, t. ex.: *Hafva bröd till d-ar*. *Gifva någon bröd till d.* betyder äfv. (fig. pop. o. fam.): skaffa någon lifstids fångelse eller döma dertill.

DÖDDANSEN, m. 3. def. Framställning af döden, huraldes han under flera gestalter, hvar- under alltid ett benangel är förborgadt, dansar med personer af alla stånd och leder dem till grafven.

DÖDELIGEN, adv. Se *Dödligt*.

DÖDFÖDD, a. 2. neutr. — födt. Som vid föd- seln saknar lif. *Ett d-dt barn*.

DÖDGRÄFVARE, m. 3. 1) Person, hvars be- fattning är att på kyrkogården gräva gravlar för dem, som der skola begravas. — 2) (nat. hist.) Insektslägte af Skalbaggar, som lever i kadaver. *Neocrophorus*. *Allmänna D-n*, en art af detta slägte, svart, med ett par rödgula tvärreder på vingarna. *Neocrophorus Vespiola*.

DÖDHUFVUD, n. 4. (alkem.) Återstoden i en retort efter destillering. Äfv. *Caput mortuum*.

DÖDKÖTT, n. 3. Så kallas kött på en lefvande kropp, då hvarken blod eller vätskor cirkulera deruti, så att det saknar lif och käusel.

DÖDLIG, a. 2. 1) Döden underkastad, som en gång måste dö. *Alla människor äro d-a*. Brukas ganska ofta substantivt, helst i retorisk, poetisk och predikostil, t. ex.: *Sevage, dåraktige d-e, betänk ditt intet*. *Ingen d. kan uforska denna hemlighet*. — *Syn. Förgänglig*. — 2) Som medför, försaker döden. *Ett d-t sår*. *En d. sjukdom*. *D. synd*, se *Dödsynd*. *D-t hat*, d. fiendskap, så ytterliga, att man vore fördömd sin fiende. *D. fiende*, se *Dödsfiende*. — *Syn. Dödande*, *Dödsbringande*.

DÖDLIGEN, adv. Se *Dödligt*.

DÖDLIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara döden underkastad. *Människans d.* — *Syn. För-*

gänglighet. — 2) Egenskapen att medföra, förorsaka döden. *En sjukdoms d.* — 3) (mest i bestämd form) a) Omständigheten, att människor i ett visst land, en viss trakt, stad o. s. v., dö i större eller mindre mängd under någon viss tid. Brukas mest i administrativ och statistisk stil. *I år har det varit stor d. i riket. Vår tiden är d-en vanligtvis störst.* — *Syn.* Mortalitet. — b) (i kyrklig stil) Det jordiska lifvet. *Här i d-en.* — *Syn.* Det timliga lifvet, Detta lifvet, Jordelivet.

DÖDLIGT, adv. 1) På ett sätt, att döden deraf följer eller kan följa. *D. sjuk, sårad. D. såra någon.* — 2) (fig.) I yttersta grad. *D. trött, ledsen. D. kär. Hufva d. ledsamt.* — *Syn.* Ytterst, I högsta måtto.

DÖDLIK, a. 2. (mindre brukl.) 1) Liknande en död kropp. — 2) *D. tystnad*, djup tystnad som i gravnen.

DÖDLISTA, f. 1. Se *Mortalitetslista*.

DÖDSARBETE, n. 2. sing. En döendes plågor under själva döds Kampen.

DÖDSBETRAKTELSE, f. 3. Beträktelse öfver döden och dermed sammanhängande ämnen. Brukas mest i plur. — *Syn.* Dödsstanke.

DÖDSBLEK, a. 2. Blek som en död, ytterst blek. — *Syn.* Blek som ett lik, som ett lärft, Krithvit i ansigtet. — *Dödsblekhet*, f. 3.

DÖDSBUD, n. 2. 1) Budbärare, som medför underrättelsen om en persons död. — 2) Underrättelse, tillkännagivande derom.

DÖDSBÄDD, m. 2. Bädd, hvarpå en döende ligger. *Ligga på d-en*, vara dödsjuk.

DÖDSDAG, m. 2. Den dag, då någon dött eller kommer att dö. *Den 1 Jan. var hans d. Ända till min d.*

DÖDSDOM, m. 2. 1) Dom, hvarigenom någon dömes eller blifvit dömd till döden. — 2) (fig.) Händelse, som medför någons fördel, olycka. *Detta beslut var en d. för honom, var hans d.* — *Syn.* Se *Dräpdrag*.

DÖDSDRYCK, m. 3. Dryck, som förorsakar döden.

DÖDSDVÅLA, f. 1. 1) Tillstånd af dvåla, hvarunder man tryckes vara likom död. — 2) (fig.) Tillstånd af fullkomlig oöversamhet, liflöshet, kraftlöshet, som föregår upphörandet af något, t. ex. en stat.

DÖDSENGEL, m. 2. pl. — *englar*. Engel, som föreställas influa sig hos människan, för att beröfva henne lifvet. Brukas i poetisk, oratorisk och kyrklig stil, helst i bestämd form, liktydigt med Döden (hem. 3. d.). — [ängel.]

DÖDSFALL, n. 3. Händelsen, då någon dör, eller att någon dött. — *Syn.* Död (4. b).

DÖDSFARA, f. 1. Se *Lifsfara*.

DÖDSFEST, m. 3. Högtydligt firande af en aflidens persons minne, på årsdagen af hans död.

DÖDSFIENDE, m. 3. Fiende, hvars hat är så bittert, att han vore i stånd tillfoga dess förtärd döden. — *Syn.* Dödlig fiende, Hufvudfiende, Åfsyren, afjord fiende.

DÖDSFLÄCK, m. 2. Benämning på de blå-röda fläckar, som understundom visa sig på vissa ställen af lik, isynnerhet axelbladen och trakten af höfterna.

DÖDSFRUKTAN, f. sing. Indef. Frukten för döden.

DÖDSFÄNGE, m. 2. pl. — *fångar*. Fänge, som är under tilltal för lifssak eller som blifvit dömd till döden.

DÖDSHUGG, n. 3. 1) Hugg, som ger döden. — 2) (fig.) Se *Dräpdrag*, 2).

DÖDSJÖ, m. 2. (sjöt.) Se *Dynning*.

DÖDSKALLE, m. 2. pl. — *skallar*. Benstommen af hufvudet efter en död människa eller den under tidens längd vidsittande muskler, nervor, senor och hudbetäckning förmultnat och affallit.

DÖDSKAMP, m. 3. 1) Samteliga företeelser i lifsförhållningarna hos en döende människa eller ett döende djur. — *Syn.* Dödsarbete. — 2) (fig.) Sista tiden af ett samhälles tillvaro, som länge lutat till förfall och smärningom, under fruktlösa bemödanden att hålla sig uppe, går sin upplösning till mötes.

DÖDSKLÄGAN, f. sing. indef. Klägan, jemmer af en döende.

DÖDSKLOCKA, f. 1. (poet.) *D-n* ell. *d-n* ljud, ringningen i kyrkklockorna för en aflidne person. — *Syn.* Själringning.

DÖDSKLÄCK, m. 2. sing. (mindre brukl.) Dödlig förskräckelse.

DÖDSKNÄCK, m. 2. (pop. o. fam.) Slag, hugg, stöt o. s. v., som ger döden. *Gifva någon d-en.*

DÖDSKRÄMP, m. 3. sing. (med.) En ganska farlig sjukdom, hvars hufvudsakligaste symptom är kramp. Tetanus.

DÖDSKYLA, f. 1. 1) Bristen på lifsvärme i en döendes kroppslidmar. — 2) (fig.) Öfverdrifven känsla af köld.

DÖDSMINUT, dödsminut, m. 3. Sista ögonblicket af en människas lif. Brukas nästan endast i uttrycket: *I sista d-en* (in articulo mortis). — *Syn.* Dödsstund.

DÖDSNATT, f. 3. pl. — *nätter*. Den natt, då en person dör eller blifvit död.

DÖDSNÖD, f. 3. 1) Se *Dödsångest*. — 2) Se *Lifsfara*.

DÖDSOFFER, n. 3. Offer, som i hedniska tiden anställdes vid en persons begrafning.

DÖDSPINA, f. 1. Se *Dödsqual*.

DÖDSPÅLM, dödspålm, m. 3. 1) Psalm, som är passande att läsas för en döende. — 2) Se *Begravningspsalm*.

DÖDSPÄMINNELSE, f. 3. Påminnelse om vår dödlighet, genom en medmänniskas bortgång ur tiden. Brukas mest i kyrklig stil.

DÖDSQUAL, n. 3. pl. De qual och plågor, som döds Kampen medför. — *Syn.* Dödspina, Dödsnöd.

DÖDSROSSLING, f. 2. Rossling i halsen på en döende, förorsakad af slem, som uppstiger i lufttröret.

DÖDSJUK, a. 2. Dödligt sjuk; så sjuk, att man väntar döden.

DÖDSSKOTT, n. 3. Skott, som medför döden.

DÖDSSLAG, n. 3. Se *Dräpdrag*.

DÖDSTILLHET, f. 3. sing. Stillhet, så fullkomlig, att intet tecken till rörelse förmärkes.

DÖDSTRAFF, n. 3. Straff, som medför lifvets förlust.

DÖDSTUND, f. 3. Sista stunden, sista ögonblicket af en människas lif. *I d-en. Till d-en. Ända till min d.* — *Syn.* Det sista, Dödsminuten.

DÖDSTÖT, m. 2. 1) Stöt med ett mordvapen, som ger döden. *Gifva någon d-en.* — 2) Se *Dräpdrag*, 2).

DÖDSSVETT, m. 3. sing. Kall, klabbig svett, hvaraf en döendes kropp betäckes.

DÖDSSYND, f. 3. (teol.) Synd, som begås af en andeligen död människa. — *Syn.* Dödlig synd.

DÖDSSÅNG, m. 3. Se *Liksång*.

DÖDSSÄR, n. 3. Sär, som medför döden. — *Syn.* Banesär.

DÖDSSÄNG, f. 2. Säng, hvari en döende ligger. *Ligga på d-en.* — *Syn.* Dödsbädd.

DÖDSSÄTT, n. 3. 1) Det sätt, hvarpå någon dör. *Hans d. var rystigt, ty han förbrändes genom kakelugneld, som fattat i hans kläder.* — 2) Olika sätt, hvarpå en människa kan dö.

Drunkning påstås vara ett af de lindrigaste bland alla d.

DÖDSSÖMN, m. 2. sing. 1) Sömn, hvarpå döden följer. — 2) (fig.) Se *Dödsdvåla*.

DÖDSTÄNKE, m. 2. pl. — *tankar*. Tanke på döden och dermed sammanhängande ämnen.

DÖDSTECKEN, n. 3. Tecken hos en sjuk, hvilket utvisar, att döden är nära.

DÖDSTIMMA, f. 1. Se *Dödsstund*.

DÖDSTYSTNAD, f. 3. Tystnad, så djup som i gravnen.

DÖDSSÅNGEST, f. 3. 1) Den plågsamma känslan, en döende har till följe deraf, att andedräkten allt mer försvåras. — *Syn.* Dödsqual. — 2) (fig.) Ytterlig ångest, fruktan.

DÖDSÄR, n. 3. Det är, då någon dött eller kommer att dö.

DÖDTID, m. 3. sing. (sjöt.) Tidvattnet under månens första och sista kvarter, då det är hvarken så högt, lågt eller hastigt, som vid springtid eller under ny- och fullmåne.

DÖDULL, f. 2. sing. Ull, klippt af döda får.

DÖENDE, part. pres. af *Dö*. Brukas som adjektiv, i den fig. bemärkelsen af: Skocknande, smärningom aftagande i styrka, upphörande, t. ex.: *En d. eld, lampor; en d. röst, slämma.*

DÖF, a. 2. 1) Till följe af naturfel eller sjukdomsorsak beröfvad hörselnsinnet bruk. *D. på ena örat, på begge öronen. Något, mycket, alldeles d.* — Bildar sammansättningen Stendöf. — 2) (fig.) Som icke vill lyssna till hvad som säges, anføres. *D. för alla skäl. D. för sanningen. Han förblef d. för mina böner.* — *Syn.* Obeveklig.

DÖFDRYCK, m. 3. Dryck, som bedöfvar kroppslig smärta, lidanden.

DÖFHET, f. 3. Egenskapen att vara döf.

DÖFNING, f. 2. 1) Verkingen, hvarigenom någon döfvas. — 2) Tillstånd, hvarunder smärta, värk o. s. v. är döfvad. — *Ss.* *D-stillstånd*.

DÖFSTUM, a. 2. På en gång både döf och dum, utan förmåga att höra och tala. — Brukas allmänt som substantiv, t. ex.: *En d.; de d-mme vid Manilla; Institutet för de d-mme.* — *Syn.* Döf och dum.

DÖFYA, v. a. 1. 1) (egentl., mindre brukl.) Göra döf, lönghörd. *Det förfärliga buletet d-r mig alldeles. D. någon med sitt prat, utlödnar, förvirra honom dermed.* — 2) (fig.) Försvaga, sakta, stilla, lindra. *D. en ton. Detta medel d-r smärtan, värken. D. en känsla, ej låta den göra intryck, undertrycka den. D. sitt samvete, d. samvetets röst, ej lyssna till samvetets varning, förebräelser.* — *Syn.* Se *Sakta*.

DÖFYANDE, n. 4. Handlingen, då man döfvar; verkingen, då något döfvas. *Jfr. Döfva.* — *A. p. 1.* (fig.) Säges om mycket starka ljud, hvaraf man blir lönghörd. *Ett d. buller.* — 2) (med.) Som saktar, stillar värk. *Ett d. medel.* — *Syn.* Smärtstillande.

DÖFYARE, m. 3. Se *Sordin*.

DÖFYRA, n. 4. sing. Brukas endast i det familjäre uttrycket: *Stå d-t till*, vara döf för

någons anförda skäl, framställningar, invändningar, böner, o. s. v.

DÖLJA, v. a. 2. (Impf. *Dölde* o. *Döljde*. Sup. *Dolt* o. *Döljt*.) 1) Undagömma någon på ett ställe, för att skydda honom för förföljelse, efterspaning, o. s. v. *D. någon för hans fiender, för efterspaningar. D. någon i en källare.* Man säger äfv. *D. undan*, t. ex.: *D. någon undan polisens efterspaningar.* — *Syn.* Hålla döld, gömd, Undagömma, Undasticka. — 2) Gömma något på ett ställe, för att det icke må upptäckas af andra. *D. farliga papper, tjufsupptäckas af andra. D. farliga papper, tjufsupptäckas af andra.* — 3) (i utsträckt bem.) Hindra att syndas. *Ett förhållande dölde, hevd der innanför var. Mörkret dölde truppens marsch.* (Fig.) *Denna råa yta d-ger en stolt och döl själ.* — *Syn.* Fördölja, Undagölja, Undagömma, Förborga. — 4) (fig.) Hålla hemlig, göra bemäligt af, förtiga. *D. sina fel, sina åsigt, planer, förhållanden, sin harm, sina känslor, sina tankar. Jag kan ej d. för er, att det oroar mig på det högsta.* — *Syn.* Göra hemlighet af, Förhemliga, Fördölja, Förtiga. — *D. sig. v. r.*

1) Gömma sig på ett ställe, för att undandra sig förföljelse, efterspaning, o. s. v. *D. sig i en källare, på en vind, bakom en klippa. D. sig för sina fiender.* Man säger hellre: Gömma sig, Gömma, dölja sig undan, Hålla sig undan, Undansticka sig. — 2) (fig. om saker) Förborgas. *Stolthet d-ger sig under denna ödmjuka yta.* — *Syn.* Döljas, Fördöljas, Ligga gömd, döld, Gömma sig, Vara döld, Förborgad, o. s. v.

Anm. Böjningsformerna *Döljde* och *Döljt* brukas icke geras i bem. 4, 2 o. 3.

DÖLJANDE, n. 4. Handlingen, då man döljer, då någon eller något döjtes.

DÖLJARE, m. 3. (föga brukl.) En, som döljer. Bättre *Fördöljare*.

DÖMA, v. a. o. n. 2. 1) (neutralt) I egenskap af domare afgöra en rättegångssak, en rättstvist. *D. i ett mål, en sak, en process. D. rättvist, opartiskt, orätt. D. i sista instansen.* — *Syn.* Fälla, afkanna, afsäga dom, Afdoma en sak, ett mål, Sitta domare. — 2) (aktivt) I egenskap af domare förklara en part skyldig eller oskyldig, samt bestämma för honom utgången af målet. *D. någon skyldig, brottslig, saker till ett brott, en anklagelse. D. en tilltalad fri. D. någon till straff, till böter, till fästningsarbete (förkortadt: fästning). Han blef dömd till döden för mord. D. en missdådare till galgen, till spöstimning. D. någon att hängas, halsuggas, schavottas, lida kroppssstraff.* Han har nu blifvit dömd och skall om få dagar undergå sitt straff. *D. någon af med något, som domare afgöra, att han måste afstå det åt någon; äfv. förklara dertill oberättigad, t. ex.: D. någon af med en egendom, med äran.* — *Syn.* Sakfälla, Fälla åt saken, Döma skyldig. — 3) (aktivt o. neutralt) Säges äfv. med afseende på den dom, som Gud föreställes fälla mellan eller öfver människor. *Må Gud d. mellan oss, i denna sak. Gud har d-t honom, straffat honom. Gud skall komma att d. lefande och döda.* — 4) (neutralt) Säsom skiljedomare afgöra en enskilt tvist. *Låt oss taga en skiljedomare att d. mellan oss, i saken.* — 5) (aktivt, om person) Bedöma. *Ni dömer honom allt för strängt. D. andra efter sig sjelf.* — 6) (neutralt) Fälla omdöme. *D. i en sak, om, öfver något. D. illa i allt. D. väl, illa om någon. Man bör alltid d. väl om*

andra. Ni dömer derom, som den blinde om färgen. — 5) (absolut) Lasta, klandra. *D-mer* icke, så värden *j icke dömd*. — 6) (neutralt) Sluta, draga slutsats. Att *d. af första början*, så kommer företaget att lyckas. Häraf kan man *d.*, att . . . *D. till hvad i framtiden* skall hända. Jag *d-mde* strax af hans min, att han hade något obehagligt att säga mig. — 7) (neutralt) *D. om*, föreställa sig, tänka sig. *Döm om min bestyrning*, när jag fick se honom. *Döm om min glädje*, om min sorg, förskräckelse, etc. Brukas för denna bem. endast i dessa och dylika uttryck. — 8) (neutralt; log.) Uppfatta ett föremål under ett begrepp såsom dess kännetecken. [Dömma.]

DÖMANDE, n. 4. Handlingen, då man dömer (i alla bem., utom 6 o. 7). — *Syn.* Fällande af dom, Dom, Afgörande, Omdöme, Lastande, Klandrande. [Dömm —.]

DÖMD, part. pass. af *Döma*. Brukas nästan adjektivt i uttrycken: *D. sak*, af dömd sak, t. ex.: *D. sak* må ingen klandra. *D. brottling*, missdödade, förbrytare, fånge, person, som fått sin dom.

DÖN, n. 5. (mindre brukl.) Se *Dän*. Brukas mest i poetisk stil.

DÖNA, v. n. 1. (mindre brukl.) Se *Däna*, I. **DÖPA**, v. a. 2. (af *Doppa*) 1) Genom dö-pande (se d. o.) upptaga i kristna församlingens gemenskap. *D. ett barn*. *D. en ledning*, en *Jude*. *D. någon till namnet Ludvig*, i dopet gifva någon detta namn. *D. till* säges äfv. skämtvis i fråga om öknamn, t. ex.: *Han har blifvit d-pt till namnet Kattdränkaren*. — *Syn.* Gifva dopet. — 2) (fig. sam. skämtv.) Öfvergjutna med vatten. *Kom hit, om du dörs*, så skall jag *d. dig* med karaffen, med vatten derur.

DÖPANDE, n. 4. Handlingen, då man döper, då någon döpes. — *Syn.* Se *Döpelse*.

DÖPARE, m. 5. En, som döper. Brukas föga, utom i namnet: *Johannes D-n*, så kallad till skilnad ifrån Aposteln Johannes, samt i sektenämningen Vederdöpare.

DÖPELSE, f. 3. 1) Högtydlig handling, hvarigenom en människa, under begytning med vatten, inviges till medlem af kristna församlingen samt förbindes till en kristens pligter. *Ett barns, en Judes d.* — 2) (fig. sam. skämtv.) Öfvergjutning med vatten eller annat flytande ämne. — *Syn.* (för begge hem.) Dop, Döpande, Döpfung; (för hem. 1 äfv.) Döpelseakt, Kristning.

DÖPELSEAKT, m. 5. Den presterliga förrättningen vid ett dop med alla dithörande ceremonier och högtidligheter.

DÖPELSEBEVIS, n. 5. Se *Dopattest*.

DÖPELSEDA, m. 2. Den dag, då någon döpes, skall döpas eller blifvit döpt. — *Syn.* Kristningsdag.

DÖPELSEFÖRBUND, n. 5. Den förbindelse, en kristen i och genom dopet blifvit ålagd.

DÖPELSEFÖRRÄTTNING, f. 2. Den presterliga förrättningen vid ett dop. — *Syn.* Dop, Döpelse.

DÖPNING, f. 2. Se *Döpande*.

DÖRA, f. 4. (bot.) Se *Lindodra*.

DÖRJ, dörrj, m. 2. Krok till fiskefångst, af messing och i allmänhet dubbel, med en röd klädeslapp i st. f. beto.

DÖRR, f. 2. 1) Öppning till ett rum eller ett kringgått förvaringsställe, för att derigenom komma in och ut, i allmänhet försedd med ett stängsel af trä, stundom äfven af metall, medelst

gångjern fästadt vid ena sidan på hakar, och som medelst ett på andra sidan anbragt läs (stundom äfv. på annat sätt) kan öppnas eller stängas; någon gång, såsom i de södra länderna, äfven täckt med ett förhänge, som skjutes åt sidan, när man vill gå ut eller in. *D. till ett rum*, ett magasin, ett vindskontor, en bod, en källare, ett stall, ett skåp, en bur. *Stor, liten, hög, låg, hvälfad d. Öppna, låta upp, tillsluta, stänga en d.* *Gå in, ut genom en d.* *Igenmura en d.* *Vår Frälsare gick genom lyckta d-ar.* (Fig.) *Köra, visa någon på d-en*, tillsäga honom att allsägna sig ur rummet. *Hans d. står öppen för allt hederligt folk*, allt h. f. emottages väl i hans hus. *Stänga d-en*, *så d. för någon*, vägra honom att inträda. *Stänga sin d.*, icke mottaga besök. *Stänga, slå igen d-en* midt för ens näsa, häftigt slå igen och stänga den, för att hindra någon att komma in. *Finna d-en stängd*, icke finna någon hemma, eller icke blifva mottagen i ett hus, der man vill göra besök. *Alla d-ar stå öppna för honom*, han blir öfverallt emottagen, är af alla väl ansedd, omtyckt. *Lyssna vid d-ar-na*, lura på att utforska ens hemligheter. (Fig.) *Öppna d-en för missbruk, ordningar*, o. s. v., lemna dem tillfälligt att förlåta sig. *Gå från d. till d.*, från ena huset till det andra. *Gå för hvars mans d.*, gå omkring och titta. — *Inom stängda, lyckta d-ar*, adverbialt uttryck, som betyder: utan tillåtelse för någon att komma, hemligen, utan vittnen. *För öppna d-ar*, då hvem som helst har tillträde, offentligt. — Ingår i en mängd sammansättningar, såsom: *Kyrkdörr*; *Hus-, Stugu-, Fåhus-, Stall-, Källar-, Vindsdörr*; *Ländörr*, *Bakdörr*, *Skåp-, Skånkörr*, *Hvåldörr*, m. fl. — *Syn.* Dörröppning. — 2) Vanligtvis med läs försedd stängsel för en dörröppning. *Jfr.* hem. 1. *En d. af trä, af jern. Stark, massiv, tunn d. Gångjernen, beslagen, låset på, till en d. Sparka, slå in en d. Klappa, bulta, knacka, krafsa på en d. Glänta på en d. Draga, slå igen, skjuta upp en d. Ställa sig, stå bakom en d.* (Fig.) *Klappa på alla d-ar*, vända sig till alla slags människor, anlita alla möjliga medel, för att lyckas i en sak. — Bilder för denna bem. åtskilliga sammansättningar, såsom: *Glas-, Fönster-, Hel-, Half-, Flygel-, Trä-, Jerndörr*, m. fl. — *Ss. D-beslag, -kant, -öppning*.

DÖRRFÄLT, n. 5. Rummet ofvanöfver en dörr, upp till taket. *Måla ett frukstykke på d-el*.

DÖRRGÄVEL, m. 2. pl. — *gastar*. Ena halfvän af en dubbeldörr. — *Syn.* Flygeldörr.

DÖRRGÅNG, m. 2. Dörröppning; ställe, der en dörr är.

DÖRRHÅKE, m. 2. pl. — *hakar*. På en dörrpost befintlig hake, hvarpå en dörr (hem. 2) hänger.

DÖRRHASPE, m. 2. Se *Haspe*.

DÖRRHÅNGSEL, n. 5. Benämning på de tvänne ihåliga jern på sidan af en dörr (hem. 2), hvarmedelst hon hänger på hakarna. — *Syn.* Dörrjern.

DÖRRJERN, n. 5. Se föreg.

DÖRRKÄRM, m. 2. Infattningen för en dörr (hem. 2) på sidorna och upptill. Nedtill heter den Tröskel.

DÖRRKLINKA, f. 1. Se *Klinka*, 1.

DÖRRLIST, f. 5. List vid kanten af en dörr (hem. 2).

DÖRRLOD, n. 5. Tungt jernlod, med ett snöre öfver en trissa fästadt vid en dörr, på det hon af sig sjelf må falla igen, när hon öppnas.

DÖRRLÄS, n. 5. 1) Läs på en dörr, hvarmedelst den stänges. — 2) Läs, ämnadt till en dörr.

DÖRRNYCKEL, m. 2. pl. — *nycklar*. Nyckel till ett dörrläs.

DÖRRPOST, m. 5. Benämning på hvardera af de tvänne uppstående sidorna af infattningen till en dörr, när de äro af trä.

DÖRR-REGEL, m. 2. pl. — *reglar*. Se *Regel* (regl.).

DÖRRSPEGEL, m. 2. pl. — *speglar*. Benämning på hvarje af de inre fyrkantiga, utaf lister omslutta ytor på en dörr (hem. 2).

DÖRRSTYCKE, n. 4. 1) Se *Dörrfält*. — 2) Målning på dörrfältet.

E, n. 4. 1) Femte bokstafven i alfabetet. Har tre olika ljud, dels sitt eget slutna (e), dels ett öppet (ä), dels ett mellanljud af e, ä och ö. — a) *E* har sitt eget slutna ljud: a) När e utgör en stavelse för sig sjelf, t. ex.: *emot, egen*. Undantag: *evig, elende, ebenhols*, m. fl. jemte deraf utledda och sammansatta ord, i hvilka det ljuder som ä. — b) Vanligtvis i slutet af ett ord eller en stavelse, t. ex.: *le, se, besinna, regera*. — Undantag, *jfr. c, p.* — c) Merendels framför enkelt ljudande konsonant, t. ex.: *hel, lef, mentig*. — Undantag, *jfr. b, a, p, y.* — d) Alltid framför dubbelt ljudande konsonant i börningen af de ord, som i stamformen halva slutet e, såsom: *sett af se; skedd af ske; felt af fel.* — e) Ofta framför dubbelt ljudande konsonant i ett stamord, t. ex.: *eld, rem, skepp, knekt, fresta*, samt i deras härledning och sammansättningar. — f) *E* har ett öppet ljud, likt ä, dels långt: a) I prefixet *er*, t. ex.: *erfara, erbjuda*; b) Framför *rl*, t. ex.: *verld, perla*; c) I några andra ord framför enkelt ljudande konsonant, såsom: *der, det, med, jern, ihjel*, m. fl.; — dels kort: d) Framför dubbelt konsonantljud, såsom: *herre, lejon, elg, den, dem, embete, regn, djerf*, o. s. v. — e) *E* har ett mellanljud af e, ä och ö: a) Framför dubbelt konsonantljud i korta mellanstavelse, såsom: *aderton, visserlig, öppenhet*; b) I korta slutstavelse, t. ex.: *vatten, hägel, dager*. — *Anm.* Då *E* har detta mellanljud, är det endast att betrakta såsom en hjälpvokal, liknande hebreiskans Scheva och tillagd endast, för att lätta uttalet, men som ej fanns i språkets äldsta tider, då man skref *vatr, vapn, hagd, dagr*, o. s. v. — 2) (i musik) a) Tredje noten i c-skalan. — b) Namnet på den sträng eller tangent, som anger tonen e. — 3) Ljudet, som uppkommer, då bokstafven e uttalas eller noten e i sång eller musik återgives. — Man säger äfv. *e-ljud, e-ton, e-sträng*, o. s. v. — 4) Förkortningar: *e. g.* eller *e. gr.* = exempli gratia. — *e. o.* = ex officio ell. extra ordinarie. — *Esg.* = Esquire. — *&c.*, etc. = et cetera. — (I handel) *e. d.* = efter dato. *e. s.* = efter sigt.

EBB, m. 5. Tidvattnets fallande i hafvet, på vissa tider af dygnet. *E. och flod*, världshavets stigande och fallande två gånger på 24—25 tim-

DÖRRTRÄ, n. 4. Bjelke, öfver och under en dörröppning. *Öfra, nedra d-el*.

DÖRRTRÖSKEL, m. 2. Se *Tröskel*.

DÖRRVAKTARE, m. 5. — *TERSKA*, f. 1. Person, hvars befattning är att hålla vakt vid en dörr, för att tillse, att inga obehöriga eller farliga personer slippa in.

DÖRRVÄRD, m. 2. (gam.) Se föreg.

DÖS, m. 2. (gam.) Öppstaplad hög. Brukas ännu i sammansättningen Halm dö.

DÖTEL, dö'tel, m. 2. pl. *dötlar*. (tekn.) Kål eller vigg, som slås in i en träangel, för att bättre fästa den.

DÖTELJERN, n. 5. (tekn.) Verktyg till att klyfva hufvudet på en träangel för döteln.

E.

mar. *E. och flod* härrör af månens dragningskraft.

EBENHOLS, 'ebnå'ls, n. 3. sing. Det svarta, ganska hårda och tunga virket af åtskilliga träslag, kallade med ett gemensamt namn Ebenträ. Skrifves äfv. *Ebenholz* (efter tyskan). [—holz, —holtz.]

EBENHOLSTRÄD, se *Ebenträ*.

EBENIST, 'ebenist', n. 3. Snickare, som arbetar i ebenhols och andra hårda och dyrbara träslag, med inläggning af ädla stenar, perlmor, elfenben, sköldpadd, silver och glas, isynnerhet skrin, dosor o. d. Konstsnickare.

EBENTRÄD, 'ebnträ'd, n. 5. 1) Benämning på åtskilliga hårda träslag, af hvilka fås ebenhols (se d. o.), isynnerhet Diospyros Ebenum, som växer i Afrika samt Ost- och Vestindien. — 2) *Gröna E-el*, träslag i det tropiska Amerika, som lemnar grönt virke. *Aspalathus*. Äfv. *Ebenholsträd*.

EBREISKA, se *Hebreiska*.

ECCE HOMO, ä'ckse hómo (lat.). 1) En bild af den lidande Frälsaren vid det tillfälle, då Pilatus med orden: *ecce homo!* (se, hvilken man!) beundrande visar honom för Judarna. — 2) Se *Krucifix*.

ECCLESIASTIK o. **ECCLESIASTISK**, se *Eck* . . .

ECHAPPERA, eschappéra, v. n. 1. (fr. *Echapper*) Rymma, undfly, undkomma. — *Echapperande*, n. 4.

ECHINIT, chin'it, m. 5. Förstenad sjöborre. Kallas af gemene man Paddston, emedan de tro, att den alstras af gamla paddor.

ECHO, se *Eko*.

ECKEL, m. fl. se *Äckel*, m. fl.

ECKLESIASTIK, ekklesiastik, eller **ECKLESIASTISK**, ekklesiastisk, a. 2. Kyrklig, andelig, presterlig. Skrifves äfv. *Ecel* — och äfv. af några *Ekki* —. [Ecl —, Ekl —.]

ECLAIRERA, m. fl. se *Eklärera, m. fl.*

ECLIPTICA, **ECLIG**, **ECONOM**, m. fl. se *Ekleptika*, *Eklög*, *Ekonom*, m. fl.

ECOSSAISE, ekå'sä, m. 5. 1) Gammal skottsk dans. — 2) Musiken dertill.

ÉCU, eky', m. pl. *écus*. Franskt mynt = 3 livres.

ED, n. 3. (gam.) 1) Nås ell. landstykke mellan sjöar. — 2) Ställe vid en fors, der man ej kan nyttja båt.

ED, m. 3. 1) Högtidligt betydande om sannfärdigheten af en utsago eller uppriktigheten af ett löfte, under anropande af gudomligheten eller något heligt och vördnadsbjudande föremål såsom vittne. *Försäkra, bedyra, intyga, bekräfta med e. bryta, hålla sin e. Afsläga e. inför någon. Afsläga, gå e. på, med e. fästa, styrka, högtidligt och med anropande af Gud till vittne bedyra sanningen af något. Taga e. af någon, låta någon gå ed. Taga något på sin e., förbinda sig att gå ed på sanningen af något. Fordra på e., fordra, att någon går ed på något. Höra på e., afhöra ett vittne, som antingen med ed fast sitt vittnesmål eller är skyldigt att vid anfordran det göra. Läftig e., med hand å bok, med uppräkt hand. Se f. 6. Embets-, Värjemåls-, Vittnes-, Borgared, Tro- och Huldhets-, Religions-, m. fl. — Syn. Edgång, Edlig försäkran. — 2) Svordom. Brukas i denna bem. föga, utom i kyrklig stil, samt i uttrycken E-er och förban- nelser, E-er och svordomar. Jfr. Svordom.*

EDAR, gam. för Eder.

EDDA, ädda, f. 1. Benämning på tvenne märkvärdiga lemningar af den gamla isländska eller forn-skandinaviska litteraturen, innehållande dels den gamla nordiska gudalära och myten, dels den skandinaviska sedelära, jemte den nordiska forntidens historiska minnen. *Den poetiska E-n*, äfv. *den äldre E-n* kallad, samlades af presten Sæmund Frode på Island, omkring år 1100, hvar- före den äfven benämndes Sæmunds E. *Den pro- saiska E-n*, äfv. *den yngre E-n*, innehåller en förklaring af den gamla skaldekonsten och myt-terna, samt anses hafva blifvit samlad af den namn- kunnige Snorre Sturleson, hvadan den äfven be- nämnes Sturlesons E.

Anm. Edda betyder egentligen *mormors mor, stammor*, här förmodligen i samma mening som *Vala*, gammal vis kvinna, emedan samt- ligen innehöll blomman af nordens vishetslära och under förenämnda titel förestå Hies liksom meddelad af en sådan gammal vördnadsvärd, för belig ansedd kvinna.

EDELIG, se Edlig.

EDELIGEN, adv. Med, genom ed. *E. afhö- ra*, höra någons vittnesmål efter af honom aflagd vittnesed. *E. lofa, ufästa, förbinda sig*, med ed.

EDEN, edn, nom. propr. 2. 1) Benämning på det första människoparets boningsort. — 2) (lig- poet.) a) Paradisiskt skön träd. — b) De saliges hemvist. — Syn. Paradis.

Anm. Eden är ett hebreiskt ord och betyder egentligen *Lustgård*.

EDER eller ER, dat. o. akkus. af pron. pers. J. I. 1) Brukas i egentlig mening för plural. *Gåfvan har blifvit gifven åt e. begge. Jag ber e., mine herrar*. . . . Anm. I samtalsstil säges vanligen *Er*. — 2) Nyttjas äfv., i likhet med det franska *Vous*, för att uttrycka dativ och akkusativ af 2 pers. i singular. *Mina herre, tillåt mig att ge e. ett godt råd. Ursäkta, min fru, att jag besvärar e. dermed*. — Anm. För denna bem. brukas *Eder* allenast i högtidlig och ceremoniös ton, för öfrigt alltid *Er*. Jfr. dessutom Anm. vid Né.

EDER eller ER, m. o. f. EDERT ell. ERT, n. sing. (plur. *Edre* ell. *Edra*, m. *Edra*, f. o. n.) pron. poss. II. 1) Betecknar egentl. 2 pers. plur. *Eder fördel, mina herrar, är att . . . Edra*

önskingar, mina vänner, äro ganska billiga. I förtroligare hvardagstal nyttjas stundom *Edra*, vid utrop, framför ett substantiv i vokativen, t. ex.: *Edra stackare!* — 2) Brukas äfv., i likhet med det franska *Votre*, för att utmärka 2 pers. sing. *Det är er egen fördel, min herre. En af era förfäder, min grefvinnas*. — Anm. För denna bem. brukas *Eder* &c. allenast i högtidlig och ceremoniös ton, eljest alltid *Er*, &c. Jfr. Anm. vid Né. — 3) I titlar brukas *Eders*, t. ex.: *Eders majestät, Eders helighet, Eders excellens, Eders höghöfvedighet*, och sammandrages i mindre högtidlig stil till *Ers*.

EDGÅNG, m. 2. Handlingen, då man går ed inför domstol.

EDGÅRDSMÄN, m. 3. pl. Så kallas i de gamla lagarna de personer, hvilka inför domstolen med ed bekräftade, att de ansågo den ed vara sann, som någon af parterna svurit. Voro ett slags jurymän, och kallades äfven Laggårdsmän.

EDIKT, edikt, n. 3. Allmän förordning, all- mänt påbud. [Edict.]

EDIL, -il, m. 3. Öfverhottsperson i det gamla Rom, som hade uppsigt öfver offentliga byggnader, polis och skådespel. [Edil.]

EDITION, -tion, f. 3. Uppläga.

EDLIG, a. 2. Som med ed bekräftas. *E. ut- sago, försäkran, borgen. E. bekräftelse*, som sker med ed. *E. förpligtelse*, se *Edsförpligtelse*. Äfv. *Edlig*.

EDLIGT, adv. Se *Edeligen*.

EDSBROT, n. 3. Handlingen, då man bry- ter en ed.

EDSBRYTARE, m. 3. En, som brutit en ed; äfv. en, som är känd för att ej hålla sina eder.

EDSFÖRMULÄR, n. 3. o. 3. Formulär, som föreställas vid edgång.

EDSFÖRBUND, n. 3. Högtidligt besvuret för- bund till inbördes skydd. *E-et* är benämningen på de förnämde Schweiziska kantonerna.

EDSFÖRBUNDEN, a. 2. neutr. — et. Som tillhör ett edsförbund. Brukas mest substantivt om de Schweiziska kantonerna, hvilka kallas: *De Schweiziske E-ndne*.

EDSFÖRPLIGTELSE, f. 3. Se *Edspligt*.

EDSFÖRVÄNDT, m. 3. Benämning på hvar och en af de Schweiziska Edsförbundna kantonerna.

EDSFÖRVÄNDTSKAP, n. 3. Se *Edsförbund*.

EDSPLIGT, f. 3. Förbindelse att, om så for- dras, gå ed på sanningen af en utsago, en upp- gift, o. s. v. *Betyga något under e.* — Syn. Edlig förpligtelse, Edsförpligtelse.

EDSPLIGTIG, a. 2. Förpligtad att, om så påfordras, med ed styrka en utsago, en uppgift.

EDSVUREN, a. 2. neutr. — et. Som genom ed förpligtat sig att troget sköta ett embete, en tjänst, ett uppdrag. *E. värderingsman, mätare, o. s. v. E-rne män*.

EDSÖRE, n. 4. 1) *Konungs e.* eller blott *E.* kallades i gamla tider den ed, konungen jemte rikets förnämsta män svor, vid sitt tillträde till re- geringen, att upprätthålla ordning och säkerhet i landet. *Bryta konungs e.* eller blott *bryta e.*, bryta mot den allmänna frid i riket, som konung sålunda svor alla sina undersåter. *Bryta e.* be- tyder i närvarande tid: begå svår öfverträdelse af kyrko- och rättegångsfriden (jfr. *Edsörebrott*). — 2) *E.* kallas äfven i gamla lagar de sakören, som bötas för mened.

Anm. *Edsöre* kommer af *Ed* och *Sœria*, svära, således *Edgång*, äfv. *Svuren Ed* (det t. *Ed- sken*). — För bem. 2. bör det deremot här- ledas af *Ed* och *Öra*.

EDSÖRESAK, f. 3. eller EDSÖREMÅL, n. 3. Rättegångsmål, som handlar om edsöresbrott.

EDSÖRESBROT, n. 3. 1) (i äldre tider) Brott emot den allmänna frid, som konungen i sin konungad tillförsäkrade alla sina undersåter. — 2) (i närvarande tid) Svår öfverträdelse af kyrko- och rättegångsfrid, våld med ord eller gerning emot rättsdagsman, eller rikets ständers fullmäkti- ge i banken och riksgäldskontoret, deras reviso- rer, sekreterare och kanslipersonal, äfvensom leda- möterna i berednings-, taxerings- och pröfnings- komitéer.

EDSÖRESLAG, m. 2. (gam.) Lag, stadga om edsöresbrott.

EDUCERA, v. a. 1. Uppfostra.

EDUCT, educt, m. 3. (kem.) Ämne, utdra- get ur ett växt- eller djurämne, hvart det förut fanns färdigt, och ur hvilket det blott blifvit af- skildt.

EDUKATION, --- tschön, f. 3. 1) Uppfostran. — 2) Lefnadsveit.

EDULCORATION, ---- tschön, f. 3. Se *Ut- tvättning*.

EDULCORERA, v. a. 1. Se *Utvätta*.

EFEMER, efemär, a. 2. (från grekiskan) 1) Som varar blott en dag. — 2) Af ganska kort varaktighet, hastigt öfvergående, högst flyktig. — S. f. 3. Se *Dagslända*. [Ephem.]

EFEMERIDER, --- rîdr, pl. 3. 1) Dagbok, diarium. — 2) Historisk dagbok. — 3) Anteck- ningar öfver väderleken för hvar dag. — 4) Astro- nomiska tabeller, hvart solens, månens och plane- ternas ställningar jemte öfriga märkliga företeelser på himmelen äro för hvar dag på förhand berä- knade och upptecknade. — 5) Benämning på åt- skilliga fortgående periodiska skrifter. [Eph.]

EFFEKT, äffekt, m. 3. 1) Verkan. *Stry- ket, han fick, gjorde god e. på honom*. — Syn. Se *Verkan*. — 2) Frambringande af verkan, af intryck på människors sinnen. *Göra, söka e.* Brukas ofta i litterär mening, t. ex.: *Poetisk, scenisk, dramatisk e.; denna scen, situation har mycken e. Inlägga mycken e. i ett tal, en scen, en toaterpjes. Söka blott tom e.* — Syn. Se *Intryck*. — 3) Effekter, m. pl. Lösöre- persedlar, varupersedlar. Brukas mest i affärs- språket och administrativt stil samt någon gång i dagligt tal. — Syn. *Saker, Persedlar, Varor*. [Effect.]

EFFEKTIV, äffektiv, a. 2. Verklig. [Ef- fectif.]

EFFEKTIVT, äffektivt, adv. I sjelfva verket. [Effectivement.]

EFFEKTSÖKERI, n. 3. (litter. o. est.) Be- mödande att, på bekostnad af sammanhang och natursanning, frambringa effekt (bem. 2).

EFFEKTUERA, äffektuera, v. a. 1. Verk- ställa, utföra. [Effectuer.]

EFFIGIE, äffigie, in e., latinskt uttryck, som betyder: i afbild. *Hänga, bränna någon in e.*, bilden af någon.

EFFLORESCERA, äfflorescera, v. n. 1. (kem.) Säges om salter, då de, oförväntadt, högt öfver kanterna af de kärl, hvart de förvaras, an- skjuta i form af greniga utväxter. — *Efflore- scerande*, n. 4. o. *Efflorescering*, f. 2.

EFESING, äffsing, m. 2. *Är* kallas de öf- verblifna ändarna af varpen till en väf, som från- klippas, sedan den blifvit utväf. Benämnes i fa- brikspråket *Drum*.

EFTER, äfter, prep. 1) Bakom, bakefter. Brukas både i fråga om hvilat och rörelse. *Gå*

tätt e. någon. Draga något e. sig. Han hade betjenten e. sig. Komma, följa långt e. någon. De ligga e. hvarandra. Slänga dörren e. sig, sedan man öppnat den och gått in. — 2) (om tid) Sedan. *E. denna tid. Strax e. midtiden, mid- dagen, maten. E. sex månader*, sedan sex må- nader förlidit. *Dagen e. denna händelse. Inom åtta dar e. hans afresa. Alla ansluter e. honom och hans tid. E. slutadt arbete. Två gånger e. hvarandra. Lefva e. någon. — Efter be- tecknar för öfrigt: 3) Ordning, rang. Den andre näst e. kaptenen. Näst e. grefvinnan C. är hon den vackraste. — 4) Enlighet, öfverensstäm- melse. *E. min mening. E. din vilja. Gör häri e. behag. Det är e. hans vana. Allt e. omständigheterna. E. vanligheten. E. tidens skick. E. behof. Jag har gjort e. er befall- ning. E. hvad jag hör, ser, såsom jag &c. Jag berättar e. hvad jag hört. E. hvad jag tror, såsom jag tror. Allt döma e. hans ord, att sluta af &c. E. hans utsago, vittnesmål, är den tilltalade oskyldig. E. hvad ni säger mig, är han en elak menniska. E. hvad det säges, läser han hafva rymt. Sjunga e. noter. Måla e. naturen. Dansa e. musik. e. fortspiano. Klippa till e. mönster. Rätta, föga sig e. ens vilja, nycker. Göra e. befallning. Det ordet deklineras, konjugeras e. 1, 2 deklinationen, konjugationen. — Syn. Se *Enligt*. — 5) För- hållande, proportion. *Betala någon e. arbetet. Löna någon e. förtjensten. E. 6 procent. E. för- mågan, inkomsten. E. hvad tid och omstän- digheter tillåta. — Syn. I mån af, I proportion, förhållande af, Allt efter, Allt efter som. — 6) Åtrå, begär, bemödande att vinna något. *Åtrå, begär e. Begär e. ära, rikedomar. Begärlig, lystet, flken e. beröm. — 7) Verkan, följd. Bära märke e. ett slag. — 8) Förföljande. Jagt e. björnar. Springa, sätta e. någon. — 9) Orsak. Brukas så endast i frågor, efter pron. rel. *Hvad. Hvad gräter ni e.? för hvad, för hvilken orsak? Hvad dröjer ni e.? Hvad står du der och hänger e.? — 10) E. förekommer i förbindelse med en mängd verber, och har då, utom förestä- ende bemärkelser, äfven några andra, t. ex.: sö- kande, letande, hämtning, m. fl. Sålunda: *Söka, leta, spana e. någon. Forska e. något. Gå e.* (tonvigt på e.) *någon, något*, gå att hämta &c.: (men *Gå e. någon* (med tonvigt på *gå*), betyder: gå bakefter någon). *Sända, skicka e.* (tonvigt på e.) *någon, något*, genom båt hämta. *Fara e.* (tonvigt på e.) *någon, något*, fara att hämta &c. *Fråga e. någon, något*, fråga, för att göra sig underrättad, hvar någon, något är, befinnes; (men *Fråga e.*, med tonvigt på e.), betyder: bekymra sig om). *Hafva ond e. penningar*, hafva brist på penningar. *Hafva godt e. (om) något*, hafva öfverflöd derpå. *Luta sig e. något*, luta sig, för att upptaga något. — För många af dessa sam- manställningar bildar ordet sammansatta verber, t. ex.: *Efterfråga, Efterfölja, Eftersöka, Eftersända, Efterfråga, m. fl.*, och hänvisas för öfrigt dels till dessa, dels till de enkla verber, som konstrueras med *Efter*. — 11) *Allt efter*, se under *Allt*, adv. — Adv. Efter den tiden, händelsen. *Kort e., litet e.*, en kort tid derefter. *Strax e. händelse, att . . . Äret e. dog han. Komma, blifva e.* ej hanna med. *Han blef långt e.* — Syn. *Der- efter, Efteråt. — Konj. 1) (i hvardagsspråket) Eftersom, Emedan. E. du har så godt om pen- ningar, så gif mig litet med. — Syn. Se Eme- dan. — 2) E. att brukas med efterföljande verb******

i pret. inf. och betyder då detsamma som Sedan, t. ex.: *E. att hafva läst brevet, sade han*. — *Anm.* Detta bruk är egentligen lånat från franska och har först i sednare tider blifvit införd i språket, samt bör med sparsamhet begagnas. — 3) *Allt e. som, Allt e.*, se under *Allt. adv.*

EFTER, a Mr, m. 2. pl. *eftrar.* (sadelm.) Bakstycket på en sadelbåge.

EFTERAPÅ, a Mr-åp, v. a. 1. (Egentl.: göra efter, liksom en apa.) 1) Handla, skicka sig, bete sig på samma sätt som en annan, med full afsigt att göra det. *E. någon i klädsel, skick, fasoner.* — *Ålv. Apa efter.* — 2) (om sak) a) I uppförande, skick och handlingssätt rätta sig efter, söka likna. *E. någons sätt att kläda sig, hans gång, tal, o. s. v. E. utländska moder.* — *Ålv. Apa efter.* — b) Göra, förfärdiga något, så att det blir fullkomligt likt något annat. *E. bankens sedlar, E. ens handstil. E. ett brev, ett dokument. Den, som denna sedel e-r, han skall värda hängd.* — *Syn.* (för alla bem.) Se *Härma*.

Anm. Skilnaden emellan *Efterapa* och *Efterhärma* är i allmänhet den, att det förra ordet innehåller dels en däraktig, dels en brutit afsigt, hvaremot det sednare oftast antyder ett förlöjligande.

EFTERAPANDE, n. 3. Handlingen, då man efterapar, då något efterapas. — *Syn.* Se *Härmaning*.

EFTERAPARE, m. 3. — **PERSKA, f.** 1. Person, som efterapar. Brukas i synnerhet om den, som efterapar bakbeskder.

EFTERAPNING, f. 2. 1) Se *Efterapande*. — 2) Hvad som genom efterapande blifvit frambragt. *Denna e. är ganska lyckad.*

EFTERARBETE, n. 4. Mindre arbete, som återstår efter något föregående hufvudsakligt.

EFTERBAK, n. 5. eller **EFTERBAKNING, f.** 2. Mindre bak efter ett föregående större.

EFTERBERGNING, f. 2. Bergning, skörd, efter den egentliga och hufvudsakliga. *Jag har i år fått en liten e. af den här ången.*

EFTERBETALNING, f. 2. Mindre betalning, som sker kort efter en föregående betydligare.

EFTERBETE, n. 4. 1) Boskaps betande på äng, gärde eller betesmark, sedan annan boskap förut betat der. — 2) Rättighet dertill. *Hafva e-t på en äng.*

EFTERBILDA, v. a. 1. Bilda något efter, d. v. s. i likhet med något förut yrande. Brukas mest i litteratur och skön konst. — *Efterbildande, n.* 4.

EFTERBILDARE, m. 3. (i litteratur o. skön konst) En, som efterbildar. Brukas föga.

EFTERBILDNING, f. 2. 1) Handlingen, då man efterbildar. — 2) Hvad derigenom uppkommit. *Detta skaldestycke är en e. efter Schiller.*

EFTERBLIFVA, v. n. 5. (böjes som *Blifva*) 1) Icke hinna följa med. — 2) Stanna, dröja kvar efter. — Brukas sällan; man säger vanligen *Blifva efter* (för båda bem.). — *Efterblifvande, n.* 4.

EFTERBORRA, v. a. 1. Borra efter någon, som förut borrat; *Ålv. borra i samma hålt som förut, men med annan borrh.* — *Ålv. Borra efter.* — *Efterborrande, n.* 4. o. *Efterborring, f.* 2.

EFTERBORSTNING, f. 2. Förnyad borstning efter en föregående.

EFTERBRUNST, f. 3. Brunst hos djur, hvilken iaställer sig efter den rätta och vanliga brunsttiden.

EFTERBRYGG, n. 3. Mindre brygg strax efter ett förutgående större.

EFTERBRÄNN, n. 5. Mindre bränn efter ett förutgående större och betydligare.

EFTERBRÄNNING, f. 2. Förnyad bränning, efter en förut verkställd sådan.

EFTERBRÖLLOP, n. 5. Mindre betydande bröllop, efter ett föregående större, som hållits för ett mera betydande bröllopspar.

EFTERBYGGÅ, v. a. 2. Bygga något efter och i sammanhang med ett annat hufvudsakligt byggnadsarbete. Brukas föga. — *Ålv. Bygga efter.* — *Efterbyggande, n.* 4.

EFTERBYGGNAD, f. 3. 1) Efterbyggande. — 2) Hvad som efterbygges eller blifvit efterbyggt.

EFTERBÖRD, m. 3. 1) Den, någon tid efter en barnsbörd, inträffande afgången af ägghinnorna jemte moderkan och återstoden af uafvelsträngen. — 2) Hvad som sålunda afgår.

EFTERDRAGGA, v. a. 1. (föga brukl.) Genom dragning söka efter något, som sjunkit till sjöbottnen, och åter upptaga det ur vattnet. — *Vanligare Draggå efter.* — *Efterdraggande, n.* 4. o. *Efterdragning, f.* 2.

EFTERDRÖJA, v. n. 2. (föga brukl.) Dröja, stanna kvar efter någon annan. — *Bättre Dröja efter.* — *Efterdröjande, n.* 4.

EFTERDRÖPPEL, m. 2. pl. — *dröpplrar.* (med.) En längre tid fortfarande, lindrigare flytning, som infinner sig efter droppelsbökdom.

EFTERDÖME, n. 4. 1) Berömlig handling, som förtjänar att tagas till efterföljd. *Föregå med godt e. Hvilket vackert e.!* Framställa något till e. för andra. *Gifva godt e.* — 2) Person, som förtjänar att tagas till efterföljd. *Taga någon till e. Han är ett godt, vackert e. för andra.* — *Syn.* (för begge bem.) Exempel, Föredöme, Förebild, Föresyn, Mönster.

EFTERDÖMLIG, a. 2. Som förtjänar att tagas till efterdöme. — *Syn.* Efterföljansvärd, Exemplarisk. — *Efterdömligt, adv.*

EFTERFARA, v. a. 5. (mindre brukl.) Fara, för att hämta någon eller något. — *Vanligare Fara efter.* — *Efterfarande, n.* 4.

EFTERFIKA, v. a. 2. Ifrigt, af hela sin själ eftersträfv. — *Ålv. Fika efter.* — *Syn.* Se *Eftersträfv.* — *Efterfikande, n.* 4.

EFTERFILA, v. a. 1. (mindre brukl.) Fila något med en finare fil, efter förut verkställd grofve filning. — *Ålv. Fila efter.* — *Efterfilande, n.* 4. o. *Efterfilning, f.* 2.

EFTERFISKA, v. a. 1. 1) Med dragg eller på annat sätt söka efter något i sjö eller flod, för att upphämta det ur vattnet. — 2) (fam.) Leta efter något i ett flytande ämne, för att upphämta det. *E. russin i en soppskål.* — 3) (fig.) Eftersträfv, söka vinna. *E. ett embete, en rik flicka.* — *Vanligare Fiska efter.* — *Efterfiskande, n.* 4.

EFTERFLYGA, v. n. 3. (böjes som *Flyga*) 1) Flyga efter. *En dufoa kom e-nde.* — 2) (fig. fam.) Fara i luften efter något annat. *Först föll han sjelf ned i galan, och sedan kom hatten e-nde.* — *Vanligare Flyga efter.*

EFTERFLYTTA, v. n. 1. Flytta efter någon till samma ställe. *Han flyttar i dag, och jag kommer snart e-nde.* — *Vanligare Flytta efter.* — *Efterflyttande, n.* 4.

EFTERFLYTTNING, f. 2. Mindre betydlig flyttning af saker, som följer strax efter en föregående hufvudsaklig. *Jag har ännu en liten e. att göra.*

EFTERFLÖDE, n. 4. (föga brukl.) Mindre flöde efter ett förutgående större.

EFTERFORMA, v. a. 1. (mindre brukl.) Forma till likhet med något. Har till objekt både det som formas och det, hvarefter formningen sker. — *Ålv. Forma efter* (har till objekt endast det, som formas). — *Efterformande, n.* 4. o. *Efterformning, f.* 2.

EFTERFORSKA, v. a. o. n. 1. Söka att vinna säker kännedom om ett bestämdt föremål. *E. en sak, ett förhållande, en omständighet. Hon började genast e., huruvida jag hade någon kännedom om saken.* — *Ålv. Forska efter.* — *Anm.* I fråga om person säges *Efterspana*. — *Syn.* Söka utforska, Söka utleta, Efterfråga, Efterspörja, Efterbörja. — *Efterforskande, n.* 4. o. *Efterforskning, f.* 2.

EFTERFORSKARE, m. 3. (föga brukl.) Person, som efterforskar.

EFTERFRÅGA, v. a. 1. 1) (med person till objekt) Fråga, hvar någon befinner sig, om någon är hemma, tillstånd, eller huru någon frånvarande mär. — 2) (om sak) a) Fråga om, angående något. — *Syn.* *Efterspörja, Efterbörja, Efterforska.* — b) Fråga, om någon viss vara finnes till salu, i afsigt att få köpa den. *E. en vara. En mycket e-d vara.* — För alla bem. säges oftare: *Fråga efter.* — *Efterfrågande, n.* 4. o. *Efterfrågning, f.* 2.

EFTERFRÅGAN, f. 3. sing. indef. Handlingen, då man efterfrågar (bem. 2, a. o. b). *Göra e. om en sak, på en vara. Denna vara har ingen e., ingen vill köpa den. Dessa varor hafva stark e., stark afgång.*

EFTERFÖLJA, v. a. o. n. 2. 1) Följa efter (i rum eller tid). *Han e-jdes af två bejenter. Då en vokal e-jes af en konsonant. Hans tal e-jdes af en djup tystnad. Den vecka, som e-jde.* — *Syn.* Se *Följa*. — 2) (fig.) a) Se *Efterträda*. — b) Handla i öfverensstämmelse med. *E. ens befällning, tillsägelse, råd, föreskrift, förmaning. E. vår Frälsares lära och exempel.* — c) Rätta sig efter någons föredöme. *En sann kristen bör e. sin Frälsare.* — För bem. 1 och 2, a. säges *Ålv. Följa efter*, men ej för 2, b o. c. — *Efterföljande, n.* 4.

EFTERFÖLJARE, m. 3. 1) En, som följer efter en annan. Brukas i denna bem. föga. — 2) (fig.) a) Se *Efterträdare*. — b) En, som efterföljer en annans föredöme. *En J. Christi e.* — c) En, som hyllar en annans lära, system. — *Syn.* Se *Anhängare*.

EFTERFÖLJD, f. 3. sing. Handling eller handlingssätt, hvarigenom någon eller något efterföljes (bem. 2, b o. c). *E-en af goda föredömen. Detta förtjenar e. Det vore önskligt, att han vunnit e. Framställa, tjena till e., till föredöme.*

EFTERFÖLJELSE, f. 3. Se *Efterföljd*. Brukas blott i kyrklig stål. *J. Christi e.*

EFTERGIFT, f. 3. Handlingen, då man eftergifver (i alla bem., utom 3). a) *E. af en fordran, af ett straff, af sina rättigheter.* — b) Stå fast vid ditt beslut: ingen e. för deras böner! — *Syn.* Koncession.

EFTERGIFVA, v. a. o. n. 3. (böjes som *Gifva*) 1) (aktivt) Frikalla någon ifrån fullgörandet af något, hvar till man äger rättighet, eller ifrån undergåendet af något, hvar till han blifvit dömd. *E. en fordran, något af sin rätt, ett straff. E. något af lagens stränghet. E. någon betalningen af en skuld. E. någon examens un-*

dergående. — *Ålv. Gifva efter.* — *Syn.* *Efterskänka, Efterlåta.* — 2) (neutralt) Låta förmå eller beveka sig att helt och hållet eller till en del afstå från ett beslut. *Ditt beslut är rättvist: du bör icke e. hvarken för hött eller böner.* — I denna bem. säges bättre *Gifva efter.* — *Syn.* *Gifva med sig. Låta beveka sig, Vika, Gifva vika.* — 3) (neutralt) Vara sämre än. Brukas endast med negation. *Icke e. någon i duglighet. Han efterger ingen.* — *Ålv. Gifva efter.* — *Syn.* Stå efter. Stå tillbaka för, Öfverträffas af, Gifva vika för, Vara underlägsen. — *Eftergifvande, n.* 4. (för bem. 1 o. 2).

EFTERGIFVANDE, a. p. 1. Se *Eftergifven*. **EFTERGIFVEN, a.** 2. neutr. — *et.* Som lätt gifver efter för andras vilja, fordringar, påståenden, önskingar, infall. — *Syn.* *Efterlåten, Medgörlig, Flat, Enfaldig.*

EFTERGIFVENHET, f. 3. Egenskapen att vara eftergifven. — *Syn.* *Efterlåtenhet, Medgörlighet, Flathet, Enfaldighet.*

EFTERGJORD, a. 2. (egentl. part. pass. af *Eftergöra*) Härrnad, ej naturligt, konstlad.

EFTERGRÄFVA, v. a. 2. (föga brukl.) Se *Gräfv* efter (under *Gräfv*). — *Eftergräfvande, n.* 2. o. *Eftergräfvning, f.* 2.

EFTERGÅ, v. n. 2. (böjes som *Gå*) 1) Gå bakefter. Sällan brukligt. — 2) Gå sednare i tiden än någon annan. Brukas *Ålv.* för denna bem. icke gerna, utom i part. pres. med verbet *Komma*, t. ex.: *De öfriga infunno sig kl. 5; han kom e-nde.* — Bättre och vanligare *Gå efter* för begge bem.

EFTERGÖRA, v. a. 2. (böjes som *Göra*) 1) Med afsigt göra något på samma sätt, som en annan gjort förut. *E. en kortkonst, ett danssteg, en kroppsrörelse.* Har, i motsats till *Efterapa*, aldrig person till objekt. — *Ålv. Göra efter.* — 2) Göra, förfärdiga något så, att det blir likt något annat. Har till objekt endast det, som iöpnar till mönster, förebild. *E. ett mönster, en tapiserisöm, en utländsk manufakturartikel.* — *Ålv. Göra efter.* — *Syn.* *Efterbilda.* — *Eftergörande, n.* 4. o. *Eftergörning, f.* 2.

EFTERHAND, a Mr-hand, f. 3. sing. (i kortspel) Sitta i e., vara i tur att slå på sitt kort sednare än de andra medspelande, eller sednare än någon viss af dem.

EFTERHAND, a Mr-hand, adv. Se *Småningom*. — Skrifves *Ålv. Efter hand*, dock numera sällan.

EFTERHASTA, v. n. 1. Skynda att komma efter någon, som gått, farit förut. Brukas sällan och nästan endast i part. pres. med verbet *Komma*, t. ex.: *Han kom e-nde.*

EFTERHOPPA, v. n. 1. Hoppa efter någon. Bättre *Hoppa efter*.

EFTERHUGG, n. 5. (i fäktk.) 1) Plötsligt och övintadt hugg strax efter en parad. — 2) Hugg, som gifves motståndaren, sedan sekundanterna anbefallit uppehåll i striden.

EFTERHYFVA, v. a. 1. Se *Omhyfva*.

EFTERHÅLL, n. 5. Omständigheter, att någon efterhållas.

EFTERHÅLLA, v. a. 3. (böjes som *Hålla*) Med stränghet förmå någon att göra sina skyldigheter, iakttaga lit, arbetsamhet och ordning. *Han är borskänd och behöfver e-s.* — Oftare *Hålla efter.* — *Efterhållande, n.* 4. o. *Efterhållning, f.* 2.

EFTERHÅLLA, v. a. 2. Hålla någonting efter ett våtämne, som förut blifvit ihåldt. — *Vanligare Hålla efter.* — *Efterhållande, n.* 4.